

تصویر ابو عبد الرحمن الحکودی

عبدولموتہ ایبہ عبدوللہ

www.ayra.afghanistan.com

منشی انور اللہ خان

خویند نه و وک به راویژ به راویژکی خویند نه و و

(نومابشی فیکری سهردهم له جهند به راویژکی)

چاپی یه کهم

حکومتی همدانی کورستان
وزارتی بوشهری
بازو به بوشهری گشتی جانی و بلا و کورستان
نخیره (۲۹۵)

عبدالملک عبداللہ

خویندنه وی پراویز پراویزی خویندنه وی

(نومایشی فیکری سہ رده م لہ چند پراویزی)

سلیمان ۲۰۰۵

خویندندموی پمراویز
پمراویزی خویندندموی
(نومایشی فیکری سەردەم لە چەند پەراویزی)

نووسینی: عەبدولموتەلیب عەبدوللأ

بابەت: ئیکۆلینەو

تایپ: پەلام ئەمە

نەفەسەسازی کۆمپیوتەر، مەدەری ئەمە

هەلەبەری: نووسەر

سەرپەرشتیاری چاپ: سەلام قانج

نەفەسەسازی بەرگ: داری جەمال

چاپ: چاپخانه‌ی کارۆ

تیراژ: ۱۰۰۰ دانە

ژمارە‌ی سپاردن: (۹۰۸) ی سالی ۲۰۰۵ ی وەزارەتی رۆشنایی پەندراو

www.roshnberiekurd.com

ناومېرۇك

۱ پېشەكى

پەشە يەكەم

۲- خوتۇر بايەت لە پىرۇسىيە كىرىنى پەختەنا .

۳- مەسئەلە شۇناس و بىر كىرەنە دەي (جائىزى) وەك، ئادىئونائىستىك .

۴- ئاسنامە كەشتەمگان .

۵- بەجىھاندىيۇن، قۇرمىكى ئىككى بىر كىرەنە دە

پەشە دويم

۷- چەمكىر دله راوكن لە تىزوانىنى فرۇيد .

۸- واتاى ديارە لاي فرۇيد .

پیشگی:

هر له رنگی ناویشانی نو کتیبی بهرستان دهن به شپوهی چند پراویزیک فیکری سرهم بخویننهوه. نک به مانایه نو پراویزکاری به له چهکهکانی فیکرو فلسفهو معرفیهی سرهم کهم بکاتهوه. بلکه راستهوخو به مانایه که دهن له پراویزهوه بهوای بهای فیکرو فلسفهو معرفهنا بچین و به رهنگیکی بیکو به جیهانینیهکی بیکه هلیگتپینهوه. یان به مانا (برینا) بیه که نه مړ پراویز جیاوازیهکان و چکهوتهکانی تیا نیته بهرهم و هر لهویشهوه دهن رهخه ناراستی سینترالیزمی خورناوایی بکین .

نو پراویزه نو کتیبه دایه رنگه چند سره قلمینک بیت بو بیرکرنهوه و بهواناچوونی ویترو والا کرنی بهرگایهک بی بو تماشاکرن و رهنگ کرنی جیاوازیهکان. به دیوهکی بیکش ناسینی چهکو بنیابینی و وینا کرنی چهکهکانه. نهوش له لایهک نهگر په یوهندی کرتن بی لهگل خوراناوا. له لایهکی بیکه خستنه رووی کاریگری و قسه کرنه له مړی بیرکرنهوه.

له بهشی یهکه ما قسه لهسر کلتور نو بهشه زیندووی کلتور کراوه که دهشی لهگهلماندا ری بکات. بهو مانایه ی که هه لگری جورهکانی نینایینی و نینای و رمخنه بهو اواجوونه. ههروهک قسه له پیناسه و شوناس کراوه که دهشی لههروهی پیناسهکرینه کۆنهکانهوه بینه هه لگری کۆمه لیک رهگزو کۆمه لیک نیشانه ی ناوینه. بهو مانایهش نهمرزی شوناس نهمرزی رهنگاورهنگی نیشانهکان و ناگایی و رۆشنیری و فره رهه ننیه. هه رگیز نهمرزی شوناس له تاکه رهگزینکا بهرجهسته نابن. هه رگیز کارکرین نییه لهسر په رچه کرناو تهعبیر له هه لچوونی کاتی ناکات. به لکو بهرجهسته کرینی ناگاییو جیاوازیو هوشیاری مرقایهتی نهگه یه نیت. هه ر لهو بهشه نا باسی به جیهانییوون و بۆمی زانیارییهکان و فهزای سبریانی کراوه. لهویشهوه قسه لهوه کراوه که دهشی تۆ له رنگی کلتوری خۆتهوه بهشاری له بهجیهانییوون بکهیت. نهک خۆت بهنامۆ پهراویزکراو بینه بهرچاو. ناشن ناھیتانی مرقایهتی هه رتهنها به کلتوریک په یوهست بکهین. چونکه بهمانهوی و نهمانهوی تهواوی مرقایهتی بهجۆریک له جۆرهکان لهو هوشیاری و ناگاییه ی که نهمرز دهیینه ی بهشاری خۆی هیه.

له بهشی دوهمدا هه لئاروه له رنگی (فرۆید)هوه قسه له گه رتهترین گرفتهکانی مرزی بکهین و رهه نه دهکانی بهو شیهو نهروونشیکارییه ی که (فرۆید) ناپهیناوه بخهینه بهرچاو. ههروهک چۆن نو بهشه هه لگری گهروگرتهکانی ناوهوی مرقه. به دیوهکی دیکهش هه لگری نو نه هتایزمیه تهیه که نهروه دروستی نهکات. لئاره نا باس له یهکنک له یارده هه ره هه لئاوساوهکان نهکری که نهویش دهمارگیرییه. وهک چۆن باسی هه لچوون و شیزوفرینیاش کراوه که نهمرۆ بهشیکی زۆری نینای بهخۆوه تلانۆتهوه. کهواته لهو بهشه نا به یارمهتی (فرۆید) نهخشه ی ناوهوی مرقه و پالنهرو هۆیهکان و یارمهو نیشانهکانی خراوته بهچاو. هه ر لهویشهوه رۆلی سیکس و پهنا برنه بهر سینکس له پال خوارینهوهی مانده نه لکھولیهکان که بنگومان نهمرۆ بوونه ته یهکنک لههه ره سه رچاوه گه وره مانی نه هیلیزم و پوچی. هه ر لهویشهوه رهوایی بهخشین بهجۆر خۆشی هه لدهگرینهوه. بهو مانایهش هه موو شتیک رهوایی مرقه دهیینه ستایشکری بهشوکاری و شیزوفرینیا بهپلهی بالای هوشیاری لهقه لهم دهات.

به برپای من نه مړو مړو فی سرهم بهو مانایه که باوه دسست بؤ هموو شتیک
 دعات. نهو سرکیشیهش رنگه نه گهر نه توانی له خزمهت داهیناندا خهرجی بکهیت
 نووچاری سرلنشینواوی و ویلگهریت بکاتهوه. دواچار به بیرهینانهوهی (فرزید) نهوهمان
 پتلمن که مړو ف سرهمرای یاخی بوونی به لام هر به کویلهی لیدو دممینتهوه. نه گهر نهوه
 دیوکی مړو ف بن. دیوکهی دیکه نابورییه بههموو ماناکانیسهوه. هر لهو دهرنهجامهشا
 قسه کرن له (فرزید) دهرنشیکاری هر تهنها هاندانهوهی لیدو نییه. بهلکو گرانوهیه
 بؤ مړو فیک نه گهر چی خویشی به نازانو خولا بینه برچاو. به لام له ناووه هر کیروهمو
 بيله.

عبدولموتکلیب عبدوللا

هولیر ۲۰۰۵/۸/۷

به شی یه کم

خودو بابەت لە پرۆسەکردنی پەخنەدا

خوێندنەوە بەشیوەیەکی گشتی کۆمەڵێک لایەنی بنەرەتی لە خۆنا ھەلگرتووە. بۆ
بەرفەرار کردنی رینگای گونجاوو لەبار تاکو لەوێوە مامەلە لەگەڵ خوێنی دەقنا بکات. نەر
مامەلە کردنەش مەرج نییە خۆی بەیەک لایەن. یاخود یەک ڕەگزو یەک دەلالەتی چەسپاو
خەریک بکات. بە مانایەکی نیکە دەشن لە نووتوویی کۆمەڵێک خوێندنەوەی جۆراوجۆرەو
بتوانین پەنجە بخەینە سەر جیھانیینی میتۆلی دیاریکراو. بەر لەوێ تەسەوڕیکی پێشینە
بۆ لە یەکنزیککردنەوەی خوێندنەوکان لە ئارادا ھەبێت. واتە دەشن گشتی بەرھەمھاتوو لە
نووتوویی ھەلوەشاننەو ھو پارچە پارچەکردنیدا بخوێنینەوە. ھەرۆک چۆن بەھەمان
شیوەش دەشن لە نووتوویی خوێندنەو ھو پارچەکانەو ھو ئاچار گشتی بەرھەمھاتوو خۆی
بفۆزیتەرە .

نه‌گەر له نهموهی هه‌ژموونی ده‌قه‌وه به پارچه‌کانه‌وه به‌رمو گشتی هه‌نگاو بنه‌ین. له‌لایه‌ک خوینه‌ر له ته‌موژ رزگار ده‌که‌ین. له‌لایه‌کی لیکه‌ش رن‌گا دروسته‌کانی خو‌یی ده‌ق له شیوان به‌پاریزی. بیه‌گومان خوینه‌نه‌وه هه‌ر ته‌نها تو‌یژینه‌وهو لیک‌لینه‌وه نا‌گریته‌وه. به‌لکو ده‌شی له‌م به‌ارمه‌ش گو‌زه‌ر به‌کاو له دوو‌تو‌یی نا‌گایی خو‌یی خوینه‌ره‌وه پێش‌نیاری کو‌ن‌جاو به‌خاته‌وه. که له هه‌مان کاته‌دا له‌گه‌ل ناستی فیکری خوینه‌راوه له خه‌لیک له خه‌له‌کان‌دا به‌که‌گریته‌وهو له چه‌ندان خه‌لیشه‌دا نژ بو‌ه‌ستیت. یاخود به مانایه‌کی لیکه رهن‌گه له دوو‌تو‌یی تاکه میتو‌نیک و تاکه جیهانی‌نیه‌که‌دا به‌توانین کو‌مه‌لیک خوینه‌نه‌وهی جیا‌جیا بو‌ ده‌قیک به نه‌ن‌جام به‌گه‌یه‌نین. وه‌ک چۆن شی‌اویشه تاکه ده‌قیک به چه‌ندان میتو‌نو رو‌نی‌ای جیا‌جیا به‌خوینه‌نه‌وه. نه‌گەر خوینه‌نه‌وهی به‌که‌م به‌کو‌یته دوو‌تو‌یی نیش‌کاله‌تی مه‌عریفیو نایدۆلۆجی میتو‌نی بیاری‌کراو. بیه‌گومان له دوو‌مه‌نا خو‌یی ده‌ق هه‌مان نیش‌کالیت به‌ره‌م به‌ینی. به‌واتایه‌کی لیکه نه‌گەر له خوینه‌نه‌وهی به‌که‌مدا به‌توانین هاوچه‌رخیتی بو‌ میتو‌نی بیاری‌کراو به‌راه‌م به‌که‌ین. نه‌وا له دوو‌مه‌نا ده‌ق نه‌و بایه‌خه بو‌ خۆی به‌بات. به‌لام له نهموهی خوینه‌نه‌وهی هاوچه‌رخانه‌و ده‌قی هاوچه‌رخ‌دا. نه‌گەر خوینه‌نه‌وه تاکه پێناسه‌یه‌ک بو‌ خۆی به ره‌وا به‌زانی نه‌وه‌یه که خوینه‌نه‌وه: گواسته‌نه‌وهی ده‌قو میتو‌نه بو‌ به‌اری گرن‌گه‌یانی خوینه‌ر. نه‌وه‌ش وا ده‌کات خوینه‌ر لای خۆی شه‌کان ته‌وزیف به‌کات. هه‌ر له تو‌یی نه‌و ته‌وزیف گرنه‌شه‌وه ته‌ماهی خوینه‌نه‌وه به‌بیت یاخود واز له خو‌یی خۆی به‌هه‌ینۆ دووباره له ناستیکی لیکه‌دا خۆی بو‌نیاد به‌نیته‌وه. هه‌روه‌ک به‌هه‌مان شی‌وه‌ش ده‌ق بو‌نیاد به‌نیته‌وه. که‌واته کاتیک خوینه‌نه‌وهی به‌که‌م به‌هۆی هاوچه‌رخ‌کرنی میتو‌نه‌وه ده‌ق له نیه‌مه نا‌ده‌به‌ریت. نه‌وا خوینه‌نه‌وهی دوو‌مه‌ میتو‌د به‌خاته دو‌او‌وه ده‌ق له‌گه‌ل نیه‌مه به‌ری به‌خات.

که‌واته کاتێ له‌سه‌ره‌وه و ته‌مان خوینه‌نه‌وه هه‌ر ته‌نها تو‌یژینه‌وهو به‌راسه‌کرن نیه‌. وێسته‌مان به‌لێن به‌هۆی نا‌گایی و رۆشنی‌یری فره مه‌وای خوینه‌ره‌وه به‌توانین له کو‌ی میتو‌مه‌کانه‌وه په‌ن‌جه بو‌ هه‌رمۆنیتیکا درێژ به‌که‌ین. له دوو‌تو‌یی هه‌رمۆنیتیکا‌شه‌وه په‌یوه‌ندیه‌کانی "نا‌به‌ران و گه‌یشتن" هه‌روه‌ک دوو هه‌نگاوی سه‌ره‌کی خوینه‌نه‌وه له تو‌یی خوینه‌راوه‌نا نه‌مایش به‌که‌ن.

دېشى پېنگەملىكىنى ھەندى لە بيارمەكان لە پېنگى بەرھەمھېنانى كۆملىك چەمك و پرنسپىي جىياوازىمە خوينىك لە خۆ بگرت، پرسیارى نەو خوېمىش ھەرگىز ئاكرىت وەك پرسیارىكى ھەمەكى سەیر بگرت. بەلكو پرسیارىكە نەگەر لەلایەك كۆى بەشەكان (نەو) پرسیارھیان، بەرزكربىتەو، نەوا لەلایەكى بىكە نەويدى بەرامبەر. یان خوېمەكانى بىكە دىستیان لە نروست كرنىنیا ھەيە. بەو مانايش دىتوانىن بلىنن ھەموو نەوانە بەرنەنجامى بىكە واقعنو بىك كېشە كۆيانەمەكانەو، نەگەر وەك (جابرى) نەو بەرنەنجامە بە عەقلى عەرەبىيەو پەيوەست بگەين. دېشى بلىنن كېشەى عەقلى عەرەبى كېشەى مرنى خوينىكە كە نەواى شەكان بۆ نەروە بەیان كەروو، نەگەر لەلایەك شارنەوەى نەو خوې، مېتافىزىكەى عەقلى عەرەبى لە خۆ بگرت، تاوەكو لەم خالەو خەزەت پېشەكەش بە سىستەمى مەعرفى بگات. دېشى بلىنن نەو سىستەمە مەعرفىيە (كەمالى تاك لایەن) لەپېناو (كەمالى ھەمەلایەن) نەخاتە روو. بەم واتايش دېشى نەزمەى عەقلى عەرەبى لە ماھىيەتى نەو سىستەمەو بىن كە كەردەى عەقلى لە تووى خۆيدا نوقم كەروو، یاخوێدە نەزمەى نەو سىستەمە مەعرفىيە بآ كە نەواى كېشەو مەلەلانىكانى لە خۆيدا خەكانەو بۆ نەو وەك حەقىقەتێكى پەرا خۆى بەرجەستە بگات. بىگومان خود نەو مەسەلەيە نەگەرچى بە شىوێ جىجىا خراوەت بەر چاوى خوێنەران بەلام لە ھەمان كاتىشا لێرە پتۆبىستى بە بىواناچوونى زىتەر ھەبوو. ھىوانارم لە ميانى نەو خوێنەندەویدەناو لە ميانى پەرخەكانى (جابرى) بۆ عەقلى عەرەبى بىتوانىن رووتەر قسە لەم مەسەلەيە بگەين. پەنگە پرسیارى عەرەبى وەك (جابرى) بۆلێنى دىكات لەم سى تەوہرەيە خۆى بىنووتى :

- چُون سہرہ رزی لہاری دہکے پٹیلے وہ.. چُون کالہ پورمان لہندو دہکے پٹیلے وہ

نہو ڊو پرسیاره یکتک له گفتوگو سره کیه کانی فیکری عهربی و نیشکالیته فیکری عهربی نوی له خو ډگریټ، ډواجار سیستمی پیوه نښیه کانشیان ډهکویته نیوان (رابړو - ډاهاتو) لیره نیستا ډگریټ، نک بهو مانایه که رهغه. بلکه بهو مانایه که نامامباشی رابړو له نیستا بهیتره، تا نهو پله یی که وهک نه لته رانیفتی پل بډ ډاهاتووش ډکوټی و ډاگری ډکا، تروای نهو مهسه له بهیتره راسته وخو ډه خټکر نه

له (خود) پرتکراره ی پتوکه کانی نهویدییه. نو جهخت کرنهش دمهش نژبوونه ی زیاری خورناوا "چ له ناستی تاک. یان کۆ بههموو شیوه کانییهوه" بن. به لام وهک دهرانه بن پرۆسی تهنکیه کړن له خود همیشه شیوه سره له نهو (نکړی) له خۆ لای نهو. یاخود به مانایه کی لیکه یو لواوو هنرش برن هر له ویره. له فیکری عهره یی نوینی هاوچه رخا به شیوه یه که له شیوه کان به نهه به شه پۆلی سه له فیه نهوه. واته گه رانهوه زینه وو. رانهوه بهم شیوه یه له نووتوینی خویننه وه یه کی نایدول ژیا نهه. تواوی وینه یی ناهاشو دهخاته مه ترسیو هه رسپتانه وه هر له نووتوینی نهه پرۆسیه وه ناهاشو نایدول ژزی عهره یی به هوی پشت بهستن به پرۆسی سره له نهه. وا نیشانه دهات که نهوه له (پا برنوو) تواو کراوه. دمهش له ناهاشو به جینه تریت .

- چۆن هاوچه رخا له دلین... چۆن مامه له لکه ل کله پور ده که بن؟

نهو نور پرسیاره دهچنه ناو په کترو دمهش تواوه یی گفتوگۆ کړنی نیشکانه یی فیکری عهره یی. سیستمی په یوه نډیه کانی شیان ده که وینه نژوان (نېستا - پابرلو) به نهه که نیستای نیمه. بلکه نیستای نهو یی. چونک نهو روپا وهک خوینک کونترۆلی تواوی نیای کړنوه. هر له سر هه مان بنچینه ش خۆی به شیاوی ناهاشو دهه. قه نهه. بویه لیبراله عهره به کان همیشه پینا نوایه دمهش له پابرلو گوزهر بکینو هه ولیدیه. له نیستای نهو روپینا خۆمان بنۆزینه وه. یاخود به چاوی نهوان سمیری ژیا بنه یی. بویه خویننه وه یان ده که وینه نووتوینی خویننه وه یه کی خورناوایی. یاخود مه یلنکی خورناواییانه له خۆ نهگرت. واته له نووتوینی مرجه یی سیستمی خورناواییه وه ته ماشای نیستای عهره یی ده که بن بویه هیچ شتیک نابین ته نهه نهه کی که خورناوا ده یی نیت.

لیرمه شا خوی نهو خویننه وه یه راسته وخۆ په یوه نډی به فیکری نورینتالیسته کانه وه یه. نورینتالیسته کانی ش(۱) همیشه خۆیا بن به لای نه وه سف ده که بن. واته هر ته نهه لیمانه ویت سوود به خشین. واتا لیبرالیه کان پینا نوایه له نهوه یی نایدول ژیاو نیلتزام وه نه توان هه ولی کرتنی معریفه و چه که کانی به نه. نه توان

بەشىۋەيەكى زانستى مېتۇد ۋە رېگرن و ئايدۇلۇزىيەكەيان پاش كويى بخەن. بەلام لەبىريان چۈرە كە جىھاننىيىش لەگەل مېتۇد خۇزى نىمخاتە ئاۋمۇرە. ئايا ئەمكىرى نەۋ ئىۋانە لىكجىياكەنەۋە؟

ۋەك ئەزانىن رۇنىيائى ئۇرىنتالىستەكان لەتۇيى مېتۇدى فېۋلۇزىدا (۲) ھەلەندە خۇنىننەۋەي كەلەپۇرر بەنەنجام بگەينىت. بەۋاتايەكى نىكە ھەلەندەت كەلەپۇرى عەرەبى نەرشىف بگات. بۇ نەۋەي لە ميانى نەرشىف كرىنەنا خۇبى عەرەبى بخاتە ئاۋە. لەلەيەكى نىكە ئۇرىنتالىستەكان ئەيانەۋى تىيگەن. بەلام چ تىيگەن. بىنگومان ئەيانەۋى مەۋەي تىگەيشتنى عەرەبى بۇ كەلەپۇرر بزانن. چۈنكە ۋەك ئەزانىن عەرەب پىنگەي نىۋان ژىارى يۇنانو ژىارى نىستا لەخۇ ئەمكىرى .

- چۇن شۇرۇش پراكتىزە دەكەين... چۇن بونىيادى كەلەپۇرر دەئىلەۋە؟

نەۋ ئوۋ پىرسىارەش بەيەكناچەن و ئەبەت تەۋرەي سىئەم لە گىفتۇگىزى نىشكالىەتى فېكىرى عەرەبى. سىستەمى پەيۋەندىيەكانى ئەمگەرتەۋە بۇ (ئاھاتوۋ - رابىروۋ) ۋاتە چۇن ئەتۋانىن پىرۇزەي نەۋ شۇرۇشى كە تاۋەكو نىستا پراكتىزە نەكراۋە لەگەل پىرۇزەي بونىياننەۋەي كەلەپۇرر يەكانگىر بگەين بەشىۋەيەك ھەريەك لە ئاستى خۇزى يارمەتى نەۋىدى بىت. ۋاتە لىزەنا ئاۋا لە شۇرۇش ئەمكىرى كە بونىياننەۋەي كەلەپۇرر بخاتە نەستۇي خۇزى. ھەرۋەك ئاۋاش لە كەلەپۇرر ئەمكىرىت كە يارىدەي بەخششەكانى شۇرۇش بىت. جەملىەتى نەۋ پەيۋەندىيە پەيۋەستە بە فېكىرى ھاۋچەرخى عەرەبى. ۋاتە ھەمىشە فېكىرى چەپى عەرەبى لەئار بازىنى بۇشدا. بەخۇلىتەۋە...بۇ؟ چۈنكە فېكىرى چەپ بە بىرواى (جابرى) مېتۇدى جەملى بونىياننەۋەي بۇ جىيەجىكرىن. بەلكو ۋەك مېتۇدىكى جىيەجى ئەمگەرتەۋە. بەمەش ئەھىت كەلەپۇرى نىسلامى رېنگانەۋەي كىشەي چىنەيتىيەكانى لەخۇا ھەلگەرتىت. ھەرۋەك ئەھىت گۇرەپاننىكىش نىت بۇ كىشەي مائىيەت و مىسالىيەت.

بەمچۇرە كاتىك كىشەي چىنەيتى فرىاي فېكىرى چەپى عەرەبى ئاكەۋىت. ئەھىت بە (ئابەزىنى مېزۇۋ) ئاۋنۋوسى بگەين. ھەرۋەك كىلىك (مائىيەت)بىش فرىاي نەكەۋت بە ھىرىتىك (ھەرقە) بەندى بگەين. بۇيە خۇنىننەۋەي چەپەكان بۇ كەلەپۇرر ھەمىشە ئەمگەرتە

دوتوتى سەلەفەتى ماركسىيە ھەمۇ ئۇ خويندەنەۋى سەرھەش، تەنھا بۇ خستەنەۋى دەرئەنجامەكانى عەقلى عەرەبى بوو. بەمانايەكى نىكە كرىدى عەقلى دىخاتەروو. ھەركاتىكىش رەخنە بەنما مەرىپەتەكانى خۇى وىكرد. نىتر راستەوخۇ دەپنە رەخنەيەكى ئايىدۇلۇزى بۇ ئايىدۇلۇزىيەت. بەو مانايەش جگە لە ئايىدۇلۇزىا ناشى شتىكى نىكە بەرەمبەينى. بەلام رەخنەى تىۋرى بەرەمبەينى. ياخۇد كرىدى عەقلى دەشنى رىنگاخۇشكەر بىت بۇ ھىنانەى خويندەنەۋى زانستىو ھۇشيارانە. جا ئەگەر لەم گۆشەنىگايەى (جابرى)يەو سەبرى ئۇ سى خويندەنەۋى سەرەو بەگەين. بە كورتى ئەكەوينە ژىر كارەساتى گەرەو: - چۈنكە لەبارەى مېتۇرە بەتەۋاى ئەكەوينە نەرەۋى بابەتو لەبارەى رونىاشەو ھەر ھەموۋىان دورن لە بۇچوونى مېژوۋىيەو.

بەمچۇرە نەبوونى بابەتەت و رونىاي مېژوۋىيى. فېكەر دىخەنە ژىر بارىكى قورسەو. ھەر فېكەرىكىش بەكەيتە ژىر ئۇ بارەو ھەرگىز ناتوانى سەرەخۇى خۇى بېارىزى. بۇيە بۇنەۋى نەلەرناتىقنى بۇ خۇى بىۋىتەو. يان بۇنەۋى گەمۇكرىتەيەكانى خۇى ئاپۇشنى. ھەلى كرتنى بابەتەكان دىئات تا لە شوئىنى ئۇ كار بەگەن. واتە لە شوئىنى (خود) (بابەت) نىتە قسەكرەن. لەبرى نەۋى فېكەر بېيار بىات بابەتەكان يەك لەسەر نەۋىدى بېيارى خۇيان دەرەكەن.

لېرەنەيە خود لە نىو بابەتەا نەتۋىتەۋى بابەتەش لە شوئىنى خودى ونبوونا دانەمەزرىتىنى. جا بۇنەۋى بابەتەش پىشت بە شتى بىات لە سەلەف ئەكەرى تاۋەكو پىشتى خۇى پىقايم بەكات. يان تاۋەكو لەۋىو پىۋانەگەكان بۇخۇى بەگەرىننەۋى. لېرەنا دەپىن سەلەف ھەمو ھەر مەلو ھەزە، ۋاتە لە عەقلى عەرەبىدا جىۋاۋى نىۋان رىيازو شەپۇلەكان ھەر تەنھا جۇرىكە لە سەلەف و سەلەف بەرگىريان لىتەكات. بەلام ئايە بۇچى ئۇ مەيە سەلەفەتە ۋەۋاى فېكەرى عەرەبى ھاۋچەرخ ئەكەۋىت بىگومان (جابرى) دەلنى لە مېانى ئۇ خويندەنەۋىنا سەرنجىمان بۇ چەند مېارەو ھۇيەك راکىتشا. ۋەك دەشزانىن خويندەنەۋى خويندراۋەكان بەشتەۋىيەكى مېتۇدى سەختە. لەبەر نەۋى خوينەر بەرەو مىكانىزەمەكانى ئۇ خويندەنەۋى پەلگىش بەكات. دەلنى ئەگەر ئەماشى ئۇ سى خويندەنەۋىيە پىشۋو بەگەين. دەپىن ھەرسى خويندەنەۋى. خويندەنەۋى سەلەفەن و بەھىچ جۇرىك جىۋاۋىيان بەنى ناكىرت. چۈنكە يەك رىيازى فېكەرى بەرەمى ھىناۋە. خودى

نەو رېيازەش لىتوئىژموان بە "پىئوانە كرىنى ئايلار لەسەر ديار" (۲) ئاۋرەمىيان كرىۋە. بەو مانايە ھەمىشە (ديارىك) ھەيە گە (ئايلىرى) پى پىئوانە ئەكرىت. بەلام ئايا "ديار" كامانە؟ يىتگومان لە فېكرى عەرەبىيا "ديار" ھەمىشە سەر بەرزىيەكانى ژيارىمانى لەخۇ كرىتوۋە. واتە ھەمىشە لەسەر "رابرىۋو" ئاھاتوۋمان ھەلدەسەنكىتىن .

كەۋاتە ھەرچەندە نەو پىئوانە بەكەۋىتە ئوۋتوۋى ئايىن. ئاسىۋئالىيەت. لىبرالىيەت. چەكەرىتى... ھەمىشە "ديارىك" ھەيە. كە تەۋارى بىنەماكانى لەخۇدا ھەلگرتوۋە. نەۋەش ھەگىز مەرج نىيە بەكەۋىتە ئوۋتوۋى رېيازەمكەنەۋە. بەمىجۈرە "ديار" ۋەك يەكەم شەقى پىرسىارى (سەر بەرزى ژيارى) خۇي ئەۋىتىن. بەلام ئاخۇ مىكانىزىمىيەتى نەو پىئوانە چىيە؟ (جابىرى) ئەلەتت: نەۋەي راستى يىت "پىئوانە كرىنى ئايلار لەسەر ديار" بە رېيازىكى زانستى ئەۋمىزىرىتو زانكاكانى زامەۋانىۋ فېۋلۇژى نەو رېيازە بۇ كارە زانستىيەكانى خۇيان بەكار دەۋىتىن. بەلام خۇي نەو پىئوانە لە زانستى ئاخۇتەن بە مەخال ئەكەۋىتەۋە. واتە نەو ئەلەتەنەي لەسەر "ديار" ئەكەۋىتەۋە ھەگىز دىروست ئابىن. بەلام فېۋلۇژى بېيارەكانى نەو پىئوانە بە كۆمەلىك بېيارى شەرى لەقەلەم ئەبات كەۋاتە ئەق لىرەما (ھىفانە ئاۋەۋەي سوۋىۋو ئوۋرەكەۋىتەۋەيە لە زىيان) ھەشتىكىش كاتىك لە ئوۋتوۋى نەو پىئوانە ئەمچىتە ئەمەۋە بەجۋرىكى لىكە پاساۋ بۇ " ديار " ئەۋىتىتەۋە بۇ نەۋەي رېكاى "ئايلىار" ى بۇ خۇشېكرى . ئەگەر لە ميانى نەو لائانەش خۇي ئاۋەرۋەك گۇرانى بەسەردا يىت. راستەوخۇ بە بارۋەنۇخەكەيەۋە بەند ئەكەن .

بەمىجۈرە نەو پىئوانە لە ئوۋتوۋى " ئاناگابى" عەرەبى كارى پىنەكرى. ۋەك وتەمان ئەگەر ئوۋچارى ئەگەرەيەكىش يىت. كۆمەلىك پاساۋى بۇ ئەۋىتىنەۋە. كەۋاتە ھەموو "ئەۋىۋىنىك" بە "ئايلىار" ئەۋمىزىرىت. بەۋمانايەش لەبەرنەۋەي "ئاھاتوۋ" ۋەۋىۋىكى گەۋرەيەۋ (رابرىۋو) تەنھا "زانراۋىكە" بۇيە ھەموو نەو گىرۋەگرتەنەي لە ئاھاتوۋدا بەرەۋ رەۋمان ئەۋىتەۋە. ئەشى لە "رابرىۋى زانراۋ" چارەسەرىيان بۇ بەۋزىنەۋە. ياخۇد پىئوانەكانىيان لەۋىۋە بەمەست ئەۋىتىن.

لىرەما خۇي نەو پىئوانە ۋەك بىنەمايەكى (لۇژىكى / مىتۋى) زانستى عەرەبى نىسلىمى بەرۋە ئەبات ۋ شتە نۆتيەكانى پىتتوانە ئەكرىت. ئەۋزىنەۋەي نۆش لەسەر نەو بىنەمايە ئەكەۋىتە سەر ئەۋزىنەۋە كۆنەكان. بەمىجۈرە تاكو نىستە خۇي نەو پىئوانەيە

کرده‌ای که برهه‌به‌به له عقلی عه‌مه‌یادو کاری پنده‌کری. به نیوه‌کی تریشه‌وه کژه‌لنک سلیبانی له خۇزا هلگرتووه له‌وامش ره‌تکره‌نوهی زه‌من و پششکوئن. چونکه کاتی نه‌لین نیستا _ لسه‌ر نیستاکانی رابردو _ نه‌پئوئ. هه‌روک نه‌وه وایه که «رابردو _ نیستا _ ناها‌تو» رایه‌خیکی لرێژکاراوو بیجوله‌ بن. وهک نه‌وه وایه زه‌من راوه‌ستایی. هه‌ر له خودی نه‌وه‌شه‌وه نامیژوویی فیکی عه‌ره‌بی به‌یاره‌که‌وئ. هه‌روک هه‌ندئ له رونا‌کیرانی عه‌ره‌ب له ریگه‌ی رابردو نیستای خۇزنا‌واوه بیر له نیستاو نو‌اروژی عه‌ره‌ب نه‌که‌نه‌وه. به‌هرگرتنی "زانستو ته‌که‌له‌وژیا" بانگ‌شه‌ی لیبرالیزمی هاوچه‌رخ نه‌که‌ن. وهک بلنی زانست و ته‌که‌له‌وژیا له‌عه‌ره‌وه‌ی میژو‌وا هه‌بن. (٤)

هه‌رچونک بیت نه‌وه‌ی که (جابری) ته‌نکیفی لینه‌که‌اته‌وه یه‌که‌لکره‌نوه‌ی بابته له خود. واته هه‌رگیز ناتوانین به‌ه‌وی (رابردو)ی عه‌ره‌بی نیسلا‌ی بیر له نیستاو نو‌اروژ بکه‌ینه‌وه. یاخود به‌ مانایه‌کی بیکه هه‌رگیز ناتوانین له‌ناو که‌له‌پورنا له ناینده‌نا بژین. به‌مجۆره‌ پئوئسته‌ خودی نه‌و پئوانه‌یه به‌خ‌رته‌ به‌ر ره‌خنه‌و به‌نوا‌نا‌چوون و شیکرینه‌وه. که‌واته‌ فیکی عه‌ره‌بی نوی. فیکیکه‌ له‌ نه‌ره‌وه‌ی میژو _ له‌ نه‌ره‌وه‌ی بابته. بۆیه‌ لیژنه‌نا خۆینه‌ننه‌وه‌ی که‌له‌پور خۆینه‌ننه‌وه‌یه‌که له‌ نووتوینی سه‌له‌فه‌یه‌ته‌وه هه‌میشه به‌ چاری ریزو ستایشه‌وه سه‌یری که‌له‌پور نه‌کرت. نه‌وه‌ش هه‌رته‌نها شه‌پۆله‌کانی نایینی ناگرته‌وه. به‌لکو ته‌واری شه‌پۆله‌کانی بیکه‌ش نه‌خاته‌ نووتوینی خۆیه‌وه. به‌مجۆره‌ عه‌ره‌ب پرۆژه‌ی رینسانس له‌ رابردو‌وه‌وه وه‌ره‌گرت. جا چ رابردو‌ی عه‌ره‌بی نیسلا‌ی بن. یاخود "رابردو _ نیستا"ی خۇزنا‌وا. چ "نه‌زمو‌نی روسی" بن. یان "چینی" واته‌ چالاکی فیکی لای عه‌ره‌ب. هه‌میشه‌ بۆ (نیستاو ناها‌تو)ی خۆی له‌ چاره‌ی نامانه‌ نه‌که‌رت. واته‌ هه‌میشه‌ هه‌له‌نه‌ات گونجانی له‌ نیوان (رابردو _ ناینده) دروست بکات. جا چ رابردو‌ی عه‌ره‌بی نیسلا‌ی بن. که‌ وینه‌ هه‌ره‌ بیا‌ره‌که‌ی له‌ که‌له‌پورنایه. ناینده‌ی عه‌ره‌بیش که‌ وینه‌ی هه‌ره‌ بیا‌ره‌که‌ی له‌ زانستو ته‌نکیکی نه‌زگا‌کانی خۇزنا‌وا‌نا خۆینه‌نوئین. لیژنه‌نا هه‌رگیز بیر له‌وه‌ نا‌که‌نه‌وه که‌ خالی گونجان. میژوو. رانه‌کری و په‌ره‌سه‌ندن نه‌سپه‌رته‌وه. خالی گونجان "خوبو بابته" ته‌که‌ل یه‌که‌ نه‌کات.

پرسیاری (جابری) له‌ که‌له‌پور. پرسیا‌ری نه‌وه‌ستانه. ناگرتنی که‌له‌پوره‌ له‌ "مه‌یدانی عقل" هه‌و بۆ "مه‌یدانی واقع" له‌ ویناکرینی نموونه‌یه‌وه بۆ په‌ره‌سه‌ندی میژوویی. یه‌که‌م

هنگاری نو ریگایهش بریتیه له سه‌له‌نوی خویندنه‌وی نو که له‌پورمو هه‌له‌سنگانندی له‌بر تیشکی واقعی به‌ره‌مهاتوو. مه‌سه‌له‌که نه‌وه نیه کام هه‌ول بۆ خویندنه‌وه ده‌گونجی تاکو هه‌لیژیرین. یاخود کام میتوی نامه به‌کاربه‌ئین. به‌لکو وهک وتمان پشکنینی نو عه‌قله‌یه که ده‌یوت خویندنه‌وه نه‌جام بدات. مه‌سه‌له‌ی سه‌ره‌کی ره‌خه‌گرته له‌و عه‌قله‌ نه‌ک به‌کاره‌ینانی به‌و ریگه‌یه یان ریگه‌یه‌کی بیه. عه‌قلی عه‌ره‌بی له پینکاته‌کانیدا کومه‌نیک ره‌گه‌ز به‌شداری تیا ده‌کن له سه‌رووشانه‌وه پروسه‌سه‌کردنی تیوری پروسه‌سه‌کردنی میتوی که سینتاکسی فیؤلۆژی(ه) ناخاوتنی له‌خۆده‌گرت. نه‌وانه‌ش له (سه‌ده‌ی نارماندا) شینۆزیک بوون بۆ پێوانه‌کردنی "نایار" له‌سر "یار". پیننه‌وی مه‌رجه‌کانی پێوانه‌ی زانستی په‌یره‌و بکن. به‌مجۆره‌ خودی نو پێوانه‌یه به‌ شیوه‌یه‌کی میکانیکی وه‌ک پێوانه‌یه‌کی نه‌گۆر بۆ عه‌قلی عه‌ره‌بی خۆی خسته روو بپ نه‌وه‌ی برۆای به‌ په‌ره‌سه‌ندی زه‌مان هه‌یت.

لێره‌دا (جابری) پتی وایه بانگه‌شه‌کردنی نوێکردنه‌وه له‌ فیکری عه‌ره‌بیدا قسه‌یه‌کی بۆشه‌ هیچ ده‌رنه‌جانه‌یک له‌خۆ ناگریت. بۆیه پشش هه‌موو شتی پنیوسته‌ بونیادی نو عه‌قله‌ لانه‌ری که له (سه‌ده‌ی نارمان) هاته‌ نۆو عه‌قلی عه‌ره‌بی. هه‌لیوه‌شیندنه‌وه‌و بپشکنین و به‌شیوه‌یه‌کی زۆر ورد بیخه‌ینه‌ به‌ر لیکۆلینه‌وه‌و ره‌خه‌. به‌شی نو به‌وا ناچوونه‌ش له‌ ریگی پێوانه‌ی ناوبراوه‌ به‌ نه‌جام بگه‌یه‌نین. به‌لام به‌ شیوه‌یه‌کی تیزو ته‌سه‌ل. (جابری) هه‌ولده‌ات بلی کۆمه‌لگا پنیوستی به‌ په‌ره‌سه‌ندنو پشکه‌وتنه‌وه‌ هه‌یه. به‌لام ته‌نها به‌ ناوه‌وه‌ له‌ هه‌ناوی خۆیدا په‌ره‌ده‌سینی و پشندکه‌وی. پنیوستی به‌ که‌لتوری نوێ هه‌یه. به‌لام نه‌ک به‌و مانایه‌ی که وه‌ک شتووه‌ک له‌مه‌روه‌ بپه‌ینین له‌ نامۆزی رۆشنیریی کۆن به‌ موئوربه‌ کردن له‌گه‌ل رۆشنیریی هاوچه‌رخ که‌شی پیندین و مامه‌له‌ی له‌ ته‌کنا بکه‌ین. ره‌خه‌نی ئیترگین و بیخۆیننه‌وه.

که‌واته (تازه‌کردنه‌وی عه‌قلی عه‌ره‌بی) له‌و بۆچوونه‌وه‌ واته‌ تازه‌کاری. نابهرینی مه‌عرفیه‌یه‌ی ته‌واو له‌گه‌ل بونیادی عه‌قلی عه‌ره‌بی له‌سه‌ده‌ی نارماندا. به‌لام نایا نابهرینی مه‌عرفیه‌یه‌ مانای چیه‌؟ لێره‌دا نابهرینی مه‌عرفیه‌یه‌ به‌هیچ جۆری بابته‌ی مه‌عرفی ناگرته‌وه. واته‌ په‌یوه‌ندی به‌و بیده‌ ناشراره‌وه‌ نیه‌ که پینوایه‌ ده‌بی که‌له‌پور بخه‌یه‌ مۆزه‌خانه‌وه. له‌ شوینی له‌ناو میژوونا جێبه‌ئینی. ره‌ته‌کردنه‌وی که‌له‌پور به‌م شیوه‌ میکانیکیه‌.

نه هه‌لوئستیکی زانستییه، نه‌میژووی، نه‌شن خوری نه‌و هه‌لوئسته ده‌لالت له ره‌واسبی-فیکری که‌له‌پور بگات له سه‌دهی نارمانا.

به‌و ماناییش لیژها نابیرینی معریفی کرده‌ی معریفی له‌خوناگریت "کره‌یه‌کی باش‌لاریانه نییه" واته نیعه نابیرین به‌و مانا زمانه‌وانییه وهرناگرین به‌لکو ده‌مانه‌ویت بلنن وازه‌ینانه له تیگیشتنی که‌له‌پور به‌هزی که‌له‌پوره‌وه، واته رزگارپوونه له ره‌واسبه‌کانی که‌له‌پور تاکو له‌مه‌روه‌ی نه‌و ره‌واسبه‌انه‌وه چه‌مکنکی بیکه بۆ که‌له‌پور بسازینن، له‌سه‌رووی نه‌و ره‌واسبه‌انه‌وه چه‌مکی پتوانی سیستاکسی و فیؤلژی و ناخاوتن، له میکانیزمه ناکره‌یه‌کانی خویاندا هه‌له‌هستن به‌به‌سته‌وه‌یه‌کی میکانیکیانه‌ی به‌شینک به‌به‌شینکی بیکه‌وه، یاخود هه‌له‌هستن به‌هه‌له‌وشانه‌وه‌ی گشت و نابیرینی به‌شه‌کانی له چوارچێوه‌ی زه‌هن-معریفه-نایدۆلژی-یا.

نابیرینی به‌شه‌کان له گشت و گواستنه‌ویان بۆ (گشت)یکی بیکه بۆ نه‌وه‌ی بابته‌و خود بینه‌ناوه‌وه، راسته‌وخۆ ده‌لالت له شتوانی بابته‌و تیوه‌گلانیکی ناناگایانه خود ده‌کات، له زۆربه‌ی کاتیشتا هه‌رووکیان پیکه‌ره رووده‌ن، لیژها کاتی (بابته‌و) خوری که‌له‌پوره، له‌م حالته‌دا ده‌رنه‌نجام ده‌یته تیگه‌لبوونی خود له‌گه‌ل که‌له‌پوریا، تیگه‌لبوونی خود له‌گه‌ل که‌له‌پور شتیگه‌و تیگه‌لبوونی که‌له‌پور له‌گه‌ل خود شتیکی تره، که که‌له‌پور له‌خۆمان ده‌گرێ شتیگه‌و که نیعه که‌له‌پور له‌خۆده‌گرین شتیکی تره، لیژها نه‌و نابیرانی باسه‌مانکرد نابیران نییه له‌گه‌ل که‌له‌پور، به‌لکو نابیرانه له‌گه‌ل جوړیک له‌په‌ومه‌نییه‌کان له‌گه‌ل که‌له‌پوریا، نه‌و نابیرانه‌یه که له بونه‌وه‌ریکی که‌له‌پوری به‌ره‌و بونه‌وه‌ریکمان ده‌بات که خاوه‌ن که‌له‌پوره، یاخود به‌ره‌و که‌سه‌یه‌یه‌کمان ده‌بات که که‌له‌پور یه‌کێک له بته‌هته‌یه‌کانی دروسته‌ده‌کات، نه‌و بته‌هته‌یه‌ی نێوانیان له ته‌واوی که‌سیتییدا، ده‌لالت له که‌سیتی گه‌ل ده‌کات، نه‌و گه‌له‌ی که خاوه‌ن که‌له‌پوره، به‌و مانایه که‌له‌پور بریتییه له وێژانی نه‌ته‌وه-نه‌و ناوێنه‌یه که نه‌ته‌وه به‌هه‌یه‌ناتی مومکینه‌کانی تیا ده‌بینی(٦).

لیژها گیروگرقتی میتۆد نه‌وه نییه که نه‌و میتۆده‌ی هه‌لمانه‌بژارنوه میتۆپییه یان بونیاکه‌رییه... ره‌نگه له مه‌یانه‌یک نه‌و میتۆده‌ بگات، به‌لام له مه‌یانه‌یکی بیکه هه‌مان میتۆد نه‌کات، که‌واته کاتیگ رووبه‌رووی بابته‌یک ده‌بینه‌وه که‌خۆی وه‌ک به‌شینک له خۆی خود وه‌ک به‌شینک له‌و ده‌نوێنی بۆ نه‌مونه: که‌له‌پور لیژها گیروگره‌که‌ به‌ میتۆده‌وه به‌ند نابن.

دېخوښتېتوه. به وهېر هېتانهوه دېخوښتېتوه. نهک بهوې که کهشفې شتېکې تر بکات. ياخود کهشفې چەمکېکې بېکه بکات. راسته هه موو که لېک بېر له کهلهپورې خوې دېکاتوه. به لآم جياوازي که گوره لهو مایه که کهلی بېر له کهلهپور دېکاتوهو دريژي دېکاتوه بؤ نېستای خوېو ياخود نېستای به شېک دېي لهو کهلهپوره تازهيو بهر دېوام پېندا دېچېتوهو له مېدانې واقېعا ره خنې لېندېگرې. له کهل نهو کهلهی که له مېدانې عاقلې کهلهپور ياخود به کهلهپورې بېر دېکاتوه که له کهشه سندن وه ستاوه. کهلهپورې که له نېستا نابراوه. واته کهلهپور داناکرېته نېو واقېع. به لکو هر له وېناکرنه نمونېه کهې خوېا سېرې دېکات. بې نهوې پېر وزيه کهې بشوېنېن و دېستی بؤ بېرېت. به لآم کاتې خوېنېرې عېرېبې دېهېوېت له لوتوېنې کهلهپور ياخود ناواته کاتې خوې بېېنې. کاتې دېهېوېت زانست و عاقلانېيت و پېشکوتن و هه موو نهو شتانهی که له نېستای نهو ونه چ له ناستې واقېع. چ له ناستې خون بهر چېستې بکات. راسته وخز له کاتې خوېندنه وېا پېش وشکان دېکات. تاکو نهو مانايانې بېوزېتوه که پېوېستی پېي هېه. بؤيه شتنې دېخوښتېتوهو چندان پېشکوتې دېخات. يه کتېتې دېق دېشکېنېو دېلالت کاتې خواريه کاتوهو له بواره مه عېفېه مېژوېه کهې دېره چې. مه بېستمان نهوېه بېلېن خوېنېرې عېرېبې له ژېر پالېستو پېنداوېستېه کاتې سېر دېما دژېو سېر دېمېش بهر دېوام لهو راهېکات.

واته تا زياتر بهرو ته نکېکېرېنې خود بېچن. زېتر بهرو چاره سېرکېرېنې سېحېرې کېر وگرفته کان دېچې. بؤيه هر چېنده کهلهپور له خوې بگړې. نهو هه وېلېهات خوې له کهلېا بگونجېنې تابه شتوېه که بتوانې نهو به خششانې بخوښتېتوه. که نه بېتوانېوه بېانخوښتېتوه. واته نهو بهر لهوې دېق وهک خوې بخوښتېتوه. کېر وگرفته کاتې دېخوښتېتوه له ناستېا دېبېنېن خوېنېرې عېرېبې هېمېشه به نېستا بارگرانو له ژېر نېستېا دېهالې.

کهواته لېره نا بېرېنې خود له کهلهپور وهک پر وېسېه کهې پېوېست خوې دېنوېنې. يه کهم رېکايه که بهرو بابېتېنېمان دېهات. مېتوېي زانستې زمانه وانې نوې پېمان دېلن که مامه لېه کهې بابېتانه له کهل دېقفا بکېن. کورنکراوه رېسا زېرېنه کهې نهو مامه لېه ش نهوېه که. بهر لهوې خوېندنهوه بؤ مانا بسازېنېن. زار اوېه بخوښتېتوه. زار اوېه وهک ره کهزو توړې په يو مېنېه کان. نهک وهک دېسته وازه کهې سېر بېخز. پېوېسته لهو چەمکانه

رژگار بېن که کاتې خۇي بۇ كەلپور نامەرزوۋە. يان لە نارهزوانە رژگار بېن كە نېستە خەريكە نادمەزرى پېتويستە ھەموو "پېشىنەو نارهزروەكان" بېخينە دووتويى كەوانەو. بۇنەوې ماناي ھەق لە دووتويى خوي ھەقو پەيوەندى بەشەكانەو بېخينە روو. بە مانايەكى ديكە ئازاكرىنى خود لە ھەژموونى ھەق كەلپور. ئاواھكات كە ھەق كەلپور. كرمارىكى تويكارانى بۇ نەجام بىرى. كە بە راستى بېيتە بابەتى خوڤو مادەى خوينتەو، بەو مانايش خود نەتوانى سەر بېخوي و كەسيتى خوي بياريزى.

حابىرى لە سەن پرۆسەنا قسە لەم مەسلەھە ھەكات:

۱- جارسهری بونهادکهریانه ،

به‌کورتی مسئله که له بنه‌مهتا به ته‌وه‌ری فیکری خاومن حق و نیشکالییه‌ته‌کان‌وه به‌نده. نو فیکره‌ی که ده‌توانی هم‌وو نالوگوژییه‌کان وهرگرنی و له تویی نه‌قا بز هم‌وو مزافو کواستنه‌وه‌کانی گشتی حق یاساو به‌نفته‌وه.

۲- شکر دله وهی هترووی،

نو مسئله‌ی‌یان به دو باره نارشته‌وی فیکری خاوم نقدوه بنده. به‌همو ره‌ه‌نده روشنی‌ری و نایدق‌لژی و سیاسی و کژه‌آیتیه‌کانیه‌وه. خوبی نو په‌یوستوبونه پیوسته. نک له‌برنه‌وی ده‌توانین له میانی نوموه له چمکی میژوری فیکری د‌راسه‌ک‌راو بگین. به‌لکو ب‌ه‌ل‌ب‌زارنی بروستی نمونوی "بونیا‌ه‌گری". به‌ب‌ستمان له "بروستی" راستگویی لژیکی نییه "یان د‌ژبونه‌وه". چونکه همو نه‌وانی دش‌ن له چاره‌سر‌ک‌رنی بونیا‌ه‌گریانه کاری پ‌ن‌گ‌ین. به‌لکو به‌ب‌ستمان "نیم‌کانیه‌تی میژوبیه" نو نیم‌کانیه‌تی که له نیوانایه‌و م‌ک‌رنی بق له‌خ‌و ب‌گ‌رن. نه‌گر نه‌توانی له‌خ‌وی‌گ‌رن، ل‌زه‌نا به‌چ‌نه سر نو نیم‌کانیه‌تی که م‌ک‌وت‌رن. به‌لام همیشه وس‌بی ل‌م‌ک‌رن.

۳- دەرىجىلى ئابدۇلئولى

يىگىمان شىكرىنەۋە مىژۋىيى بە شىۋىيەكى روت تەۋاۋ نىيە تاكو تەرخى ئابدۇلئولى بە فرىيائى نىگات. ياخۇد تاكو كەشكىرىنى ۋەزىفە ئابدۇلئولى (كۆمەلەيتى-سىياسى) ماناكانى خۇي نەخاتە روو. كەۋاتە لىزەدا كەۋانەكانى بونىلەكىرى ئەكىنەۋە بۇنەۋە بۇ ماناكانى بىگىرىننەۋە.

لىزەدا ئابىرىنى كەلەپور لە خۇمان. بۇ نەۋە نىيە كەۋەك فەيلەسوف لىنى ۋەزىيەنەۋە. بەلكى بەر مانايە لەخۇمانى ئامبىرىن تاۋەكو بەشىۋىيەكى نۆي و لە ئوۋتوۋىي ۋىنەيەكى نۆيئا پەيۋەندى پىۋە بەكىنەۋە. بەلام پىرسىيى سەركى رەنگە نەۋەن ئاخۇ چۇن نەۋ پەيۋەندىيە دەسازىنن. ۋەك چۇن خۇنەر بە خۇنەراۋە ئەكات. چۇن بەرەۋام دەيت؟ يىگىمان كەلەپور ھەرتەنە بەرەمىكى مىژۋىيى نىيە. ھەرتەنە بەرەمىك نىيە "مىژۋىيە كۆمەلگا" دروستى كىرىيت. بەلكى بەخشىكى خۇيى مۇقايەتەشە بەلام يىگىمان نەۋ بەخشە راستەۋخۇ نەۋاتە تاۋەۋە. چۇنكە زۇرچار بەخشى فەريانە. نەۋ بەخشە نازانو ياخىيانە رىگائى ھاتە تاۋەۋەيان لىنەكىرى ئەكەۋە پىشت چوارچىۋەكانى فىكرو رىگائى تەبىرىگىرەۋە. ياخۇد لە پىشت زامانەۋە دەپنەۋە. جا بۇنەۋە بەر بەخشەنە بگىن. ئەبىن سەۋرەكانى فىكرو زامان بېرىن. نەۋ سەۋر بېرىش ھەرتەنە بەر رۋىنىنى (خەس) ئەبىن. ھەرتەنە پىشىنى كىرەنەۋە ۋەكەت خۇيى خۇنەر بە خۇنەراۋە بگاتو لەگەل نىشكالىيەتەكانىيا بۇيى ۋەرەشەۋەيان بگىر. بەمۇرە خۇيى خۇنەر لە نىۋ خۇنەندەۋەدا ئەتۋانى خۇيى بىخۇنەنەۋە. بىن نەۋە گىيانى خۇيى لەدەست بەت. ھەۋەھا مەبەستەمان لە (خەس) نىزىك لە مانا سۇفەيەكى ۋە راستەۋخۇ بە كەشكىرىنەۋە بەندەر رىگائى ئەخاتە روو پىش نەرنەنجامەكانى خۇيى خۇنەرۋ خۇيى خۇنەراۋە ئەكەۋە. ۋاتە كەشكى نەگۈتراۋەكان ئەكات. ئەك بەر مانايەكى رەھزى لۇزىكە. بەلكى كۈرتكىرەۋە نەرنەنجامەكانى لۇزىكىيەت دەنۆنى. لەسەرەتانا ۋەتەن ھەۋو مېتۇلى بەر رۋىناۋە بەندە جا چ ئاشكرا بىن. چ بەكۈنە درۋىيى تاۋەۋەكەۋە. ئەشە بىلەن ھەمىشە رۋىيا مېتۇد ئەكات تاۋەۋەكى خۇيى ۋە سەۋرى بۇ ئامبىرىن. مېتۇدەش بەر رۋىناۋە ئەۋەتەندە. بۇنەۋە باشقەر لە رۋىيا بگىن ھەۋەلەنەبىن بە كۈرتى رەگەزەكانى رۋىيا بىخەنە روو:-

به کیتی بیر.. به کیتی نیشکالییه تەکان،

کاتی له فیکری تیوری کۆمهڵنکی دیاریکراو سه‌مه‌یکی دیاریکراو ده‌وین. به‌کیتییه‌کی نمونه‌ییو تایه‌ت دروست ده‌کین. که‌مه‌وو ریناژه‌کانی تیاا ده‌وتیه‌وه به‌و مانایه‌ش حه‌قیقه‌ت وه‌ک گشت سه‌یر ده‌کری. نه‌ک وه‌ک به‌ش به‌شه‌کانیش جگه‌ له ته‌عبیرکردنی لایه‌ننکی نه‌و گشته‌ شتیکی بیه‌که‌ نین. به‌مجۆره‌ له‌مه‌وو جۆره‌کانی فیکر ده‌وین وه‌ک گشتیک به‌ ته‌نا. ته‌نا بۆخۆی ده‌شن به‌ شینوه‌ی (گشت) براسه‌ی بکه‌ین. به‌لام نایا کن نه‌و گشته‌ نا‌مه‌ز زین؟ کاتیک که‌ به‌کیتی بیر ده‌وین. مه‌به‌ستمان به‌کیتی بیریاران نییه. یان به‌کیتی ناسیۆنالیزمیو نایینیۆ زمانه‌وانی. به‌کیتی بابه‌تیانه. یان به‌کیتی شوێنگات نییه. به‌لکو به‌کیتی نیشکالییه‌ته‌کانه. ره‌نگه‌ نه‌و بابه‌تانه‌ی که‌ بیریاران پییه‌وه پابه‌ندن. یه‌ک بابته‌ بن. یان جیاوازی. ره‌نگه‌ ده‌رنه‌نجاهه‌کانیان یه‌ک بن. یان لیکنزیک بن. جیاواز بن... هه‌موو نه‌وانه‌ له‌گه‌ل جیاوازیو ته‌با بیان گرنگ نییه. چونکه‌ نه‌وانه به‌کیتی فیکر نا‌نامه‌ز زین. به‌لکو نه‌وه‌ی به‌کیتی فیکر نا‌مه‌ز زین. به‌کیتی نیشکالییه‌ته‌کانی نه‌و فیکره‌یه. نیشکالییه‌تیش سیسته‌مکه‌ له‌ په‌یوه‌ندی ناوه‌وه‌ی فیکریکی دیاریکراو. کۆمه‌لیک گیروگرفتی جۆراوجۆری هاوه‌ندن. که‌ هه‌ریه‌ک به‌ته‌نا نیم‌کانه‌تی هه‌لبوونیان هه‌یه‌و له‌گه‌ل یه‌ک ده‌گونجین. به‌لام له‌ به‌شه‌ تیۆریه‌که‌نا هه‌لکرنیان گونجاو نییه. ته‌نا له‌ چوارچۆوه‌ی حه‌لی گشتیا نه‌یت که‌ هه‌مویان ده‌گریته‌وه.

واته‌ وه‌رگرتنی ته‌نا گیروگرفتیک. نه‌یت هه‌ی شینوانی نه‌وانیتیش به‌مجۆره‌ کرنکی گیروگرفتیک له‌ نیۆ نیشکالییه‌ته‌کاندا ته‌نا هه‌ر خۆی نییه. به‌لکو هه‌ریه‌که‌یان به‌شداره‌ له‌ چاره‌سه‌رکردن. بۆ نمونه‌ چاره‌سه‌رکردنی گیروگرفتی (ژن-نا‌فره‌ت) له‌نیۆ نیشکالییه‌تی رینیسانی عه‌ره‌بیدا هه‌ر ته‌نا ژن وه‌ک کباننکی نا‌براو نا‌گریته‌وه. به‌لکو ژن وه‌ک ره‌گه‌زیک له‌ نیۆ رینیسانسدا نا‌زادکردنی گیروگرفتیکه‌ له‌ نیۆ گیروگرفته‌کاندا. لێره‌ کاتی گیروگرفتی ژن وه‌ره‌گرین به‌ نا‌چاری ده‌کویه‌ نیۆ گیروگرفتی په‌روه‌ره‌که‌رن و نیم‌وکراسیه‌ت و گیروگرفتی نا‌بو نه‌ریتۆ زمان. یان به‌ جۆریکی بیه‌که‌ ته‌واوی نیشکالییه‌ته‌کانی "رینیسانس" لێره‌نا کۆمه‌یتیه‌وه. هه‌ر به‌و مانایه‌ به‌کیتی بیر واته‌ به‌کیتی نیشکالییه‌ته‌کان. له‌لایه‌کی بیه‌کش بیروباوه‌ری جۆراوجۆر هه‌رچ نییه‌ نیشکالییه‌تی

جزراو جۆر بختاموه. دشمن له یەک نیشکالیته تا کۆمه لێک بیرو پای جیاواز هه بێت، له لایه کی بیکهش نیشکالیته به شوینکاتهوه بهند نییه. به لکو به کراوه یی ده مینیتاموه.

میژوویتی بیر.. بواری هه عریفی و ناوه رۆکی نایدیۆلۆژی،

نوو سهرنجانه ی پێشوو به رهو لۆژیکی نووه مان بهات نه ویش میژوویتی بیر، میژوویتی بیریش په یوهسته به باره سیاسو کۆمه لایه تیو ئابوو ریو رۆشنییرییه کان چونکه بیر له بوارانمانا ده جۆلێتهوه. له پێشهوه وتمان نیشکالیته فیکرییه کان به شوینکاتهوه بهند نین. واته دشمن هه ر بیریارێک تیایدا بیرکاتهوه به بوایاندا به چن. چونکه په یوهندییه کانی فیکر به واقع و نینجا میژوو. که تانیستا ته جاوز نه کراوو به رهوامن. په یوهندییه کانی ئالۆزن. به لام نهک بهو مانایه ی که توانای شیکرینه وه مان نه بێت. به لکو له بهرنه وهی دهکونه نووتویتی چوارچینه کارێ نامامو ناوای هاوگونجانی شیکرینه وه نامرازه کانی شیکرینه وه دهکهن. به شیهوه یهک که توانای وه رگرتنی نهو فیکره ی هه بێت. بواری میژوویری بیر وهک پێویست قوناغه به بوایه کنا هاتوه کانی دهولته په ره سه مندی ئابوو ریو جهنگه کان.. هتد وهک پێوانه یهک بۆ یاریکرن له خۆ ناگریت. چونکه فیکر سهریان بۆ ئانانویتنی. به لکو نهو نهو سه ره بخۆیه رێژه ییه ی که فیکر بالی تیا لێکمهات " له زۆرینه ی جاربا به رفراوانه " وا دهکات به رهو پێکهاته کانی خوی فیکر به گه رینه وه تاکو له وینه بواری میژوویری فیکر یاریکه یه. نه وهی لێره مانا به بواری میژوویری ناوه بهریت دشمن به " ته منه ی نیشکالیته کان " ته عییری لێکه یه.

نايدیۆلۇژى لە ئوتتۇى فېكرىكى ئىپىركراوا لەپەك جىبابكەينەو. بەلكو ئەوە واقىعى فېكرى فەلسەفى ئىسلامىيە ئەو شتەمان بەسەرنا فەرز دەكات. فەيلەسوفانى ئىسلامى تەنبا بەك ئىشكالىيەتى تىۋىرىيان چارەسەر كەرد نەوئىش بە رىكەوتنى (عەقۇل و نەقۇل) ئاۋەزەننىيان كەرد. ئەو رىكەوتەش لەكەل "مۇعتەزىلەكان" ھاتە ئاۋەزەو لەكەل قۇتابخانەى مەشرىق و (نەبىن سىنا) دەررەى بەخۇبىا. ھەرۋەھا بونىيادى فېكرى "زانستى" يۇنانىو بونىيادى فېكرى ئابىنى "ئىسلامى" تىكەلكرا بەو نىعتىيارەى كە بەكەم نۆينەرەبەتى بۇچۈونى عەقۇلى "زانستى" بۇ مەزۇف و كەربون دەكات. ئوۋەمىش ھەقىقەتى "رەھائى لەخۇبا ھەلىكەرتوۋەو دەلالەت لە ئاستامەى يان شوناسى ژىارى دەكات. ئەوەش وادەكەيەنەت كە بوارى ناھىنان لەبەرەمبەر فەلسەفەى ئىسلامىيا بواریكى زۇر دىارىكاراۋە. واتە ئاشى ئەوانى كە نەن پىشەنەى خۇيان لە پىناۋ ئەۋاۋەكەرن و تەجاۋزكەرن بخۇنەنەو. بە واتا بەكى بەكە ئەۋەى فەلسەفەى ئىسلامى بانگەشى دەكات خۇنەنەۋەى بەك لەئۋاى بەكو نۆيكرەنەۋەى بەرەۋەۋەى مەزۇۋى تەبەت نەبە. ۋەك چۇن لە فەلسەفەى يۇنانا دەبىرنەت. يان ھەرۋەك لە "ئىكارت" ئەۋە تا ئەمرو. لە فەلسەفەى ئەۋروپى بەرچاۋمان دەكەۋەت. بەلكو فەلسەفە لە ئىسلاما پىكەتوۋە لە خۇنەنەۋەى سەرەخۇبىيانەى فەلسەفەكانى بەك واتە فەلسەفەى يۇنانى خۇنەنەۋەى بەك ھەمان مانەى مەرىفى بۇ ئامانجى ئايدىۆلۇژى جۇراۋجۇرى ئە بەكدوۋر لەخۇمەكرەت. لای (جەبرى) كەۋرەترىن ئىشكالىيەت كە فەيلەسوف و مەزۇۋەۋەۋەى كۆن و نۆى و ئۆرىنتالەست و ھاۋنەشتەمانى عەرەبى تىكەۋتوۋن ئەۋەبە كە ھەمىشە لە كۇشەبەكى مەرىفى بەرەۋەۋەۋە سەبرى فەلسەفە دەكەن. بۇبە زىننەۋىتى مەزۇۋە پىشەكەۋتەنى تەباا بەئى ئاكەرى .

لەۋلاشەۋە ئەۋەى خۇيان بە نۆيكار لە قەلەم دەمەنۋە دىانەۋى تەجاۋزى كۆنەكان بەكەن. دەكەنە بەكارەنئانى "مەتۇبەكى جەنەجىكرەۋ" ئەك مەتۇبەى بۇ جەنەجىكرەن "ۋەك لە پىشەۋە قەسمان لىكەرد" ئەۋەش ۋەك ئەۋە ۋاىە كە فەلسەفەى ئىسلامى ئوۋەبارەكەۋەى ھەتە كەشتەبەكانى فەلسەفەى مەزۇقەبەتى بىت. بەمەزۇرەش تەبەتەنى لە نۆى كەشتەبە تەۋاۋى دەتەتەۋە. جەكە لە بروسى "مەتۇبەى جەنەجىكرەۋ" ھەچ شەكىكى بەكە ئاكەيەنەت. واتە ھەۋە ھەلەكانى مەزۇۋەى فەلسەفەى ئىسلامى لە تىكەلكەرنى ئاۋەۋەۋەى مەرىفى بەرەۋەۋەۋە ئەۋەۋەۋەۋە ئايدىۆلۇژىيەنەبە كە ھەلىكەرتوۋە. جە لەبەرەۋەى ئاۋەۋەۋەى

مەریفى ئىراقى راستىنمۇ. بى شىۋەيەكى راستىنمۇ خۇش لە فەلسەفە يۇنان و زانستەكە يەنە ھەققولار. بۇيە لە ئەرەنە تاجامنا زىندەكى لە فەلسەفە ئىسلامىدا ئوچىرى كوشتن ئىت. ئەو بەخششەنەكى كە پىشكەشى ئەكەت شىۋەيەكى ئىلارنى "ئەسلى" يۇنانى، يان مەزىنى ئەبى. ئەوانى ئەيەنەكى لە شىۋە ئىلارنى ئەست بۇ پىشكەكتەن بەرن. بەپنى ئەو چوارچىۋە ئامادەيەكى كە پىشەۋە پاپەننى ئەسەر ئەو ئەنەقە ئەيەنەكى ۋاقىق جىبابكەنەۋە. ئوچىرى پەشتىۋى جىاكەنەۋە ئىت.

لە فەلسەفە يۇنانىدا ئاھەۋەكى مەریفى و ئاھەۋەكى ئايدىۋۇزنى لە رستەكەنە بەيەكەۋە گەشە ئەكەن. بەكەمىيان بەھۋى پىشكەكتەنى زانستى و ئوۋەمىيان بەھۋى پىشكەكتەنى كۆمەلەيتى. ھەۋەك چۆن زۆر بە روۋنىش لە فەلسەفە ئوۋەمىيان ئەپىرەت. كەچى لە ئىسلام مەسەببەتە (ئەسەرى ئاھەۋەست) فەلسەفە ھەر ئەۋەكە كە ھەي. ئەۋەكى كە ئەگۈرەت ھەتەنە ئايدىۋۇزىيە، بەپنى بەرۋەنەمىيەكەنى خۇيەۋە ئەست بەسەر مەدە مەریفە ئەگەرت. كەۋاتە زانست لە ژىارى ئىسلاما ھېچ جۆرە پىشكەكتەنى بەخۇۋە ئەپىرەت. ھەۋە ئەو ھەنگاۋەنى بۇ (بەركارى) لەكەل (الخوارزمى) (الكبرى) (السموال) ئران. ھەۋە ئەو پىشكەكتەنى كە لە روۋى (زانستى ئەكەل) لەكەل (البىاتى) ھەۋە ئەو بەخششەنەكى كە (الرازى و ئىبن سىنا) لە زانستى پىشكەكتەنى كە... ئەگەچى بە ھېچ شىۋەك ئەكەل ئەو ھەنگاۋە كەمەكەنەۋە. بەلام لەكەل ئەۋەش ھەۋە ئەو ھەنگاۋە ئەيەنەۋەنى كۆرەنەك بەسەر بۇچۈۋەنى فەلسەفە سىستەمى باۋا ئەپىرەت. كەۋاتە ئەۋەكى كە فەلسەفە ئىسلامى لاي كەنەكە تەسەۋۋاتى ئوۋە نىيە. بەلكو ئەۋەكە ئەۋەل بەرەت تەسەۋۋى ئايدىۋە ئەلەيەن ئەۋەش بەپەسەن بەزەن. ھەۋەك چۆن تەسەۋۋى ئەۋەش رەۋايەتى خۇي لە بۇچۈۋەنى ئايدىۋە ئەنەقە بەيەنەت .

ئىرەنە لە ئەۋەش ھەۋەك كەۋاتە رستەكەنى مەریفى بەك رستە ئىرەن. بۇيە ئەكەر بەنەۋەت شەئە ئوۋەكەن لە ئىت فەلسەفە ئىسلامىدا بەرەست بەكەن ئەبى راستىنمۇ بۇ ۋەزىفە ئايدىۋۇزنى بەگەنەۋە.

جاپری دەلى، پرواناکم له توالوی میژووی مروییدا فیکریک هه بیت هه میسه له موعاناتا بخولیتوه. یاخود وهک فیکری فلسفه ی نیسلام هه میسه له ژیر ستمی میژوونوساندا بنالینی لیره ها مېن په نه بؤ نو میژوونوسه کۆنانه رانیرین که هه میسه له بڑی هینانی شتومه کی بنگانه "زانست" راوه ستابوون و هه تا نیستاش هه ندی له تویی هه مان چوارچینوما بیرمه که نه وه. به لام نۆرینتالیسته کانو قوتایه عهره بیه کان پتیا نوایه که فلسفه ی عهره بی نیسلامی بریزکراوه ی فلسفه ی یۆنانیه له سه ده ی هیلینستییا. وهک جهسته یه کی نامؤ له کۆمه لگای عهره بی نیسلامیا سه یری نه کن. هه روه ها بیریاره چه په کانیش هه روه که له پیشه وه باسه مانکرد له دووتویی چوارچینه ناما نه که نه وه جاریک له مللانی چینیایه ی نهوتینو جاریک له (نارمانی میژوو) جاریکی بیکش باس له مللانی "ماندیهت" و "میسالیهت" نه کن.

وهک گوتمان هه موو نهوانش نابرینی فیکری نیسلامیه له کشی روشنیری و سیاسی و کۆمه لایه تی.. خۆی و دواجار شینوانی شوناس و وهزیفه ی شوناس و گۆپینی "تحریف" هه نگاوه کانی پیشکه وتنی نو شوناسه ده گییه نیت. لیره ها راستکرینه وه ی نو ناگایه میژوویه ناوا نهکات که "شته کان له سه رچاوه ی خۆیه وه ته ماشا بکه ی" له دووتویی هه مان میژوونا لینی به وانین. له دووتویی نو شتانه ی که مېن نووباره چاوی پتیا بخشینیه وه. نو ته سه وراته نامیژوویه که له گه ل ناگایه عهره بی گونجاوه و نیستاش له گه لایا نه رواو میژوو مه کشی به میژووی به شه کانی ده ژمیرئ. نهک هه موو میژوو. نو ته سه وره هه موو "به شه کان" میژووی عهره بی نووچاری زیان کرده. بۆیه فلسفه ی نیسلامی عهره بی تا نیستاش "میژوو هه کی" له ده ره وه ی نو میژوو وه ده نه و سه ری که پا به ندیتیه به شماره له دروستکرینیا لیره ها ده ش بؤ نیشکالیه تی نافره ت له سه ده ی رینیسانس عهره بیدا وهک به شیک له گشتا بگه ریته وه .

نه که له میانیه نو وه زیفانه ی که له نیو گشتا. یان له نیو مللانی و کیشه کانی کۆمه لگای سه ره مئا ته ماشای فلسفه ی عهره بی نیسلامی بکه ی نایدیولۆزیه تینکی شوپشکیزانه خۆیه خاته روو. که خۆی بؤ خرمه تکرینی زانست و پیشکه وتن و

پەرسەندىنى ئاناۋە. ئومۇش ئەۋە دەگەننىڭ كە ئۇنى كۈنە پەرسىتىپ. يان ئۇنى ئەۋە
رەگەزەنە كە بەرئەۋەندى خۇنى لە بەرئەۋەندىيە ناسسىۋانلىزىمى و بەرئەۋەندىيە
چىنايتەكەنا "ۋاتە ئاۋرېئەۋى ئاۋە. لە ئوۋتۇنى مېژوۋنا" دەپنىتەۋە.

ئەگەر خۇنى ئەۋە مەسەلەيە بە تەرجەمەكرىنى سەردەمى عباسى بەراۋرد بىگىز. زۇر
بە روۋنى بۇمان ئەۋەكەۋىت كە پىرۇسە تەرجەمەكرىن پىرۇسەيەكى يىلايەن ئەۋەۋە.
پىرۇسەيەكى رۇشنىيرى ئەۋەۋە لە پىناۋ پەرسەندىن. بەلكو بە پىچەۋانەۋە بەشىكى سەۋەكى
ستراتېگىيەنى كىشتى لەخۇ گىرتوۋە كە ئەۋەتى نۆى ئاراستەكانى ئەكىش. ئەۋەتى
عباسى ھىزە ئوژمىكارەكانى ئەۋە" لەسەرۋى ھەموۋشيانەۋە ئەلەلتى ئەۋە روۋە
ئايىدۇلۇزىيە ئەكرە كە لە روۋە كۈمەلەيتىۋ سىياسىيەكانىا فەشەلى ھىناۋو لىئەنا
ئۇرسۇكراتىيەنى فارسى ئەركى بەۋەكرە. كە ئەسەلات لە كۈمەلگەي نىسلىمى ئەۋەسە بەلەي
يەكەم ئايىدۇلۇزىيا ئاراستەكانى دىيارىدەكات. ئايىدۇلۇزىياش لىئەنا ئايىنى نىسلىم
ئەگرىتەۋە" ھىزى مابى دروستى ئەكات. ئەۋە ھىزەش ئەتۋانى لە كىشەۋە مەلەننى
خىلەكانەۋە چىنايتەكى كەمبەكەتەۋە بىخاتە ئەۋەۋە خۇنى. بۇيە بىرپارىيا چەكى خۇنى كە لە
كەلەپورى رۇشنىيرى ئايىنى غۇسىيەت(۷) بونىاندراۋو" ۋاتە بىرواھىنان بەسەرچاۋەيەكى
دېكە بۇ مەعرفەت لە ئەۋەۋە ئەقۇل كە ئەۋەش "مىرفانە. يان نىلھامى خۇبايىۋە لە ئەۋەۋە
سەۋەش لە ئەۋەۋە ئەقۇل و ئەقۇل ئايە" بەكار بىخات.

بەمبۇرە ئۇرسۇكراتىيەنى فارسى بە شىۋەيەكى بەرراۋان لە ئوۋتۇنى بەكارھىنانى
كەلەپورى رۇشنىيرى ئايىنى "زەرەشت و مانەۋىيەت و مەزەكىيەت" ھىزە
ئايىدۇلۇزىياخاۋەكەي خۇنى خىستە گەر. ئامانچى سەۋەكى ئەۋە ھىزەش دروستكرىنى
گومانو ھەلۋەشەننەۋە ئايىنى عەرەبى بوۋ. ئاكو لە ۋىۋە ئەتۋانى ئەسەلاتى عەرەبى
ئەۋەلتى عەرەبى مەكچ بىكات. بەلام ئەۋەلتى عباسى كە تازە خۇنى ئەكرە. لەبەرەبەر ئەۋە
ھىزەشە ھانى موعتەزىلەكانى ئاۋ رىيازەكەي ئەۋەنى پەسەندىكە لەلەيكەي بىكەش لە رىكەي
تەرجەمەكرىنى كىتە فەلسەفەيەكانى "يۇنان" و خىستەروۋى ئاۋەرۇكىانەۋە ھەلۋەنا بەرەبەر
ئەۋە ھىزەشە بوۋەستى. بۇيە كەرچى خەۋنى "مەنەۋى" حەقىقى بىن. يان دروستكرەۋ
خەۋنىكى بەرپانە ئەۋەۋە. ۋاتە لە پىناۋ "ئەرسۇق" ئانەۋە. بەلكو بۇ روۋبەرۋو بوۋەۋە
(زەرەشتىيەتو مانىيەت) بوۋ. لەبەر ئەۋە ئەھلى سوۋنە ئۇنى موعتەزىلەكان بوۋ. بۇيە

نەو ھاندانو پەسەنكەرنەى دەولەتتەن لەلگەران بوو. رەقو كەينەى ئەھلى ئەقىيان وروژاند. بەمجۆرە دەپنەن فەلسەفە لە بەرامبەر ناراستەكەرنەى نوو نوژمنەى توندنا: غنوسەت "كەپاشان تەسەوفى لىكەتەو" ئەھلى سوننەو فەقەھا نووچارى پەشتوى بوو. بەلام موعتەزەلەكان تواناى ئەوھيان ھەبوو كە بە لۆژىكى "جەھلى" ئەو لۆژىكەى كە پەشتى بە "پىئوانە ناديارى لەسەر بيار" نەبەستا. نژى ھەرشەكانى غنوسەتەى خاوەن "عەيرفان" بوەستن.

لەزما بى ئەوھى دەرژە ھەو مەسەلە بەدەینو نوچار كودەتەى "ئەھلى سوننە" لە نژى "موعتەزەلەكان" لەسەردەمى "موتەوھكىل" بختەنە ھەر باسو لىكەولەنەو. ھەولەدەپنەن بلىنەن فەلسەفە لە كۆمەلگەى نىسلا مەدا ھەركەز ھەك لایەنكى فەكرى بەشارەنەكەروو بەلكو ھەمىشە ھەك كوتارىكى ئایدیۆلۆژى شۆرشكەترانە خۆى نوواندوو. بۇ نەمەنش دەتوانەن بلىنەن "كەندى" يەكەم فەلەسوف بوو كە بە شىوھەكى راستەوخۇ چۆتە نىو كەشە ئایدیۆلۆژىەكانەو "كەشەى نىوان موعتەزەلەو غنوسەو ئەھلى سوننە" بەتەواوى لایەنگەرى موعتەزەلەكانى ئەمكرد.

"كەندى" جۆرە ھارسەنگەىكى خەستە نىوان ئایینو فەلسەفە. واى لە ھەرووكیان كەرد كە بە شىوھەكى ھاورىكو گونجاو ھەردو يەك نامانج بىنەو كە ئەویش "راستىيە" نىنجا "قارابى" نوای كودەتەى سوننەو لە ساتەومختى كودەتەكانى "بویەبەكان" حەمدانىيەكانەى شىعە بەسەر سوننەو. ھاتە ناوھەو. ئەوساتە نىمىراتورىيەتى عەربى بۇ كۆمەلەك دەولەتى بچوك بچوكو پركەشەى ئایدیۆلۆژى ھەلوەشاىو. بۆيە ھەمىشە "قارابى" بانكەشى يەكەرونى فەكرى ئەمكرو كوتارى "عەقلى كەروونى" راگەماند كە ھىچ جىاوازىيەك لە نىوان ئایینو فەلسەفەنا بەبىناكات. تەنھا لە رەگەى تەبەیركەنەو نەیت واتە يەكەم: شىوازی جەھلەت پەیرەو ئەكات. نووھمىش بورھانىيەت. بەمجۆرە "قارابى" وینەيەكى خەستەروو. كە نە كۆشەكەربوو. نە بابراو لە نىيا. ھەمىشە بىروای بە پىنكەوتن و تواناى عەقلى ھەبوو. واتە پەرژەى "قارابى" پەرژەيەكى ئایدیۆلۆژى بوو. لە پىئانو نووبارە كەرانەوھى يەكەتەى بۇ كۆمەلگا. فەلسەفەو زانستەى لە پىئانو ئەو يەكەتەيە بەكارمەھتەنا.

بەلام "تەين سىنا" كە ماوھى ژيانى ئەمكەوتە نوووتونى پارچەپارچەبوونى نىمىراتورىيەتى عەربىو شۆنگەشى باوھشى ولاتانى فارس بوو. لە كەشو ھەواى كەشەر

مملانی رۆشنییری زانستی نئون مەشرق "واتە ئەهلی خوراسان و هۆزمەکانیان لەگەڵ مەغریب" واتە ئەهلی عێراقو شام" سەری هەلینا.

راستە "تین سینا" سیستەمی گریمانییەکی "قارابی" پەڕە دەکرد. بەلام ئەک بوو ئەو لە نووتونی کۆمەڵگا و میژووبا بەکاری بهێنی. ئەگەرچی لە شێوەی خەوینیدا بیت، وەک چۆن "قارابی" پرۆژەکانی خۆی لەسەر نامەزاند. بەلکو ئەو بۆ ئەوەی بوو کە تاقیک بەرەو ناسمان بەریت، تالەویدا رۆحی بێجەستەیی ئەو شوێنی لە "نیا" بەر لە "ناخیرەت" ناگیر بکات.

لێرەدا جابری دەلێت "تین سینا" نوو رووی هەبوو. کتیی "الشفاء" و کتیی "النجاه". ئەو رووەی کە لە "النجاه" ئەیکێشن روویەکی تاریکی غنوسیەتەر راستەوخۆ بێجەوانی "الشفاو" ئەکەوتێتەوە. واتە "تین سینا" هەمیشە لە هەولێ بەرجەستەکردنی رێبازی رۆحی غنوسیەتدا بوو. بۆیە پێویستە ئەو وێنەی کە "الشفاو" بۆی کێشاوە لە ناگایی (عەرەبیدا) راستی بگەینێت. چونکە تاكو نێستاش روو (مەشریقیەکی) "تین سینا" وەک هەلگری "نەسائەتی ناسیونالیزمی" فارسی درێژی هەیە. واتە لە بازەنی فەلسەفەی عەرەبی چۆن دەرەو. بەلام لە مەغریبی عەرەبیدا فەلسەفەی نێسلامی "ئابراهی" لەگەڵ نیشکالیەتە مەشریقیەکە دروستکرد. واتە نیشکالیەتی مەغریبی "لەپەڕی مەغریبی نەندەلوسنا" و لەوێشەو بەهەمان شێوە، فەلسەفە لە پێناو عەقل و عەقڵانیەتدا درێژی بە خۆیدا. بەلام ئەک بەهەمان شێوەی "مەشریقی" بەلکو نووبارە خۆی لە ناوێوەو بە میتۆدی نوێو لە ناسۆی نوێوە خستەروو. لەگەڵ "شۆرش رۆشنییری" کە "تین تومرت" بەرپایکریبوو. گەشتە بەک.

نێمە لێرەدا نامانوی خوێندنەو رهخەنی "مەغریبی" لە "مەشریق" و "تین باجە" و "تین تفل" لە "تین سینا" نووبارە بخەینە بەرچاو. هەرودەها نامانویت "نارمانشاری" قارابی وەک "تین باجە" لە ڤەک خالی بکەین، چونکە لێرەدا "تین باجە" وەک واقعیک لە خەونەکانی (قارابی) دەروانی و لە ناھاتوی خەونەکیدا نەژی و پینی وابوو دواجار ڤەکەکان دەبنە هزی شیوانی "نارمانشار" واتە ناشی گولەکان بەهزی زەمەنەو ڤەکەکان چاک بکەن. بەلکو پێتوابوو ئەو ڤەکەکان گولەکان توروشی نامۆیی ئەکەن. بەکورتی هەر لە سەرھاتو فەلسەفەی (مەغریبی) لەسەر رەتکردنەو فەلسەفەی (مەشریقی) خۆی نامەزاند.

واته نه‌ګر چی "نښې باجه" ناکلایې (فارابی) دووباره ده‌کاته‌وه. به‌لام به روځنکی ره‌خنه‌ګرانه ټینګه‌روانی. ه‌روه‌ها له فلسفه‌ی (م‌غربیې) پټی وایه باروځخه ه‌مان باروځخی پښوون. ه‌روه‌ها نیشکالیه‌ت‌ګانیش ه‌مان نیشکالیه‌ت نښ.

بویه حېکمه‌تی نه‌و نه‌زمونه فاشیله‌ی (م‌شرقیه‌کان) که پشټی به ده‌سلاتی فیه‌وه و هنری کونه په‌رستو پاریزګار ده‌بستا. ناشن دووباره بکرته‌وه. واته ه‌ولې واقعینکی نوټیان نه‌ا. پټیانوابو "نه‌وی له نایین نایه. نمونه‌ی نه‌وانه نښ که له فلسفه‌مان" و ناکړی ټنګل په‌کتریان بکین. ه‌موو نه‌و شتانه‌ی که ده‌شن بکړی و به نه‌رکی فلسفه‌ ده‌زانړی. نه‌ویه که دووباره په‌یوه‌ندی نیوان فلسفه‌و نایین بنیته‌وه. لږه‌نا "نښې روشد" به‌یارمه‌کوئ که ده‌لې نابې حق بڑی حق بکرته‌وه. به‌لکو ده‌من حق ناشی پټیانبرئ و ګواهی له‌سر بدړیت. فلسفه‌ی "م‌شرقی" له‌سر (پټوانه‌ی نابیار له‌سر دیار) خړی بونیادنا. سیفاتی خوایی به سیفاتی مروّف پټوانه‌ی کرد. واته لږه‌نا هم ریګایان ه‌له‌ بوو. هم نامانج.

به‌کورتی فلسفه‌و نایین ناشن ټنګلې په‌کتر بکړن. چونکه ه‌ریه‌که‌یان پرینسیپ و سه‌ره‌تاکانی خړی ه‌یه. ده‌کړی ه‌ریه‌ک له ناستی خړی په‌ری پټیږی. تانوه‌ کانه‌ی عقل ناماده‌ی خړی له ناییندا ده‌نوټی. ه‌روه‌ک چوڼ فلسفه‌ش ده‌رک به نایین ده‌کات. به‌مجورده‌ش ه‌روکیان به‌وه حقیقه‌تو به‌وه موته‌لق ده‌بته‌وه وواچار له ناکوټاییدا ټنګل په‌کتر ده‌من. که‌واته خالی سه‌ره‌تا له‌م پروژده‌نا نازا‌کرنی فلسفه‌فیه "فلسفه‌ی نه‌رستو به‌و مانایه‌ی که ته‌واوترین فلسفه‌فیه "له ه‌له‌و ته‌نویلی خواروخیچ. بونه‌وی بؤ نسله‌کی بګه‌رینه‌وه و خوینده‌وه نه‌رستو به‌ نه‌رستو نه‌نجام به‌دین. هر به‌و مانایه‌ش ده‌توانین چاره‌سری په‌یوه‌ندیه‌کانی نایین و فلسفه‌ به‌ شتویه‌کی عقلانی و واقعی به‌نجام بګه‌یه‌نښ. که ه‌ریه‌ک له‌وان شوناسی خړی ه‌یه‌و ه‌روکی‌شيان نوای توټیږنه‌وه‌ی حقیقه‌ت که‌وتوون. نه‌وه‌ش نه‌و واقعیه‌ی که ره‌خنه‌ی (نښې روشد) ی لږه‌لقو‌لاوه‌ ده‌ش به‌ ریژکراوه‌ی حه‌زه‌کانی (نښې باجه‌و) (نښې ته‌فیل)یان بزمیزین. به‌لام ناخو ګوتاری "روشدي خونه (واقعی)یه‌کی به‌چپه‌نا؟

ده‌ش بلټین نه‌وی که نوای ګواستنه‌وه‌ی "نښې روشد" بؤ نه‌روپا. له ولاتی "م‌غریبو نه‌نطرس" مایه‌وه. ه‌ره‌ته‌ها "نښې خلدون" له "مقعه‌"کې خړینا پاریزګاری

لنکرد. جا به راستی "مقدمی" "تیین خهلون" وانہی عقہ له نقلوہ. پندو حکمت وەرگرتنی میژووہ له میژووہ، گوتاریکه له رابرنووہ بهرہ داهاتومان بمبات هر لہسر نو بنهتەش فلسفه له کۆمه‌لگای عەرەبی نیسلامینا. نه کالاو شتومەکی یینگانیه نه جەستەیه‌کی نامۆشه. بەلکو رەنگانەوێ گێروگرتەکانی واقعیو خەمین نارەزووکانی خۆی لەخۆ هەلگرتووہ راستوخۆ له ویژنانی نەتەرەو هەلقولاوہ.

(2)

لێرەدا مەسەلەی (مەشریقو مەغریب) بە سەپاندن و نۆکلێکرنی پەڕەنێیەکانەو بەند نێیە. بەلکو بە جۆری پەڕەنێیەکانەو بەندە. واتە کاتی خۆیننەوہ بۆ فلسفەیی سیاسی و نایینی (فارابی) بکەین. هەولێدەمین (فارابی) بەهزی (فارابی) پەرە بخویننەوہ نەک (فارابی) له نێو فلسفەیی "ئەفلاتونو ئەرستو" بەلام لەگەڵ خۆیننەوێ (فارابی) یا دەبینین. فلسفەیی (یۆنان)یش بەخویننەوہ نەوہش بە تەواری لەگەڵ خۆیننەوێ نیستای (نێمە) بە جیاواز بکەوینەوہ. چونکە حەقیقەتی فلسفەیی یۆنانی بەتەواری لەگەڵ (نێمە) جیاوازه. (نێمە) هەمیشە دەبێ بەوای خۆماندا بگەڕێین. نەک بەوای تەنویلەکانی ئەوان. ئەو تەنویلەکی کە واقعی ئەوان بەسەرماندا دەیسەپینێ. بۆ نموونە حەقیقەتی لیبرالی ئەوروپی بەسەمی هەژدەو بەندە. ناکرێ نیستا لێرەدا بۆی بگەڕێین. کەواتە بۆچوونی نێمە لەو سەدەیدا لەگەڵ بۆچوونی ئەوان جیاوەکەینەوہ. بۆیە پێویستە دووبارە چاو بە شتەکاندا بخشیننەوہ. فارابی هات رای خۆی لەگەڵ "ئەرستو ئەفلاتون" تێکەلکرد. ئەو هەولیدا ناکۆکییەکان لەو رێگایەرە چارەسەربکات. بەلام "تیین سینا" ئەو دوو فلسفەیی بە شێوەیه‌کی جیا له (فارابی) بەکاربرد. واتە ئەو هات له میانێ نۆزینەوێ حەقیقەتەکانی خۆیو لێکدانەوێکانی خۆی له نێوان (ئەفلاتونو ئەرستو) یا چارەسەری ناکۆکییەکان بکات. بەلام هەرگیز ناشێ ئەو شارنەوێ (ئەرستو) بێ له عەرەب. ئەوێ بە کورتی (دەمانەوێ) قسەیی لێکەین. ئەوێ کە نابێ بە تەرازووی فلسفەیی یۆنانی سەیری فلسفەیی عەرەبی نیسلامی بکەین. چونکە دیکوینە دەرەوێ میژوو.

جابری دەلەت: ھەرگیز گفتۆكرىنى نىزان (رابردو نىستا)، (نىستار ناھاتو) لە فېكرى مەزىيەدا، نابىرانى بەسەرنا نايەت. خۆى ئەو مەسەلەيش بە تەنكىد بۆ كەلەپوور دەمانگەپىننەتەو. كە لە پىشەو لەسەر ئاستى مېتۆدو رونىا لىنى نواين. ھەولەدەپىن نىستاش لە سەر ئاستى پىرۆسىسەكرىن بېرى لىنگەينەو. ھەردو ئاستىش بەيەكەو بەندن. چونكە ئەوئى ئىمە بۆ تىگەيشتنى خۆمان بونىانى دەننن. بە شىوئەيەكى راستەوخۆ جۆرى تەوزىفكرىنىش ديارىدەكەت. بەلام ئەوئى لە كەلەپوور دەمانەوئى. لە نىستا تەوزىفى بگەين. ھەموو كەلەپوور نىيە بەلكو ئەوئەيە كە لىنى ماوتەوئە لىرەدا پىنۆيستە كەلەپوور لە دوو ئاستدا بخەينە بەرچارو.

ئاستى يەكەم، ئاستى تىگەيشتنى كەلەپوور.

ئاستى دووهم، تەوزىفكرىدو وەبەرھەتتەوئەيە.

واتە لە يەكەمدا پىنۆيستە كەلەپوور بەھەموو جىياوازى قۇناغەكان وەربىگرىنو لە دووئەدا زىترو زىتەر بەرەو تىرۆپكى بگەينەو. ئەو تىرۆپكى كە پىشكەرتن پىنى گەيشتووە. ئەوئى نىمە مامەلەيان لەگەلنا دەگەين. ئەوئە نىيە كە بابو باپىرانمان تىايدا ژيانن. يان ئەوئى كە كىنەكان پاراستوويانە. بەلكو ئەوئەيە كە لىنى ماوتەوئە. ئەوئى كە دەشتى نىستاكە نەگەلى بژىن و قابىلى و پەرەسەندنە. قابىلى دەولەمەندىكرىنە. تاكو لە ناھاتوونا بىتوانى لەگەلماندا بژىت. كەواتە چى لە كەلەپوركان ماوتەوئە؟ رەنگە بەشىك لەو پىرسىارە ئە نووتوئى ئەو نوسىنە وەلامەكانى خۆى ھەلگرتىنەتەو. نوای ئەوئى باسمان لە ناوەرۆكى مەعريفو ئايدىقۇلۆزى كرد. بۆيە دەبى ئەوئە بزاننن كە ناوەرۆكى مەعريفى لە فەلسەفەى نىسلام و فەلسەفە كۆنەكانى نىكەى ھاوچەرخى ئەو. مەعريفەيەكى مەروومو قابىلى ژيانى نوئى نىيە. بەلام خۆى ئەو مەسەلەيە بە نىسبەت ناوەرۆكە ئايدىقۇلۆزىا جىياوازە.

ناوەرۆكى مەعريفى ھەر فەلسەفەيەك يەكجار نەژى، ئاكرىئى نووبارە ژيانى پىنەخشىنەو. كاتى مەريش يەكجار دەمرى و ھەرگىز نوای مەرىنى ناشى بەجۆرىكى بىكە ژيانى ھەبى. چونكە ناوەرۆكى مەعريفى زانستە _زانستىش مېژووى خۆى ھەيە. مېژووى

زانست وەك "باشلار" دەلىل:مىژۋى ھەلى زانستىيە. بۇيە ناوھېۋكى مەعرىفى ھەر
فەلسەفەيك يەكجارو بواجار دەمرى. چونكە كاتى دەچىتە ناو مىژۋو. وەك نەو وايە كە
دەچىتە نىو ھەلەو، بۇيە دەمرى و ھەرگىز ناشى بەلوايە بگېرتىن. چونكە ھەلە-
مىژۋى نىيە". لىرەنا دەتوانىن بلىتىن ناوھېۋكى مەعرىفى فەلسەفەى نىسلاى و
فەلسەفەكانى سەمەى ناوھېۋاست و ھەموو نەو فەلسەفەنەى لەسەر سىروشتى فەلسەفەكى
نەرسىق ھاتۆتە ئاراو، بەھزى چوونە نىو مىژۋوھەو بەر لە ھاتنى زانستى نوى مەرىنى
خۇيان راگەيانەوھە "ئىكارت فەلسەفەى خۇى لەسەر فەزىيەى گالىلق نامەززانە. بەلام لەكەل
ھاتنى فەزىيەى نىوتن، كە كاتت فەلسەفەكى خۇى لەسەر نامەززانە. لەناو چوو.

بەلام بە نىسبەت ناوھېۋكى ئايدىۋلۇزى جىاوازە. چونكە ناوھېۋكى ئايدىۋلۇزىا
ئايدىۋلۇزىايە زەمەنى دەكويتە ناھاتوو، واتە ئىستائى نەو لە ناھاتوو دەزى. بەلام
بەشەوئى خەون، وەك دەزانىن خەونىش بەسروشتى خۇى نان بە چوار چىوھە شونىكەتە
نانى _ نەوئىش تەواو بە پىچەوانەى زانست دەكويتەو، چونكە زەمەنى زانست لە ئىستا
نايە، زانست لە ئىستائە دەزى. گەر ئىستا خۇى جىيەللى خۇى رەشەكەتەو، بۇيە نىيە
لىرەنا دەتوانىن مامەلە لەكەل ھەندى لە بۆچوونە ئايدىۋلۇزىەكانى نەو فەلسەفەيە بەكىن
كە بەر لە نىيە ژىاون، بەلام ناتوانىن مامەلە لەكەل مامە مەعرىفەيەكەيان بەكىن.

لىرەنا بەپىنى پەنسىيى ئىستا دەمىن ناوھېۋكى خۇى ئايدىۋلۇزىاش شىيەكەينەو تاكو
بىزانىن كام بەشى مەروھە كام بەشى دەتوانى بۇى "ژيانىكى بىكە" لە پىشەوھە گوتەمان
زەمەنى ئايدىۋلۇزىا ناھاتوو، نەو ناھاتووھەشمان خەستە ئووتوئى بوالىزمىكەو، ئىستا
پىئويستە نەو ئابلوقەيە ھەلگەرىن. چونكە ناھاتووئى ئايدىۋلۇزىا يەك نىيە، ئايدىۋلۇزىا ھەيە
لە ناھاتووئىكە دەزى كە خەونەكانى لە رابىروو ھەرگەتوھە، بەلام ئايدىۋلۇزىاش ھەيە كە
ناھاتووھەكى لەو ئاينەنايە كە ئى، ھەر نەو ئايدىۋلۇزىايە كە دەتوانى ژيانىكى بىكە
بۇى. چونكە مەيلى نەو ژيانە دەكات. بەلام ئايا چەن نەو ئو پۇلە لىكجەنەكەينەو؟ بو
وەلامى نەو پەرسىيارە ئووبارە دەمىن بە رونىايەكى مىژۋويىيەو بە ئاگايەكى مىژۋويىيەو
خۇمان پەچەك بەكىن، بىنكومان كەلەپورىش بەشىكە لە مىژۋو. شتومەكىك نىيە لەمەروھە
وھەمانگەرتىن، بەلكو بەشىكە لە رەوتى مىژۋو، نىيە لە پىشەوھە گوتەمان ناوھېۋكى
ئايدىۋلۇزىا خاوەن مىژۋوى خۇيەتو دەلالەت لە گەشەسەندىنى كۆمەلگا دەكات. كۆمەلنىك

ساتمەۋەختى بەنۋايەكدا ھاتىرەۋە يەككىك نەۋىدىكە رەشەككەتەۋە. يان يەككىك يەككىكى دىكە تەۋاۋ ئەكەت. كەۋاتە ئەۋ ئايدىۋۇلۇزىيەكى كە لە (ناھاتتۇ) رابىرۋىنا ئەزى. چىركە ساتەكەنى ژيانى ئەۋ. ئەۋ چىركە ساتانەن كە بەرەۋ پىتچىۋونۇ پەرەسەنن رەتپاندەكەتەۋە. بەلام ئەۋ ئايدىۋۇلۇزىيەكى كە ناھاتتۇۋى خۇى ئاراستەى ئەۋ ئايندىمە ئەكەت كە بەرەۋ روۋمان نىت. ئەۋا ساتەۋەختى ژيانى ئەۋ ئايدىۋۇلۇزىيە. ساتەۋەختىكە كە پەرەسەنن و بەرەۋپىنچىۋونى مىژۋو ناتۋانى رەتپىككەتەۋە.

ئەگەر لە ئوۋتۇنى ئەۋ مانايەى سەرەۋە سەيرى كەلەپورى غەرەبى بىكەين. ئەتۋانن لەبەرەۋەى ئاۋەزكى مەغرىفيانەۋە. سەيرى ئاۋەزكە ئايدىۋۇلۇزىيەكى بىكەين. ھەرەھا لەم بارەشەۋە ئوۋ ساتەۋەختمان راگەيانن. جا ئەگەر ساتەۋەختى يەكەم. ساتەۋەختى خەۋنى (قارابى) بىن. كە (نېين سىنا) تىيائا ژيا. ئەۋا ساتەۋەختى ئوۋم ساتەۋەختى خەۋنى (قارابى) يە كە ئواتر (نېين روشد) گەشەى پىئا. بەمجۈرەش ئەۋەى لە كەلەپورمان ئەمىننىتەۋە. ئاكەۋىتە سەر ساتەۋەختى يەكەم. چۈنكە ۋەك گۇتمان ساتەۋەختى ئوۋم بە شىۋەيەكى مىژۋوى رەتپىكرىۋتەۋە. ۋاتە ھەمۋو ئەۋانەى ئۋاى (نېين روشد) لەبەرەۋەى مىژۋونا بەسەر ئەبەين. بەراستى ئىمەى غەرەبىش ژيانى خۇمان ئۋاى (نېين روشد) لەبەرەۋەى مىژۋونا بەسەر ئەبەين. چۈنكە خۇۋمان بە ساتەۋەختى (نېين سىنا) گىرتۋە. ئۋاى ئەۋەى "غەزالى" ھىنايە ئاۋ ئىسلام.

په راوړنه کان،

• دوشن شم خوسنه خویندنه وه و بهرجه سته کړننې ددروازه ی کتیبې "نحن والترات"ی محمده عابد شلجاری بن، که له بیروت/ ۱۹۸۰_ چاپکړوه .

۱- تورنتالیت: له زمانی کوردیدا (خوره لاتناس) په کاره منتراره .

۲- فیولقزی: واته وهرگرتنن زارلوه یهک و ټنگه پشتن له ماناکانی و پاشان به کاره مننانی شو زارلوه په بز لیکرلینه وه ی دیارده سیاسی و کړه لایه تی و فیکریه کان.

۳- نیمه بز القیاس الغائب علی الشاهد "مان به په سته زانیروه .

۴- بېولنه: التراث والحدائق _ دراسات والمناقشات/ مرکز دراسات الوحدة العربیة، چاپی په کم، ۱۹۹۱.

۵- فیولقزی: فله اللغة.

۶- بېولنه: التراث والحدائق _ دراسات والمناقشات/ مرکز دراسات الوحدة العربیة، چاپی په کم، شموی ۱۹۹۱.

۷- دس.پ.

۸- غنوسیه: مه زه بیگی تاییبیه .

• بیرکړنه وه خویندنه وه (جاری) رهنه نشن رسته وخو وک بونیاییک بز دیرسه کړدن و به دوا دچون و لیکدانه وه پیکره لکانی دیارده کان و هندی له چه مگ و پریسیپه کان، سه یریکرت، بهو مانایه ی که همره زه مانیک چه مکی تاییه به خوی له دوو تویی شاره زایی و ناگاییه خوییه کانه وه بهرهمدینن، هر له همنای همان ناگاییه وه رینه به بیرولو شوویدو نیبیرلوه کانیسه وه دبه خشن، که وته له دهره وهی هوشیارو ناگاییه خوییه کانی هر زمانیک پروسی (ناونان) به بن بهاو ناویراره کان لاولو شهرمانه دکه ونره، واته هم ناستی بیرواره کان دانه به زقین، هم ناستی زمانیش له که دار ده کن به لام له لایه کی دیکره دوشن خودی (جاری) وک که له پرویکی زیندوی به جیماو، به شیک له بهیپتانی مومکینه کانی ټپستاو دلماتوری له خودا هه لگرتن، بهو مانایه ی که بتولین له بری پاساو هینانه وه بز زمانو واقعی چهسپاو، له دوو تویی خویندنه وه (جاری) و له بهر روشنایی هلوهرجو پندارویستییه کانی سرده م، له ناره وهی خواسنا "چه کی ره خنه و ره خنی چه" بز ټنگه پشتن له ټیشکالیه ته کان بهر بک بنه وه، هر له دوو تویی شو خویندنه بهرهمپنه رانه شدا دتولین بیروا جیاوازه کانی کړه لکا تا ناستی لیکرلینه وه هملخه یو له وته وه رسته وخو به کړه عفلانییه کړه په یوه ستنی بکین، واته سیستمیک بنوینن که بیروای به جیاوازیه کانو کړلنکار په کانی سرده موه ه بیت.

که واته ددشن له دوروتوی (جابری) وهک بابه نیک بق خویندنه وه، وهک که له پورنکی زیندوی به جیناوه، دواجار سروشتی ناماژه کان به شتیره یه کی دیکه بق بیرلنکړنه وه به درادچوون بخهینه پوه که بتوانین خودی خومانى تپا بدزیننه وه، پان وهک خویندنه ریکى هوشیارو شاهه زا دوپاره له ناستیکى دیکه ی بیرکړنه وه دا به رهمى بهیننه وه، په و ماناپه ی که خودی خویندنه وه ی خویندنه وه کان له به رهمه مېنانه وه دا ده لالت له گولستنه وه ی نه و سیستمه هه فلانیه بکات، که زیندویتی (جابری) له خودا ه لگرتوه .

که واته له سر نه و پرنسپه ده ترانین بلین هر خویندنه وهک وهک بابه نیکى زیندو که وته زیند خویندنه وه، راسته وخو ده بیته که لتوو ددشن به حقى ناگاییه خودیه کان وه خومانى تپا بدزیننه وه، به لام لیره دا نامانوی وهک بنه مای خویندنه وه کان نه خفه بق بیرکړنه وه ی (جابری) بگیشین. چونکه نیمه له م ناسته دا وهک بنه مای ده ستیان بق دریز ناگه ی، به لک خودی نه م نه خفه په راسته وخو به خویندنه وه ی به رهمه مېنانه وه په یوه ست ده که یو هر له ویننه وه ه ولده ده ی دوپاره وهک مننکی وجودی خومان پراکتیزه بکینه وه، خودی نه و خو پراکتیزه کړنه ش هر گیز ده لالت له "دوپاره کړنه وه" ناکات، په لکه ددشن ده لالت له بزلی ناگایانه ی خودو نازادیه کانی خود بکات، له لاپه کی دیکه ش ته بهیر له به شیک له بزلی نازادیه له گروانکاره کانی سرده م، پېشکه وتنه کانی سرده م ده کات.

مهسه له ی شوناس و بیرکړنه وهی (جابری) وهک ناسیونالیستیک

پرسیاری شوناس هه رته نها پرسیاریکی رووتی بن په هه ند نییه. به لکو پرسیاریکه به پنی شونیکو ساته ومختی جیا جیاو یاریکراومه. ناست و چونیستی و تاییه تمه نسیستی خوی هیه. له لایه کی بیکه شهوه. ده لاله تو مانای جزراو جزرو چه کی جیاواز به پیی ناگایو به ره وپیشچوونی کومه لگا له خو همگریت. نه گهر تا دوینی خوی نه و پیناسه په راسته وخو به وجوو ماهیه تی (من) به ند پیی. بیاره نه مرؤ (نوییدی)ش ده خاته نیو هه مان چه مکوه. واته نه و که وانه کی که (من) له خو همگری وهک پیو یستیش نوییدی ده کاته تای ترازووی خوی و خوی له سر پیناسه ده کاته وه .

ینگومان وەك ناگانارین بیریارانی عەرب. بە چەننان شێوەی رێچکەئێ جیاچیا لەم
 مەسەلەییان کۆلیوەتەو (جابری) پێش ھەمیشە بۆ بەنواناچوونی نو مەسەلەییە تەنکید
 لەسەر ھەلومەرجەکانی میژووی عەربیی و کەلەپوور زمانی عەربیی ئەکات. یان بە مانایەکی
 بیک راستەوخۆ پەرسیارە سەرھیکەکانی عەربیی لە دووبارە گەراننەوێ خۆی
 زیندووکرنەوێ بابەت نەتوین. لە لایەکی بیکەشەو. ھەولەنن بیر لە چۆنیتیی
 مامەلەکردنی کەلەپوور چۆنیتیی دەستبەزێن بۆ نێستار پراکتیزەکردنی شۆرش و
 بونیاننەوێ کەلەپوور بە ئەرکی ھەنوکی رۆشنییران و بیریارانی عەربیی لەقەڵەم
 دەن. بەلام (جابری) سەلفیەتی بیرکردنەوێ نو سن تەوھریە لەوھا دەبینتەو کە لە
 نەبونی رونیو بابەتەو. بۆی وەلامەکان ئەکەن. چونکە لای ((جابری)) نەبونی رونیو
 بابەت خۆی فیکر میژووی فیکر دووچاری فرامۆشی ئەکات. ھەر فیکرێکیش بەو مانایە
 بکەوێت ژێر فرامۆشیو ینگومان وەك گوتمان سەرەخۆیو نازانی خۆی لەستەدات
 و لەم نێوانە بۆخۆی و نەبەن و ناتوانی پارێزگاری لە خۆی بکات. ئەگەر بەو مانایەش
 نەتوانی پارێزگاری لەخۆی بکات. کەواتە ناشتوانی نامادەیی خۆی بنوین بۆیە ھەمیشە
 وەك بابەت نابەشدەکرێ. واتە. چونکە ناتوانی وەك خود نابگیرسن. نیتەر ھەولەنن
 لەمیانێ نو نابەشکرنەو وەك توخمیک کە ساتەوختی خۆی شوینی خۆی جێنیشترەو
 بیتە مەیانەو. توخمیک کە ناشی نازاییەکان دەستبەر بکات. توخمیک کە بە تەنیکد
 ناتوانی خەونو بیرکردنەوێ (بونیایی ونبوونی خۆی) ھەلگرێ بەمجۆرە لەبری خەملاننی
 دەلالەت ھەر تەنیا نەتوانی وینەئێ خۆی لە شێوەئێ نال بکێشێ بە پێرۆزکردن دەست
 بۆنەبرینی دالیش. یان نامادەیی رەمزیا ئە سەرۆی واقیعو پانتاییەکانی دەلالەتەو
 ھەمیشە کردو ناگایی عەقڵی. دووچاری حالەتی شیزوفرنیا ئەکات ھەر لە توینی نو
 لەتەوئەشەو نامۆی وەك نیا. نیاھیکێ لێکترارازی ((م)) خۆی نامەزین.

لێرە ((جابری)) سەلفیەتی نو سن تەوھریە لەوھا دەبینتەو. کە ھەم ھەرەمەکیانە
 بیر لە وەرگرتن دەکەنەو. ھەم بە شێوەیک ناگاییانەو لاشعوریانە پابەندی بەا کۆن و
 تەقلیدیەکان دەن و دھلێ لەویشەو خۆمان لە ساتە وختی ئێستای و نەدەکین و ھەرگیز
 ناتوانین وەك خۆمان بیر لە ناھێنان بکەنەو. ھەرەھا وەك دەزانین خۆی نو پڕۆژە
 ((جابری)) لە کتیی ((نەن والتراث)) با ھێلە سەرھیکەکانی ئەخاتە بەرەستێ خۆنەران و

تەكنەلۇژىيەكانو بەرژھونىيەكانەۋە پەيۋەست بىكەين. ئەۋا پىئاسەى عەرەبى لەم روۋەۋە ناتوانى يان ھىزى دەرگەۋىتى نەۋەندە لاۋازە كە روۋى خۇ نەمايانكرىنا نىيە.

بەلام ۋەك نەزانىن جىۋاۋازىيە گەرھەكانى پىرۋەى يەكىتى عەرەبى و يەكىتى نەۋروپى لەۋەنايە كە يەكىتى عەرەبى پىئاسەى ۋجوبى خۇى لە ميانى يەكىتى زمانو رۇشنىيرىيەۋە نەخاتەروو. بەلام نەۋروپا لەسەر بەرژھونىيە ئابۋورىيەكان نىزۋە بە ۋجوبى خۇىدەنات. ۋەك نەزانىن بەردى بىناغى ناسىۋنالېزم بە پىئاسەى رۇشنىيرىيەۋە نەلكنى. بەلام يەكىتى نەۋروپى ھەمىشە بىرپارىك بوۋە كە وىستى سىياسى ھىلە پانەكى نەكىشىن و بىرپارىكە لە وىستى سىياسىيەۋە ھەلەقۇلى. لىزەنا نەگەر تەگەرھەكانى يەكىتى عەرەبى لە نەۋتۋىيە نەۋ رەستانەى (جەبرى) وىستى سىياسى نەۋرى تىا بېيىن. نەبى بۇ تەگەرھەكانى يەكىتى نەۋروپى بۇ يەكىتى زمان و رۇشنىيرىيە بگەرتىنەۋە. نىارە (جەبرى) ھەموۋ بازىانە فەلسەفى و زانستى و تەكنەلۇژىياكان نەخاتە نەۋروپى زمانو رۇشنىيرىيە ۋەك نەۋەى ھەرگىز نەۋ تۋانۋ ھىزە سەرسۋرەننەۋانە بە نىۋ زمان و رۇشنىيرىيا گەرەريان نەكرىبىن. يان ھەرگىز بىرى لەۋە نەكرىتەۋە كە زمانى ھەر گەل و مىللەتنى بىركرىنەۋەى نەۋانە لە نىۋ زمانا. يان بەۋ زمانەۋە نەۋانىن نىۋاى خۇيانو ۋاقىقى كۆمەلايەتى نابەۋزىنن. نازاننى بىركرىنەۋەى ھەر مىللەتنى بەپەلى يەكەم بىركرىنەۋەى لە نىۋ زمانا. زمان رۋنىۋاى نەۋانە بۇ نىۋاى رىگەى بىركرىنەۋەى نەۋان لەخۇ نەكرى. واتە زمان نەننىيەكانى نىبىناۋ و ناگايىيەكانى خۇى مەۋقايەتى لەخۇنا ھەلگرتۋە. (جەبرى) ھەمىشە بىر لەۋە نەكاتەۋە يان نەۋە نەنەخات كە عەقۇل نامرازى زمانە بەلام ھەرگىز بىر لەۋە ناكاتەۋە كە زمان بۇخۇى نامرازى عەقۇلە لە نەۋتۋىيە زمانا نەشنى نەست بۇ مەرجەكانى نازانىۋ نىبىناۋ ناگايى عەقۇلى مەۋق بەرىن. كاتى نەللىن مەۋق بۈنەۋەرىكى كاراكتەرو نازانە لە بىركرىنەۋە. واتە بۈنەۋەرىكە خەلقى زمان نەكات ھەر لەرىگەى بەرۋەپىشچۈنى زمانەۋە عەقلىش بەرۋە پىشەۋچىت ۋەك چۇن لە رىگەى بەرۋەپىشچۈنى عەقلىشەۋە زمان نەبۋزىتەۋەۋ زىننەۋ نەبىتەۋە. بۇيە ھەرگىز ناتۋاننىن زمان ۋەك چۋارچىنەۋەك بۇ بىركرىنەۋەۋ قەتسەكرىنى بىركرىنەۋەۋ بىخىنە كار. بەلكۈ ھەمىشە نەبىن بىرۋامان بەۋە ھەبىن كە زمان نەۋ كايە كراۋەيە. يان نەۋ پەنجەرە كراۋەيە بەرۋەى ژىارپىيەكانا كراۋەتەۋە. لىزەنا نەبىن بزانىن كە راستە زمان نەتەۋەكان نىارپىدەكات بەلام

ههركیز بۇ نىيىداعانى فەرىنى چوارچىنە دانارېژى. راستە زۇنپايە بۇ دنيا بەلام ههركیز نابىتە شای بىرکرنەوۋە هەرۈەك چۆن بىرکرنەوۋەش شای مىللەتان نىيە بەلکو راستەوخۇ بەتاکەوۋە بەندەو بەتواناۋ ھىزى تاکەوۋە دەلکى لە کۆتايى تاکەکاندا بە مىللەتەوۋە بەند دەبن. نەگەر لېزەنا پېئاسە تەنکىد لە (مەن) ھىزى (مەن) بەرخوبانو پەرچەکرەبارى (مەن) بکات. رووبەرۋى نەویدى. نەوا پېئاسەى مەنى عەرەبى پېئاسەیکە هەر تەنیا دەلالەت لە ماھىەتتىكى جىنگىرو نامادەر وچوئىكى بىنەستوو ناکات (بە پىنى بۆچوونى جابىرى). بەسەوۋەكى بىکەشنا نەگەر پرسىارى نەویدى بۇ عەرەبى ئالیزمى (عەرەبى/ئىسلامى) ئەخۇ بگىریت پرسىارى (جابىرى) نەوۋە نایا پېئاسەى ۋلاتانى عەرەبى و ئىسلامى ۋەك شوین ئەکەوئە سەر عەرەب يان ئىسلام؟ نەگەر بە شىۋەیکى بى ئىسلام مامەدى عەرەب بى - يان عەرەب مامەدى ئىسلام بى - بەوپىيەى کە قورئان بە زمانى عەرەبىيەوۋە خۇى پېئەمبەر عەرەبە.

بەلام کە دەلئىن عەرەب مامەدى ئىسلامە واتە عەرەب لە پېئار ئىسلام و بۆکرنەوۋەى ئابىنى ئىسلام قوربانى جۆراوچۆرى ناوۋە. مېژۋرى ئىسلامى پېئىئانەوۋە. بەلام کە دەلئىن ئىسلام عەرەبىيە. نەوۋەش عەرەبى ئىسلامى لە خۆمگىریت. نەك ھەر بە مېژۋو - ژبارى. بەلکو بە ئابىنىش.

کاتى بەمچۆرەش بىرەکەمەنەوۋە عەرەب بۇ کەلەپور دەگەرئەتەوۋە. واتە عەرەب چەمكىنە بەلای رابردونا ئەکەوئەتەوۋە. نەك ئىستای ئىسلامى. چەمكى موسولمانىش بەشىۋەیک لە شىۋەکانى شوینی عەرەبى گرتۆتەوۋە ۋەك حەقىقەتتىكى چەسپارو نامادە خۇى نواندوۋە بەو مانايش نەوۋەى کە بەدەئالىيۋون ئروستى دەکات راستەوخۇ رېکەنەکەوئە لەسەر چەمكىنى لىارىکراو. چۈنکە خۇى نوانەى (عەرەبى/ئىسلامى) بەکۆمەلنى بىرۋبۆچوونى جىاجىا قەسەى لىدەمکرى. ھەندى بۇ کەلەپورۋو زمان و ئابىۋلۇژيا دەيگىرەنەوۋە. ھەندىكى لىکە بەپىنى فیکرى ئورۋپى قەسەى لىدەمکەن. بەشى سىنەيش تىکەلەيەکن لە ھەروەکیان.

نەگەر لە مەرچەيەتى کەلەپورەوۋە بۇ عەرەب برونىن دەپنىن عەرەب شىتیکو ئىسلام شىتیکى لىکە. بەلام بە چارى ئورۋپا نەوۋەش تىکەل بەيەکەمکرى. نەوا سەرەپى ئىشکالىيەتەکانو بەدەئالىيۋون. بى مانايش نانىشتوانى ناوچە عەرەبىيەکان مامەلەى نوانەى (ئىسلام/عەرەب) يان لەکەلنا بگىریت. چۈنکە بە گشتى خۇيان عەرەبنو خاوەن

یان فیکره‌یه‌ک ته‌واو له فیکره‌ی فریالهرس خوی نزیکه‌کاته‌وه. که ده‌بن نه‌وانیتر له نیوینا بتوینه‌وه.

که‌واته فیکره‌ی یه‌کیتی عهره‌بی قوناغیکه پال به خه‌نه‌وه ده‌ا نه‌ک راستی. ره‌نگ نه‌و خه‌نه‌ش هه‌میشه خه‌ونی نو‌ارۆزی رابروو بن. به‌لام نیستای عهره‌بی هه‌رگیز نه‌و بانگه‌شه‌یه هه‌لناگرئ. چونکه نایدۆزیه‌تی یوتۆپی له بانگه‌شه‌یه‌ا خوی ده‌نۆینی نه‌گه‌رچی یه‌کیتی عهره‌بی نه‌شن له ناستی که‌لتووو زمانی هاوبه‌شو که‌له‌پووو هه‌مه‌ هاوبه‌شکانی بیکه‌ا ده‌رفه‌تی بۆ به‌واناچووون قه‌لبه‌نه‌وه‌ی نه‌و مه‌سه‌له‌یه بنۆزیه‌ته‌وه. چونکه وه‌ک وتمان ناسیۆنالیزمی عهره‌بی راسته‌وخۆ به‌و هه‌مه‌وه به‌نده. به‌لام له‌سه‌ر ناستی نابووینا حه‌زمه‌ک به‌ ناستیکی بیکه‌ا ده‌رواو شیوه‌ی بیکه‌ی جۆراوجۆر ده‌نۆینی: هه‌روه‌ها به‌ پنی دوروونزیکیان له‌ویدی کۆمه‌لنک شیوه‌ی جیا‌جیا ده‌نۆین. به‌کورتی به‌شی یه‌که‌می نه‌و کتیه راسته‌وخۆ نیشکالییه‌تی (عه‌ره‌بی/نيسلامی) ده‌وله‌ت عهره‌بییه‌کان و مه‌سه‌له‌ی فه‌لستین و یه‌کیتی عهره‌بی و پتوه‌ندییه‌کانیان ده‌خاته به‌رباس و لیکۆلینه‌وه. به‌لام له‌ به‌شی دووه‌ما وه‌ک وتمان باس له‌ نینه‌و نه‌ویدی ده‌کات و رۆلی (نه‌ویدی) له‌به‌ره‌به‌شچووینی (نینه‌و) ده‌خاته به‌رچاو وینه‌ی ناها‌توو ناسۆکانی به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی و به‌ پنی (ناها‌توو- رابروو)ی نه‌ویدی (ناها‌توو رابروو) خۆیه‌ده‌خاته رۆو. به‌لام نه‌ک له‌ رینگه‌ی جابوو به‌خت گرته‌وه. به‌لکو هه‌میشه مومکینه‌کان له‌ رینگه‌ی به‌لکه‌باره‌که‌نه‌وه ده‌گرئ و بۆنه‌وش پشت به‌ وه‌سیله زانستیه‌کانی سه‌رده‌م ده‌به‌ستی. هه‌روه‌ها به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی پرۆژه‌ی ناها‌توو (من) راسته‌وخۆ به‌ پرۆژه‌ی ناها‌توو (نه‌ویدی) ده‌به‌ستینه‌وه ده‌لئ: هه‌ر پرۆژه‌یه‌ک که‌ مرۆف بۆ ناها‌توو خۆی نایه‌مه‌زیننی پینۆسته به‌ شیوه‌یه‌کی ناگایانه. یان ناگایانه‌ کردو به‌رچه‌کره‌ی نه‌ویدی. نه‌ویدی نه‌مروو نه‌ویدی سه‌به‌ی له‌به‌ر چاو بگرئ.

به‌و مانایه‌ش بیرکره‌نه‌وه له‌ ناها‌توو بن وجودی نه‌ویدی له‌ نارانا‌نیه. که‌واته نینه‌ بۆیه‌ بیر له‌ ناها‌توو ده‌که‌ینه‌وه چونکه له‌ نیستاماننا شتی هه‌یه که‌ رقه‌به‌رایه‌تیمان ده‌کات و هه‌ره‌شمان لینه‌کات و پینشمانه‌که‌وئ. که‌واته بیرکره‌نه‌وه‌ی (ناها‌توو له‌ رابروو) خۆی هه‌ره‌به‌ن (نه‌ویدی) یه‌ک وه‌ک دیارکه‌رئ له‌ دیارکه‌راوه‌کانی له‌خۆ بگریت. به‌یاری نووه‌میش نه‌وه‌یه که‌ بیرکره‌نه‌وه له‌و ناها‌توو‌ه‌ی که‌ ئی به‌ شیوه‌یه‌ک له‌ شیوه‌کان ده‌بن (رابرووی

ناهاتوو) نامایسی خۆیتیا بنوئینی. به جۆزیکى نیکه پینراوه نامایسیه کانی عهرمى به شیکى گهره ی له گه له ههروو نویدیکه یه که نهگرنه وه واته نیسرانیلو خۆرناوا. به مانایهش ناهاتوو نیسرانیلو خۆرناوا نو نویدیکه یه که ناهاتوو عهرمى نووچارى سهختهی نهکاته که ههر ههتدهش به لکو وا له عهره نهکاته که بهر له ناهاتوو بهکاتهوه.

له لايکي نیکش بیرکړنډه خسله تنیکه له خسله تنکانی نه مړو. نک بهو مانایي که سه دی کون نو بیرکړنډه مړه یی لانېمبوه. بلکه بهو مانایي که بیرکړنډه بهر له رښناسنسی نه مړوپی به نیسبه ناهاتو چارهنووسی نوای مړن بووه. خلکی نو دنیایه یان به جورنک چاو لیندکړد. نیاکي نیکشیان به چاوکی نیکه. یاخو به پتی بیرکړنډه یی نایینی جوراو جورا جیاوازی نهواند. بؤ نمونه له بیی فالگروهو نه ستیره ناسه کان جورنک بوو له (کش). له لایکي نیکش ناهاتووی مړوف له نوای مړنو نووباره گهړانده یی نو روحی نهگایاند. جوری سنیهمیش بؤچوونی بیریارو فیهل سوفاکان بهر له مړن پیوهست بهو زاینه بوو که مړوف دهرباره یی نیا هیه تی. یان بهو مانایي که معرفه یی مړوف به نیسبه گهړون وا له مړوف نهکات که به دلفنایي مړیو میرکاتهوه. واته رښکانی بهختاری لرنه له معرفهوه خوی نهسنتهوه.

[illegible]

كاتىنە كە مەسىح ھات تەۋارى ئۇ يەقەنە يەھۇدىيە خىستە ژۇر پىرسىياردە بەۋەي كە بانگەشەي ئۇ روى لەھەموو مەۋژىنك بوو ھەمووى ۋەك يەك حساب ئەمكەد بەلام ئواتر ئۇ بانگەشەي روىيەكى بىكەي ئايدۆلۈزى ئاينىي لەخۇگرت تا ئەۋلەتتىكى جىيەننى لەخۇ بگرت. بەمەزە نەگەر پىشتەر مەۋقايەتى لە پىتئو كەنيسەۋە ھاتىتە دىئاۋە. ئۇا ئۇاى ئۇەي ئۇروپا ۋەك خويىكى بىكەر زال و ھاتىنەر خۇي فەرزەمكەد. خويى ئۇ و تەيە كۇرۇا مانايەكى بىكەي لە خۇگرت نەيش ئۇەبوو كە مەۋقايەتى لە پىتئو ئۇروپاۋە ھاتۇتە دىئاۋە. ئۇروپا تەۋارى ئۇەبىكەي ئاگىر كىرەي ۋە مانا ئەش و پىستى ئاھاتۇوى

رابرئووی خزی پراکتیزه بکات که نویش پراکتیزهکرینی رۇحی ئیمپراتۆرییەتی رۇمانی کۆن بوو بۇ ئەوەی لە رینگەي «(باهااتووی رابرئوو)» نەست بەسەر ئەواوی نیناا بگرتەوہ.

ئوای رینیسانسى ئەوروپى ئەو فیکرەيە بۇ فیکرەي ئەولەتی ناسیونالیزمی گۆران خودی ئەو گۆرانەش رینگای لەبەردەم جیاکرنەوہی کەنيسەو ئەولەت خۆشکرد. لەلایەکی دیکەش فەلسەفەو مێژوو شوینی نایدیۆلۆژیەتی پاپەوییەتیان گرتەوہ. خودی کوتاری فەلسەفی، کوتاری نایینی بەتالکریو روئیای دنیا ھاتە ئاراوہ. روئیا نایینیەکانی خستە ئواوہ.

بەر لە رینیسانس ئەوروپا وایبیرەکرەوہ کە مرؤفی کۆن زیتەر پینشکەوتووترە لە مرؤفی ئیستاو لە مرؤفی ئیستا باشتربوون. بەلام رینیسانس ئەواوی ئەو بێرکرنەوانەي گۆری و کۆمەلیک کەشفی زانستی و جوگرافی ھەنایە ئاراوہ. بەو مانایەش فەلسەفی مێژوو بووبارە منی ئەوروپى ھەنایەوہ وجود. واتە فەلسەفی مێژوو لە ئەوروپاوە لەسەدی (۱۹و۱۸) شوینی شتە ھەرە پیرۆزەکانی گرتەوہ. بەلام ناخۆ پینکەتانی منی ئەوروپى بێ ئەویدیگە چۆن نێژە بەخۆیدەھات. نایا ئەویدی وەک نەستی دووہم نییە بۇ چەلەلێتان. بەو مانایە مللانیی نیتوان عەرەبو خۆرناوا کێشەو مللانییەکە کۆمەلیک فاکتەر دەوری تیا دەبینن. بەکێک لەوانەش یادوهری رۆشنیبری و ئەویدیگەیان فاکتەری بەرژوہەندییە. بەو مانایە سیستەمی تاک رەھەندی ئەوروپى ئوای ئەمانی ئەویدی ھەبى ھەمیشە پرسىاری سەرھکی لە ئۆزینەوہی ئەویدیگەوہ ھەلگرتەوہ. بەلام ناخۆ ئەویدیگە چۆن و لەچ ناستیکنا ھەبى؟

بەشی سینیى ئەو کتیبە بەدوانا گەرانى وێنەي عەرەب و ئیسلامە لە نیتو میدیایى ئەویدیگەمانا. واتە چۆن وێنەي عەرەبى لە خۆرناوا دەشێوێنێ. پاشان شێوانەنى وێنەي عەرەبى چەند پەيوەستە بە ئیسلامو چەند کۆچکرمووە عەرەبەکان دەوری تیا دەبینن -لەم بەشەنا (جابرى) دەلێ: ھەمیشە ئەوروپاوە خۆرناوا ھەولەدەن وێنەي عەرەب وەک تینکەر و تیرۆریست بکێشن. بۆئەوہی ھەموو خەباتە ئازادیخوازەکانی عەرەبى بە تیرۆرو تینکەر بدەنە قەلەم. بەو پێنەي کە عەرەب مەدەي ئیسلامە. بۆیە خودی ئیسلامیش لەم ئاواناوتۆرەيە بەئەرنیيە. یاخود نەگەر مرؤفی عەرەبى بۇ نەم باسە فریایان نەکەوێت ئەوا ئیسلامی

نوسولی دكهنه بابته سهركى ميدياو لهوئوه ناوى عههه و وئنهى خوډى عههه دهخنه ههمان رستهوه. خوډى نهو رستهيش به شيويهكى هونهريپانه وايهههخشينن كه قهناعهتى تاكى نهوړوپى بتوانى ههرسى بكت. ياخوډ به مانايهكى ليكه ميكانيزميهتى عقلى نهوړوپيو خوړناوايى له مامهلهكرننې لهكله ئيسلاما بههريژايى رستهكانى جووله دهخاته هستى بهرامبهرو ترستىك دهخاته دلهوه. وهك نهوهى كه ئيسلام تاكه نهويييهكى بههيزى بهرامبهرو بيهت.

جابرې لهم رووهوه نهپرسنو دهلن مړوف بهرامبهرو ميدياكاني خوړناوا دووچارى سهرسامى دهن چونكه نهوان بهرگريهكانى لوبنان له نژى ناگيركوى نيسرانيلى به راوهونان لهقلهمدهن. بهلام نهو فيله نهوړوپايانهى كه بهركوى نژى نازيهت نيشان دهن هميشه به شيويهكى بهرز دهخهملينن. لهوش زيترو ميدياي نهوړوپى كرهوه شهرانگيزهكان و كاره تيرورهكانى كوردى باكورى عيزاق و باشورى توركييا بهخبات دهنه لهقلهه.

ليزهدا (جابرې) نيازى نهوهى هيه كه بلن خوړناوا هميشه دهيويت به شيويهكى سلبى وئنهى (عههه/ئيسلام) بخاته نووتويى ميدياكانهوه. يان سيناريوېكه بؤ نهو مهسته نابريژئ بهو نامانجهى كه بهيلى وئنهى شيوعيهت بگيهننت. ليزهدا نهگر شيوعيهت وهك پانتاييهكى سوور لهسر نهخشه حسابى (نهويدي) بؤ كراييت. گوايه عههه به (رهنكى سوز) نهو نهوهى بؤ دووباره دهكاتهوه. كهواته وئنهى عهههيو شوناسى عههه بؤ نهويدي دهكوئته نووتويى ئيسلامى نوسولى لهلايهكو نهوت لهلايهكى ليكه.

سهرهراى نهوش وئنهى كوچكرووهكان به شيويهكى سلبى دهكرئ وهك نهوهى ژيانى نهويييكه يان دووچارى قهيران كرهبن. ياخوډ كوښپن بن له ريگى پتشكهوتنو داهينانهكانياندا. به كورتى نهو كتيه بهرلهوهى كتيى بيريارىكى عههه بى ناگاناميهكى ناسيوناليزمى روتو هولى لهكهباركرننې بهخششهكانى نهويدي بؤ وهجوولهخستنن منى عههه و گهراوهى ميژووى سهرهرييهكان و ژيارى عههه دهكات. بى نهوهى هيج حسابن بؤ نازاى بيروراههريپنى كهمنهتوهيهكان بكت. وهك نهوهى لهم شوينگه عهههيهه جكه له (عهههه) شتيكى ليكه وجوډى نهبن. يان جكه له نايينى ئيسلامى

ئاينىڭ ئىككى ئايىگە لە نارانا ئەمەن. خۇبى ئەو مەسەلەش بۇچۇنى (جابرى) ۋەك
 ناسىۋنالىستىكى پەرگىر نەخاتە بەر چاۋ. بەكورتى لەبرى ئەۋەى جابرى ۋەك
 ناسىۋنالىستىكى پەرگىر خۇى تەرج بىكات پىۋىستە ۋەك بىرىارىنىكى مۇنەرن قسە لە
 ناھىئانەكانو پىشكەۋتەكان بىكات. لەلەيكى ئىكەش ئەمەن بىرىكرنەۋەى ناينۇلۇزى و
 بىرىكرنەۋەى مۇقايەتى بىرىكرنەۋەى سىياسىيەنەۋ بىرىكرنەۋەى نابورىيەنە لەيكتەر
 جىابىكەنەۋە. لىزەنا قسە لەۋە نىيە ۋەك خۇت نەبىت. بەلكو قسە لەۋەى نازانىيە
 مۇقايەتىيەكان پىشەل نەكەيت. قسە لەۋە نىيە ناسىۋنالىستانە بىرىنەكەيتەۋە. قسە لەۋەى.
 ئەۋىدىكە لە چاۋى ناھىئانەۋ پىشكەۋتە مۇقايەتىيەكان بىيىنى. نەك ۋەك ئەۋىدىكەيەكى
 لوزمەن نەك ۋەك ئەۋىدىكەيەكى نەبەنگو بىكرە. ھەرچۇن بىن نەتوانىن بلىقن ئەۋ كىتە
 كۆمەلىك قسە ھەلەمگىرى بەلام نىمە لىزەنا تەنبا وىستمان نەرگا بۇ خۇننىنەۋەى (جابرى)
 بىخەنە سەر پىشت تانواچار ۋەك بىرىارىنىكى پەرگىر بىخەنە ژىر پىرسىارەۋە..

ناسنامه كوشندهگان

چەند خویندەوێك بۆ زمانی چەمك و بەجیهانیبوون

یەكێك لە گرافتە سەرمكیەكانی مەرووف ئەوێە نەتوانی لە نەستای خۆیدا بژیت. نەتوانی
بچیتە زەمەنی خۆیەوەر لە نەستای خۆی تیپكات. نەتوانی بە شیوەیەکی مۆلیرن لەكەل
نەستای خۆی مامەلە بكات. ئەوەش وەك چۆن بە جیهانیینی و بابەتەو پەيوەستە.
بەدیوێەکی نیکەش بە زمانی چەمكو عەقڵنییەتەرە بملکی.

واته نګر له نه‌بوونی جیهانیښیو بابه‌تېون به‌مانا هابرماسییه‌کی فکر بکه‌وېته
 فہرماؤشییہ‌وہو سہرہ‌خؤییو نازانی خؤی له‌دستېباتو نه‌توانی پاریزگاری له خؤی بکات.
 له بې ناګابوونہوہ فیکری خؤی ون بکاتو نه‌توانی نامامعی خؤی بنوټن. نوہ وہک
 بابہ‌تیش خؤی له شینوہی نال دمکټشن. واته له‌بری نوہی وہک بکر ہر بکه‌وټ. وہک
 رهمز نامانہ ہمیت. نامامعی رهمزیانہش ہمکہ‌وټہ سرووی واقعیو پانتایہ‌کانی
 دہلالہ‌تہوہ. ہمیشہ کردہو ناګایی عقلی دووچاری له‌تېون دہکات. له ریگی نو
 له‌تېونہ‌شہوہ نامؤیی له نایک ہمې. یان بہ مانایہ‌کی بیکہ پیوہنمییہ نہ‌کتیفہ‌کانی تاکو
 ګروپہ‌کان ہمکہ‌وټ. بہ نیوہمکی بیکمش عقلانییہت بہرہو نہ‌ګرہ نیکہ‌تیفہ‌کان ہمیتہوہ.

ناسنامہ و جیاوازیہ‌کان

مسئلہ‌ی ناسنامہ یان شوناس نہ‌مړؤ له تہ‌ګرہو نیشکالییہ‌تټکی ګہرہی فیکریو
 مہ‌عرفینا خؤی ہلدہ‌مکړیتہوہ یان بہ مانایہ‌کی بیکہ پرسپاریکہ بہ پنی بارونؤخو شوینو
 ساتہ ومختی پرسپارکردنو بہرؤوہنمییہ جزراو جزرمکانو ناګاییو رؤشنیریو جیہانیښیہ
 جیاوازمکان ګؤرانی بہ‌سہرناښ. بہو مانایہش وہک ((جابری)) دہلن: پرسپاری ناسنامہ
 ہمیشہ پرسپاریکہ لہ‌برامبر نہ‌ویدی. یان بہ مانایہ‌کی بیکہ ناستی رؤشنیری کؤمہ‌لګاو
 ((نہ‌ویدی)) له نیستاو ساتہ‌ومتی نیستادا سنورمکانی دہ‌مړټټی. ګہواتہ لټرہا بہ ناسنامہ
 جزریک له جزرمکان تنکید له (من)و هیزی (من)و بہ‌رخوانو پەرچہ‌کرداری (من)
 دہکاتہوہ.

(جابری) ہولہ‌دہات له ریگی تیریون له خوہو چوونہ نیو میژوو لہ بہ‌رامبر
 نہ‌ویدی ناسنامہو شوناس بہ‌ریزکاتہوہ(۱). نیشکالییہ‌تی نو تیزہش بہرہو نیشکالییہ‌تی
 بیرکړنہوہی (نیکارت)یمان دہبات. راستہ (نیکارت) نالنی بیرکړنہوہ بہ‌مننا دہروا. بہ‌لکو
 دہلن (من بیردکہ‌مہوہ) فلسفہ‌فی نیکارت فلسفہ‌فی رؤحو بونوہر نییہ. بہ‌لکو فلسفہ‌فی
 خوہو بوونہ. بہومانایہش دنیای دیکارت نہ دنیای سروشتو نہ دنیای رؤج. بہ‌لکو دنیای

مرۆفە. مرۆفەك كە گومان نەكات. بەلام (نەمۆند ھوسرەل)ى نەلمانى ھات تاكو بە
 فینۆمىنۆلۇژىيەكەى لە بارمىتى (خاۋەند) رزگارمان بىكات. لە برى نەمۆش كۆمەلىك
 نەزمونى خۇى. يان كۆمەلىك خۇد. خۇىكو خۇى نەيىدىكى ھىنايە ئاراۋە. ھەروەھا
 ھۇسرەل ماھىتى كۆتايى خستە نىۆ بۈۈگەۋانەۋە. واتە وازى لە لىكۆلىنەۋە ھىناۋ تەنكىدى
 لەسر پىنگەۋە ژيانكرد. ياخۇد نەزمون كە ئاگايى خۇى تىايدا ۋجوى ھەيتت.

ئەگەر فەلسەفەى نىكارت بلى: بە كەفالىتى خاۋەند نەۋەى نەيىنم. ھەروەك خۇى
 نەيىنم. نەۋە فینۆمىنۆلۇژىيەى ھوسرەل نەلى: مەن بىرەكەمەۋە. تۆ بىرەكەيتەۋە. نىنە
 گىشتەمان بىرەكەيتەۋە. نەۋەى لىرەنا كرىگ نەكەيتەۋە بۇ نەزمونەكانمان پىنگەۋە ژيانە.
 كەۋاتە ۋازەيتان لە فەلسەفەى خۇد. ھەولەنە بۇ فەلسەفەىك كە بىكەر نەۋرى سەرەكى تىا
 ۋازى نەكات. نەۋە فەلسەفەىيە كە ۋاز لە خۇد نەھىتى لە چەمكى (نەپستىمى) فوكۆۋ چەمكى
 فەلسەفەى بى سىنتەرى (دريدا) نەيىنم (۲). بەمانايەكى لىكەش لە چەمكى جىاۋازىيدا خۇى
 ھەلەكەيتەۋە كە راستەخۇز لىرى فەلسەفەى ئاسنامە بە مانا تەقلىدىيەكەى نەكەيتەۋە. يان
 بە مانا (ھىگل) يەكەى چۈنكە (ھىگل) كرىنگىرىن فەيلەسوفى فەلسەفەى تاك ئاسنامەيە.
 بەرامبەر نەۋە فەلسەفە تەقلىدىيەش نەمرۆ مرۆف كۆمەلىك پىنۋانەى بۇ ئاسنامە ھەيە. نەك
 بەۋ مانايەى كە خاۋەنى چەندىن ئاسنامەيە. بەلكو بەۋ مانايەى كە ئاسنامە لە چەندىن
 رەگەز پىنگەتۋە. كەۋاتە ئاتۋانىن ئاسنامە پارچە پارچە بىكىن. بەلام ھەر مرۆفەك
 بىر يارىكى تايەتۋ جىاۋازى لە ناخەۋە ھەلگرتۋە. نەۋە جىاۋازىيەش جەستەى نىيە. بەلكو
 مرۆفانەيە. نە نەتتىۋ نە ئاسيونالىست ئاتۋانى بىشىۋىتىن. نەۋە ۋىژدانە بەمانا تەقلىدىيەكە
 رۇجەنى نەكەيتەۋە. نەۋە ۋىژدانە زىندۋە ھىچ كاتىك بەھزى خەسلەتى جەستەى. يان
 مۇرى پەنجەۋ مىژۋى لە ئايكۈۋەن ۋ ناۋر رەنگ ۋ رىژى ۋ كورتى بالا لەكەدار ئابى. نەۋە
 ۋىژدانە زىندۋە ھىچ كاتىك نە بە تۆمارە رەسمىيەكانەۋە بەندە. نە بە نىنتىماى
 كۆمەلەيتۋ سىياسى ۋ خىلو گۈندۋ كۆلان.... راستە ھەر يەكىك لەۋ رەگەزانە ماناى خۇى
 ھەيە. ھەروەھا نەگەرچى گەلىك تاۋان (نايىنى). ئاسيونالىستى. نەتتى.... بەناۋى ئاسنامە
 نەتجام نەدى. راستە بەشىكى نەۋە تاۋانانە بە زالىۋونى رەگەزىك لە رەگەزەكانى ئاسنامە
 بەندە. بەلام جىاۋازىيەكان ۋەك ۋىژدانى زىندۋە. يان بەمانايەكى لىكە چەمكى جىاۋازى.
 نەۋە نىشانەيە كە نەكەيتە نەروەى رەگەزەكانەۋە. بە پىرشكى خۇى ھەموو رەگەزەكان

رووناک بھکاتوہ۔ بہو مانایہش نہ چہمکی جیاوازی و نہچہمکی ویرڈان لہ نینو گشتیکی نوینا کڑتایان پینایت۔ نگہر چہمکی جیاوازی لہ سیستمی پلورالینا بڑیت۔ نوہ چہمکی ویرڈان چہمکیکی مروفخوازانیہو بردہوام خوی نوی بھکاتوہ۔ نگہرچی وک چہمکیکی تقلیدی پیوہست بہ تراپیسونہکان ہمینری۔ بہلام نگہر لو مانا تقلیدیہی بکینوہ۔ ہمینین وک نیشانیہکی ناوہوی مروفایہتی ناشی بق تاقہ پیناسہیک کورتی بکینوہ۔ وک چون ناشی بہ تنہا بہ نایین و نہتنی نہتوہیک کی دیاریکراو پیوہستی بکینو بہ زہمہنکی دیاریکراو ہندی بکین۔ کواتہ ہشن چہمکی ویرڈان سرہرای مانا تقلیدیہکانی لہ نزیک چہمکی جیاوازیبا پروسیسہ بکریٹ و ماناکانی خوی بھولہمہند بکات۔

لای ہندی ناسنامہ نیشتمان۔ لای ہندیکی بیکہ نایینہ۔ بہلام ہیچ نینتمایک بہ شینوہیک کی رہا بالادہست نییہ۔ ہیچ ہرہشک ناتوانی ویرڈانی زیندوی مروفایہتی و جیاوازیہ مروفیکان لہکنار بکات۔ نوہش نگہر لہلایک پیوہنی بہ نیرانہ ہیبت۔ نوہ لہلایکی بیکہ پیوہندی بہ پلورالیتوہ ہیہ۔ وک چون ہیچ رگہزیک لہ رگہزہکانی ناسنامہ ناتوانی ویرڈانی زیندو برہوینیتوہ۔ بہہمان شینوش ناتوانی چہمکی جیاوازی بخاتہ نواوہ۔

کواتہ چہمکی ناسنامہ نہمرو بق مانا تقلیدیہکان ناگہریتوہ۔ بہلکو لہ میانی جیاوازیہکانا خوی ہلہمخات پشت بہ عقلانییت و مانا هاوچہخہکانی فیکرو معریفہ بھستیت سرہرای نوہش پیوہندی خوی لہگل چہمکہکان بہ شینوہیک کی بیک کی مؤیرین پرہ پندہات۔ واتہ لہگل کڑپانی زہمہن ناسنامہش بھگڑی۔ وک چون ہلہسوکوہوتہکانمان بہ قولی بھگڑین۔ ویرڈانی مروفانہش لہگہہکرندایہ۔ لہگل جیاوازیہکاتیشنا چہمکی ناسنامہ رگہزہ زیندوہکانی خوی بھشووہ میل و وینہ جیاوازیہ بھخاتہ روو۔ ہرلویشوہ پیوہستبونی مروفانہمان بہ واقعہ رانگہہہنین کواتہ پیوہستبونی مروفانہمان بہ واقعہ ہیوہمکی بیکہ بہہر نییہ لہ پیوہستبون بہ زمان۔ نایین۔ رگہز۔ چین۔ ناسیونال۔ ہند۔ بہلام ویرای جیاوازیہکان چون لو ہموو شتانہ نزیک ہمینوہ۔ چون نہتوانین ہارمونیہتیک لہگلایاننا بابہہزرتین؟

چەمكى ويزاننى مەزقەنە بەھىچ شىنەھەك تەبىر لە فۆرمى گەشتىگىرى ناكات. ھەك
چۆن ئەلاەت لە كوشتنى جىاوازيەكان ناكات. چۆنگە ھەك گوتەن چەمكى بەرھەم
گەشە ئەكات. ژيانىش بەرھەم جىاوازي دەخاتەو. ھەموو يەكەك بە جۆرىك لە جۆرەكان
لەویدیكە جىايە. ھەركەسى بە ناسنامە (ناوئە) خۆیەو پەيوەستە. بەمانايش ناسنامە
شتى نىيە ھەتا ھەتايە لەگەڵتەبى. بەلكو رەنگە بگۆریت بۆ نمونە: نەو رەگزانى ھەر لە
مەنالییەو بە ناسنامەكانمانەو لكاو. ھەر لە رەنگى قۆ. پىست. رەگز. سىفەتى
جەستى... ھتە. ناشى تەواو سەروشتى بى. بۆ نمونە: (رەگز) يان بەشىك لە چەمكى
(رەگز) دەوروەر پىتەبەخشى بەپى شۆتەكانو تێوانىن بۆ رەگز واتاى رەگز دەگۆرێ.
رەنگە لە كۆمەلگایەكى نواكەوتوو رەگزی (مى) ھەرگىز بەشۆەھەكى مەنە نەو. يان
رەنگە قولەرشى لە ئەفرىقا ھەمان ناسنامە قولەرشى نەبى لە ئەوروپاى سەپى پىستە.
نەو ئەلاەت لەو ئەكات كە ھەريەكەك لەو سىفەتە بۆ نمونە: كورتى. ئىزى. رەشى.
سەپى. رەنگى چاو. ھەژارى. بىناوكى. شەلى. كۆجى... ھتە ھەموو جىاوازيەكانى يەك
دەستیان لەروستەرنى بەشىك لە رەفتارو بىروروا ھىواو ناواتو نامانجەكانا ھەبى. ھەك
چۆن بەيوەھەكى يەكەش دەستیان لەروستەرنى چەمكى جىاوازيەكانىشا ھەبى.

ئەگەر سەفەتە جىاوازيەكان. يان ھەنەك لەو سەفەتە جىاوازيەكان بە ھەو
بەرچەستەبوون. يان بىرئەربوون. ھەريەكەك لەو بەرچەستەبوونو بىرئەربوون
ھەلۆستەك بەرەبەر نىنتەكرن. نەو چەمكى جىاوازيەكان ناسۆیەكى كراو ھەلۆستەك
بۆ نىنتەكرن والاھەكا. ھەلۆستەو چەمكى پەيوە ژيانو مافى تاك ھەلۆستەو.

ھەلۆستە سەفەتە جىاوازيەكان بەرەبەر نىنتەكرن وىنەھەك ئەكىشى. رەنگە ھەندى
جار نەو وىنەھە بەرە ترسان بەریت. ھەندىجار بەرە بەرگىكرن و نەتوانىن. ھتە.
بەشىك لەو وىنەھە بەشىك لەو جىكايەتەنە لە يادەوھە جىكەر ھەبى. بەلام خودى نەو
جىكەرەوونە راستەوخۆ پەيوەندى بە ناگایى كۆمەلگا مافى تاكو مەریفەو مەسلەتەو
ھەبى. يان بە ماناھەكى يەك پەيوەندى بە واقىقى كۆمەلەھەتى و نابوورى و سیاسىيەو
ھەبى. لە كۆمەلگا نواكەوتووھەكان نەو جىكەرەوونە ھەبى بە شىك لە رەفتارو بىروبووون.
ھەبى بەشىك لەو رەزمانى كە لە نەستە گل ھەبىتەوھە لە كاتى ھەلچوون و ھەلە
ناسروشتىيەكانى مەزقەنە. بەھەمان مىكانىزمى بەرگىكرن. يان ترس دەتەقەوھە. كەواتە

مەرکەساتەکانی دنیاو تەواوی ھەولە جەرگێراوەکان و شەڕەکان و نابەرپەڕین و تالانکردن و ھەموو ئەو شتانەی کە بە شەڕ و ترس و بێخۆرمەتکردنی مرۆڤاوە بەندە دەستیان لە جێگیرکردنی شەڕانگیزیو شیتی و کوشتن و خۆکوشتنایە، بەشیک لە یادەوێری مرۆڤ پێکھێنن (ھەرچەندە لەسەر ھەوێرە گۆمان بەشیک لەو حالتەو جێگیربوونی پێوەندی بە ئاوەکوونی ھۆشیاری کۆمەڵگاوە ھەیە، بەلام لە بیرمان نەچیت ھەموو مرۆڤایەتی بەشیک لەو دیندایەتیەیی تیاھەبە، نەگەر زۆر کەمیش یت، ھەموو مرۆڤایەتی بەشیک لە (مستەر ھاید) دەستی بەسەریا نەگرت، بەلام گرنگ نەوێر بەرھەوام ویزنانی مرۆڤانەمان وریا بکەینەو، زۆرجار ناسنامە کوشتنەیی لەپەرگیری بەرچاوەکەوێت، بەومانایەش ناسنامە لەبەھا مرۆییەکە رووت نەکاوەو ھەموو جیاوازییەکان سەرھەبریت و بەرھەو تاک نینتیمایمان نەبات و (مستەر ھاید) لە ناوھەماندا زیندو نەکاوە، ھەموو ئەو خۆنپۆشتەیی سالانەیی نوایی، ھەموو مەملانی خۆناواییەکان بە نۆسییەکانی ناسنامەو بەندە، نۆسییە ئالۆزو کۆنەکان دەستیان لەو خۆنپۆشتەنا ھەبە، زۆرجاریش خۆنپۆژمەکان لەبە خۆنپۆژاوە.... ھتە.

بە ماوەیەکی زۆر بەندایەتی وەکو واقعی ژیاں سەیرمکرا، ھەتا عەقلە گەرەکانیش نەیانتوانی چاویک بەو واقعیەنا بخشیننەو، کەواتە لێرەو دەتوانین بڵێین بەشیک لە ناسنامە کوشتەکان (بکوژمەکان) (۳) راستەوخۆ پێوەندییان بە ھۆشیاری سەردەمەو ھەبە، ھەندیکجار حەقیقەتەکانی سەردەم زوو نەرمکەون، ھەندیکجار ئاوەکەون، بەلام گرنگ نەرمکەرنایە، نابێ بەھەمان ھەلوێستی کۆن رووبەرپووی نەمرۆ ببینەو، بەرھەوام پێویستە چاوە شتەکاننا بخشیننەو، جیاوازییەکان ھەرامۆش نەکەین و ویزنانی مرۆڤانەمان وریا بکەینەو، روو تاریکەکی عەقل بە نیراھە مرۆڤانەمان زیندەبەچال بکەین، پێویستە بەرھەوام چاوە بەرھەمەکانی مرۆڤ و عەقل و مەعریفەنا بکێژینەو و رەخنەیان لێکەو بە نوایاننا بچین، وەک ئامرازێکی بێلایەن لە عەقل نەروانین، وەک چۆن پێویستە مرۆڤ لە شێوە رەھاکە ئامالین چۆنکە لە پێشت ئەو فۆرمە ئالۆ رەھاو پەرگێزانە، لەپشت ئەو جۆرە لە سینتەر گشتگیرییە، شێوازیکی بیکە مەعریفەو فیکرو نەگەر کۆمەڵێک پرسیاری بێدەنگراو و نەفیکراو بە پراوینزکراو ھەبە کە پێویستە بیانۆزینەو.

به جيهانييون و ناسنامه

به جيهانييون رستنيك پرؤسه يه كانگيرو تېكچرژاوه، خۇي له بزاڤو بيرو سهرمايه و زانياريه كان بهرجهسته دهكات و هر له ويشهوه دهالات له نابوروي نهلكتروني و راگهياننن و بواره كانني تهلفزيقون و نور واقيعه دهكات كه له نهرته نجامي شؤرشى زانياريه كان سرچاوه نهگرئ .

له سهردهمى به جيهانييوننا مليونان دهيينن له نئون جهختكرنى ناسنامه ونيوونى ناسنامه نا نهژين. له نئون نوسولييهت و ههلو هساننهوهى نيختيارهكان. تهواوخزيان ونكروه. به لام دهبن بزانيان كه به جيهانييون وهك گؤرانكاريهكى ميژووبى. يان بهخشيش تهكنهلوچيا، مهترسى بايه خهكه ي له سر چؤنييهتى مامهله كرين وهستاوه. كهواته پنيويسته نهركا له ناسنامه كان بگهينهوه پنيويسته جياوازيهكان وهك جياوازي تماشا بگهين، نهركا له رهگهزهكانى پيناسه بگهينهوه. دهبن بزانيان كه ويژنانى زيندو له فره رهنكى نايه. يان بهرجهسته كرنى رهنكيك به سر تهواوى رهنگهكانى ليكه. يان بهرجهسته كرنى تنيا رهگهزيك له رهگهزهكانى ناسنامه. چونكه رهتكرنهوهى نويدى ننيابهك وينه دهكات كه ستم تياينا بالا دهسته. ننيابهكى توتاليتيز. ننيابهك كه پنيويستى به بهرميهك له ستمكارو خويندژ ههيه. نهمرز نور بيركرنهوهيه. بيركرنهوهيهكى ميقلوژيانهيه. بيركرنهوهيهكه پشتبهست به حيكايهت كه رهكان. نور جؤره له بيركرنهوه راستهوخو دهالات له فرامؤشكرنى جياوازيهكان دهكات. نيراهو هينزى مرؤف دهخاته پراويزهوه. راستهوخو فرامؤشكرنى نيراهو نييناه.

(نهمين مهلوف) دهلئت: تاوانتيك كه بهناوى بيروا نهكرنت، خوئى بيروراكه تاوانبار نيبه. چونكه (هق) كار له حقيقهتى نيا ناكات، تنها له نووتونى بؤچوونى نيمهوه نهينت. له ههرسهردهميكنا چهند رستهيك نهروا، چهند رستهيك كه ناييينن. نور لايهنى كه نعمانويت بهرجهسته ي بگهين، نهگر بهشيكى پيروهندى به زمانى چمكو روشنييرييهوه ههينت. بهشيكى راستهوخو پيروهندى به يانهوهرييهوه ههيه. به لام چؤن نهتوانين له نهروهوى يانهوهرييهوهيه له ريگى نووباره قورمهله كرنى پينكهاتهكانى فيكرهوه

خویندنه‌وهی جۆراوجۆر نەجام بەدەین. بەشی نوو پرسیارە نەرھاریشتەیی نوو بۆچوونەیی (نەمەین مەلوف) بێ کە بەلێ: چۆن نەتوانین بڵێین (پۆل پۆت) پەيوەندی بە مارکسیسمە نێیە. رژیمی (بێنۆشیە) پەيوەندی بە مەسیحییەتەو نێیە. پاشان دەپرسی ئایا بە راستی لە مەسیحییەت لێکبۆورن هەبوو. مەسیحییەت ریزی نازانی گرتوو. سیموکراسی بوو. با بۆ نە کتییە میژووییەکان هەڵمەنەو. چەمکی (لێبۆرن) (۴) پەيوەندی نێوان لێبۆرنەو لێبۆرنە مەسەپێنێ. نەوێ نوو پەيوەندیەش رێکەمخاتەو جگەلە (هاوسەنگی) هێز شتێکی بیکە نێیە. واتە چەمکی لێبۆرن هیچ کاتێک ریزگرتنی نوو بێرپایانە ناگرتنەو کە ناکوکن لەکەلیاندا. بەلکو نێمە لە یەکتێک دەبۆورین کە ناتوانین رینگێ لێبۆرن. نەوێ کە دەشپۆری لاوازه. بەشی کاتێک بەهێز بیت بە پێچەوانەو نەبۆورێ. بۆبارە با کتییە میژووییەکان هەڵمەنەو. چەندین چەوساندنەو نازاران و کوشتن و برین و حورمەت شکاندنی مرزفانەمان بەرچاو دەکوێت کە بەناوی نایینەو کراو. زۆرجاریش پەيوەندی بە رەگزی نایینەو نێیە. بۆ نمونە خالەتی (ستالینی) کەئ بە نایینە سیان نازییەت کە رەگز پەرستییە نایین فەرموش دەکات. هەروەها (نەمەین مەلوف) لە کتییە [اساسە کوشلەکان- چەند خوێندەووەیک بۆ یێلتاەو بەجیھانیبۆون] پێنواپ پێکەرە ژیانی مەسیحی و موسولمانان لێکبۆورن دەکەینێت. بەلام لە بیری چوو کە وشەیی کاسۆلیک لە مانا زمانەوانییە یۆنانییەکەیدا واتای (سەرتاپاو گشتی و جیھانی) دەکەینێت. پاشان نوو کاتەیی میلی ناسیۆنالی لە ئەوروپا لەهەرتەنابو (لێکبۆورن) ملکچی بەرژمەوێنێکانی [ناسیۆنال] کرابو.

(تۆماس) بەلێت: لێکبۆورن لەکەل لێکبۆورن ناکوک ناکوێتەو بەلکو سەرەوێزکرنیەتی. هەرووکیان جۆریکن لە زۆرباریو کەلەگایی. یەکیان مافی نازانی و وێژان بەخۆ دەبخشی و بوویم رینگا بەخۆمانا پەرمەوشی بکات. بواجار راستە (نەمەین مەلوف) تەرجەمەیی نمونە نۆەکان دەکاتو بووفاقییەتی (لێکبۆرن/لێکبۆورن) دەخاتە روو. بەلام ئەمڕۆ پرسیار ئەوێە ئایا نوو چەمکە لەکام بواردا خۆی دەمۆزیتەو ئایا راستەوخۆ بە کایە سیاسییەکەرە پەيوەست نابێ. پاشان چۆن بەشی لەنەرەوێ ئێرانەیی تاکووە قسە لە لێبۆرن بکەین. چۆن بەشی جیاوازی

بارودخهكان فراموش بگهين له بيريشمان نهچي هيز ((بعولت، نيشتمان، حيزب...)) كاتي
ليبورن بمخاته روو، لهههمان كاتنا دژه لئيبورننيش پراكټيزه دمكات.

كهواته قسهكرن له ليكبورن بۇخزي دلالت له كهلهكايي دمكات، نهوهي جيگاي
قسهكرنه نهويه كه لههوهوي (ليكبورن و ليكنهبورن) وهك هاوالاتي سهيري مروف
بگهين، مامهلهيكې مروفيانه لهگهل يهكترا به نه نجام بگهينين، پنيويسته هاوالاتي تهواوي
مافهكانې پاريزراوين، جا موسولمان بي يان كافر، پرسيار نهوه نيهه كامه رهگهز له
رهگزهكانې ناسنامه بۇچوونه ناو ژيان و بهجيهانيبورن بهرجهسته بگهين، بهلكو
پرسيارهكان له نيرادهي تاكو نيرادهي دهسته جمعيهوه بهرز دهينتهوه، نهو پرسيارانې كه
پيشكهوتني خورناواو دواكهوتني خورهلات بمخاته روو.

خورناواو تاكي خورناواوي نهو كاتي كه نيرامو خواستهكانې خزي پراكټيزه
دهكرو به قورمهلهكرني فيكرو معريفهوه خهريك بوو، نهوكات خورهلات به
ناراستهيكې پيچهوانه دهرويشت، جيهاني نهمرؤ، نهگرو رووناوهكانې بۇ ساتوهختي
نامهزراندن دهكرانهوه، كاتيك قسه لهوه دهكين كه خورناواو پيشكهوتتوه، بهلام
خورهلات (سهلفيهت) بيپهوايه، ليرهويه كه خورناواو بهو هموو ميژروه خويناوييهي بهو
هموو رهگزهپرستييهي بهو هموو تۇتيليتيرو بهو هموو وينه نابووت و ناشرينانهوه
ريزي مروف و مافهكانې مروف و نازاني بهرزهكاتهوه، بهلام نيسلام كهخزي به كانگاي
ژيان و ژياري نهزاني كهچي لهوپهري پرگيريدايه، هر له سهيركرني نهو مهسلانهشوه
نهو پرسيارهمان بيردهكهويتتوه كه نايا نايين دهشي لهگهل مروف رييكات، گهل چؤن كهونه
ژير كاريگهري نايين، شيوعيهت چي له روسيا كرد، روسيا چي بهسر شيوعيهت هينا،
نهو رستانه له كتييهكي (نمين مهعلوف) نهوهمان پيژانهگهينني كهدهشي هموو
نيشكالييهتهكان، هموو جياوازيهكان بهشاري له پيشكهوتني فيكرا بگن، دهشي نهركي
خؤمان له زهمني خؤينا رابگهينين، بهلام كاتي دهبي بۇ نايين بگهريتهوه، ساتوهختي
نامهزراندن، كاتي سنوريكي سور بۇ شيوعيهت دانهريژري، كاتي فيكر دهخريته
چوارچنويهكهوه، معريفه به رها تماشادهكري، نيتر تراژيياكه دهستيندمكات، نيتر
برافهكان له گؤمكهون، گؤرانكاريهكان به بنهستبورن دهگن، نيتر شتي نيهه پني بگوتري

جیاوازی و فرهمنگی، پنی بگوتری ناهننان و بیرورای جیاواز، نیت لیره نا هزاری خویننه و کهمو کهموئی معریفه به دیارمک ویت، نیقیلیجیوونی فیکر بهرجسته مینیت. راسته رووناوه کانی نیا یارنین، به لام کومه لگایه کی نؤگماخواز، کومه لگایه کی هزار بهرامبر کهمترین و بچوو کترین رووناوو نه گهرچی له مستدئ، هرگیز بهرهمو پینشچوون بهیوهندی به ناینهوه نییه، تو ناتوانی بلینت خوره لات (جیهانی نیسلامی) بویه پینشاکه وئ چونکه موسولمانن و خورناوا بویه پینشده کهمویت چونکه مسیحیه، به لکو پینشکهموتن بهیوهندی به نیراندی تاکو ناهننان و نیراندی نهسته جمعییه ویه. نایا مسیحیه خورناوای نوپکره توه، نایا نوپکره توه له گل ناین نژ ناکهمو توه، نایا نوپکره توه نه و هرچوون نییه له ساتهمختی نامه زانندن و سنوره نارینژراوه کان؟

ناسنامه بهرامبرام بههوی رهنگ کانه و تهعبیر له خو دکات، بههوی فره رهنگیه ویه روناکی خوی ده بخشی له ریگی فره رهنگی و هاوگونجانی رهنگه کان هارمونیته بروسته دکات، نه مرؤ ناسنامه بهقده نهوهی نهرنهجامی پیوهندییه کی کراره و پر بهخش و پرکرمیه له گل نهوینیکه، بهقده نهوهی تهعبیر له مانا بهرفراوانه کی ژیان و ریکخستنی ژیان دکات، نهوهنده به تاک ماناییو تاک رهنگی و دهلاته ویه پیوهسته نییه، نهوهی که تاک خورناوایی له خوره لاتی جیهان دکات ویه قبول کرنی جیاوازییه کانه، کوات به جیهانییوون تیکشکانننی نه رگزییهتی روشنبیرییه و کرانه ویه ناسق نوئییه کانی بهیه که گیشفتی مرویه، بهیه وکه کی نیکم قسه کرن له سر به جیهانییوون قسه کرنیشه له سر کوی نهو چه مکانی که سه ره و ژیرکراون، یان که گورانیک یه کلاکه ره و بهرفراوانی به سه رها توه، بهو مانایش به جیهانییوون نیرانهو نییاده و تهعبیر له روجی سه ردهم و ویردانی زیندوی مرؤفانه مان دکات.

نهوش مانای نهوه نییه که بهرهمو پینشچوون بیتیشکالییهته، به لکو بهو ماناییه که بهرهمو پینشچوون هه مو رهنگه کانی قبوله، کوات به جیهانییوون نهو بزاف و کرانه ویه هاوگونجانه له بنه هاتوویمه که بهرامبرام بهره و گورانمان نهبات، پاشان به جیهانییوون هه رته نا نهوه نییه که چن خومان بگونجینن، خوی نهوه گرفته، به لام له پال نهوش کرنک نهویمه چن نهوانین رهگزه زیندو مرده و کانی که له پور لیکجیا بکینه ویه، چن نهوانین رهگزه زیندو مکان له گل روجی سه ردهم بگونجینن، نایا هیچ تازه گریه که نهوانی له

بوشایی ههلقولنی؟ کهواته تۆ بۆنەوی بلیت (هەم) پێویستت بە پانتاییەک هەبە لەسەری
 بوەستی. بەو مانایەش گەرانبەو بۆ ناسنامە گەرانبەو بە خود. بەلام خوێنکی نۆگما.
 خوێنیک کە هەموو جۆلەکانی. هەموو حەزەکانی کۆنتڕۆل کرابن. خوێنیک کە سنوورنکی
 دیاریکراوی بۆ ناپێژرایت. بەرامبەر کۆمەڵیک پێرۆزی کرایتەوە دەیت لەو هەموو فرە
 رەنگییە چاوەڕوانی چی لێیکەیت. بەرامبەر نەو هەموو پێشکەوتە خێرایانە چۆن
 دەوێست. بەو هەموو هەزاریە چۆن دەتوانی بێرکاتەو. لە بیرمان نەچن هەموو
 سنوورناتیک بۆ جۆلەکانی مەزۆف نواجار سنوورناتیکیشە بۆ بێرکەنەو. دەست
 بۆنەبرنی هەموو حەرام و قەدەغو پێرۆزیەکان نواجار دەستبۆنەبرنی فیکرو عەقل.
 هەرخوێنیک کە نەتوانی تەجاووزی سنوورەکانی حەرامو پێرۆزی بکات. نەتوانی بچوڵیتەو.
 چۆن دەتوانی بەشداری پێشکەوتەکانی دنیا بکات. نازای و بێرکەنەوی نازاد لەوە نابە
 کە بتوانی هاوگونجانی لەگەڵ بەرامبەر بسازین. نەک بە نابراو پەرگیری بەمێنتەو. کاتی
 نوورە پەرێزو پەرگیرو نابراو دەیت هەمیشە هەست بە بێهەزی و بێهەوایی و کپیوون
 دەکەیت. وەک نەوی هەموو نەو شتانی لەمەروەی سنوورەکانی تۆ بەکەرت هیچ پەیوەندی
 بە تۆوە نەین. ئالێمەر هەریەک لە رەگەزەکانی ناسنامە بەرەو لایەک پەلکێشمان ئەکار
 دنیا بەک ناکۆکی لە ناوەوەماندا بروستەهکاتو کەستیمان پارچەپارچە ئەکات. بەرەوام
 وا هەستەکەیت ناسنامە هەرمەشی تۆوندی لەسەرە. بەرەوام وا هەستەکەیت کە لە ولاتیک
 ئەژی نەویدی ناگیری کردووە. بەلام پرسیار نەویە چۆن نینە بتوانی وێرایی کەلتوری
 خۆمان. بێ نەوی بۆ رەگەزە مەروەکانی ناو کەلتوری خۆمان بگەڕێنەو. نیتسانی
 کەلتوری نەویدیش بکەین. تۆ هەرگیز ناتوانی ئەوای کەلپوری خۆت بەمریو نابینیت.
 چونکە بەرەوام لەگەڵ کۆمەڵیک رەگەزی زیندووی کەلپورنا ئەژی. نەو رەگەزە
 زیندووەکان بەشیک لە تاریکی ناها تووت بۆ روناک ئەکاتەو. نەو رەگەزە زیندووەکان
 لەگەڵت رێدەکن. کەواتە نابن هەرگیز سەل لەو بەکیتەو کە بەشیک لە پێشکەوتن
 دەستیک تۆشی تیا. هەرگیز نابن بە پێشکەوتن نامۆ بین. وەک نەوی تەنە نەویدی
 بەرەمی هێنابی. گرنگ نەوی تۆ سنوورەکان بەشکینی و تەجاووزی قەدەغاکراوەکان
 بەکەیت. گرنگ نەوی تۆ بە نازای بێرکەیتەو. نەک لە نووتوینی سنوورنکی دیاریکراو
 چونکە نەگەر بە نازای دەست بۆ شتەکان نەبەیت. چۆن دەتوانی تێیکەیت. کاتی نەتوانی

له هه‌موو شته‌كان بگه‌یت چۆن ده‌توانی رافه‌یان بگه‌یت، راسته نهم رسته‌یه جۆریكه له به‌كاره‌ینانی عه‌قلانییه‌ت. به‌لام هه‌رگیز به مانای نه‌وه نییه كه ده‌لالت له ته‌واوی عه‌قلمان بكات وهك ((شته‌راس)) له ((الاسطورة المعنی)) (ناه) ناماژه‌ی بۆ ده‌كات. چونكه هه‌ریه‌كێك له خۆره‌لات و خۆرناوا. هه‌ریه‌كێك له نیتمه به‌هه‌موو جیاوازییه‌كانیه‌وه به پێی پێناویسته‌یه‌كانمان به‌ریکی بیاریكراو له عه‌قل به‌كاره‌یه‌نین. یان ده‌بیته شوێن بایه‌خمان. (شته‌راس) هه‌ر له خۆی نه‌و تێژه‌وه پێیوايه هه‌یج جیاوازییه‌ك له نه‌وان بیركرده‌وه‌ی به‌راییه‌ عه‌قلی هاوچه‌رخا نییه. كه‌واته گرنگ نه‌وه‌یه ناستی پێناویسته‌یه‌كان له رینگه‌ی نییاه‌وه به‌رزبكه‌ینه‌وه. كاتی ناسنامه ده‌توانی بوونی خۆی نیشان بدات كه هه‌لگرانیان به‌ره‌سه‌یه‌تی نابینن. چونكه ته‌نها له ژێر هه‌لومه‌رجی په‌یوه‌ندیا ده‌توانی شتیك به‌ره‌مه‌یه‌تی. نك وهك بوونه‌وه‌ریکی به‌ره‌مه‌خۆر. بۆنه‌وه‌ی له به‌جیهانییوون به‌شاریه‌یت ده‌ییت كۆمه‌لێك په‌یوه‌ندی جۆراوجۆر له‌گه‌ل نه‌ویدی بسازینی. ده‌ین له‌گه‌ل رۆحی سه‌رمه‌دا بژیت. نه‌وه‌ی سل له تواناكانی خۆی ده‌كاتوه. نابراو په‌رگیره. سنوورێکی بیاریكراوی بۆ بیركرده‌وه‌یه‌یه. ئاواسته‌كانی بیركرده‌وه‌ی بیاریكراو كۆنترۆلكراوه. ناتوانی به‌ته‌واوی بیربكاتوه‌وه به‌ ئازادی بژی.

بیركردنه‌وه‌ی ستوونی و بیركردنه‌وه‌ی ناسۆبی

ژیان جیاوازییه‌كان دروست ده‌كات. ناسنامه‌ش له یه‌كێكه‌وه بۆ یه‌كێكیتر ده‌گۆڕێ. تۆ ناتوانی وێزای ره‌گه‌زه زیندووه‌كان به‌ره‌وام بیر له ره‌گه‌زه مرسووه‌كانیش بگه‌یتوه. به‌لكو بۆنه‌وه‌ی زیندوویی خۆت به‌رجه‌سته بگه‌یت. ده‌ین به‌ره‌وام چاو به ره‌گه‌زه زیندووه‌كانمان به‌خشیینه‌وه‌مو رافه‌یان بگه‌یتو ره‌خه‌یان لێگیریت. ره‌گه‌زه زیندووه‌كان هه‌ر ته‌نها له لێكانه‌وه‌و رافه‌كردن و ره‌خه‌وه ده‌توانن بده‌روشینوه. كه‌له‌پوریش كاتی ده‌توانن هه‌لگری چرای مه‌عریفه‌ بن كه‌ره‌گه‌زه زیندووه‌كانی ده‌رنه‌نجامی جۆراوجۆر به‌ره‌م به‌ییتیه‌وه. هه‌یج كه‌له‌پورێ له نییانا نییه ته‌واو مرسو. هه‌روه‌ك چۆن ته‌واو زیندووش نییه. به‌لكو له رافه‌كردن لێكانه‌وه‌و ره‌خه‌و بۆچوونی نیتمه‌وه ده‌جۆلن. نه‌وه ره‌گه‌زه زیندووه‌كانی

کله پور نییه ناسنامه دوه لمه ند دکات. نهوه ره گزه زیندوه مکاني کله پور نییه بهر وه
 گورانهان دکاته وه. نهوه بزاف و داهینانی نیمه بهشه زیندوه مکاني کله پور دووباره
 دکاته وه به شتو مه کی لیک بهرهمی دهینتته وه. نهوه خوینتنه وه بیرکرنه وه نیمه
 دهتوانی رووه په نهانه مکاني کله پور ناشکرا بکات. نهکو تراو مکاني بخاته بهر خوینتنه وه
 جوراوجور.

نه گهر بیرکرنه وه ستورنی په یوه مندی بهر ره گزه زانه وه هبې. نه گهر کله پور
 دهالته له پانتاییه بکات که له وینه توانای نیمه بؤ به شدارییوون له جیهانگیری بیاری
 بکات. نهوه بیرکرنه وه ناسویی له سرهمو هاوچه رخه کانه وه پیماندهکات. راسته
 بیرکرنه وه ناسویی کاریگه رترو کرنکتره. به لام له بیرمان نه چن بواچار هر زیندویتی
 و داهینانی نیمه نهو بیاری دکات. کله پوری مریو دهالته له گالینکی مریو دکات.
 راسته نیمه له هاوچه رخه کانه وه نزدیکترین وهک له باب و باپیرانهان. به لام بیناسنامه ی
 تاییه به خوت بیناهینان و کردهی معزن ناتوانی به شداري له به جیهانیوون بکیت. ژيان
 له بونیادهو سه چاره دکړئ. خوینتنه وه نهو بونیادهو به بواچوون نه کو تراو مکاني و
 رهخنه کرت و لینکانه وه بزافي بیرکرنه وه به جهسته دکات. هله وه شاننه وه نهو بونیادهو
 ته جاوزکرن و داهینان. گوران دهکینه نت. تو له میانی گورانه وه دهتوانی به شداري له
 به جیهانیوون بکین. وهک چن له میانی خوینتنه وه جوراوجور وه بزافي به
 بیرکرنه وه دهیت.

کهواته چند بتوانین پرؤسهی گوران بهر وه پش بهین هیله مکاني لینکانه برانی
 ناوهکیو ره گزه مریو زیندوه مکاني زیتو بهرهمکون. نهوه له ناسنیکنا بهی دی له
 نهویدیکه ون دهې. نهوه ش تهاو له گال ناسنامه ی سرهم. له گال فره ره گزی
 په کنده گرتته وه. بهو مانایه ش ناسنامه هر وهک چن بهین فره جوری ناوهکی ناتوانی له گال
 نهویدی هاوگونجانی دروستبکات. بههمان شتو هه بهین گوران ناتوانی به شداري له
 به جیهانیوون بکات. نه مرق هیچ ره گزیک له ره گزه مکاني ناسنامه ناتوانی وهلامی
 پیناویستییه مکاني سرهم بهاته وه. هیچ پرچه کرناړی چ نایینی ی. یان نهته وه ی....
 ناتوانی هاوگونجانی بسازینی. نه مرق زهمنی نایین له ودا نهماوه بؤ ساته میژووییه کان
 بگه رته وه که ته جاوز بکړئ. هر وهک زهمنی ناسیونالیستی به سرچووه. زهمنی

پرولیتاریا نابەزێووه. کەواتە ئەو پرسپارەى ناتوانى لى رابکە: ئایا نوای تەجاوزکردنى ئەوانە چى ئى؟ تەجاوزکردنى ئىقتىماى ئایىنى هیچ کاتى تەجاوزکردنى ئایىنى ناگەيەنیت، ھەروەک تەجاوزکردنى ئىقتىماى ئەتەمبى تەجاوزکردنى ئەتەرە ناگەيەنیت..... بەھىچ جۆرى ئایىن بۆ ھەرامۆشکراوھ مێژووبەھکان ناگەيەتەرە. چونکە ھەرچەندە زانست بەرھە پىشەوھ بىروات پرسپارى نوئى لە نایک دەمى (ئەمىن مەلوف) دەلئى: ئەگەرچى نوای ھەزار سالى ئى ئەو ئایىنەى کە ئەمرو دەیاناسىن ئەمىنى. بەلام ھەرگىز بە خەيالما دانایەت نىا بى شىوھەیک لە شىوھەکانى ئایىن بى. مەن بىروام بەوھ ھەيە کە ناھاتووى نىمە ئەوسراوھتەرە. ناھاتووى نىمە ئەوھە کە لىئەوھ نروست دەمى. نىا وەک شەمەندەفەر لەسەر سەگى خۆى بەرھە پىشەوھ دەروا کەس ناتوانى لەو رىچکەيەى لاىبات. چاچ ھەموو شتى رەفەر بکاتەرە. یا بىن جىاوازی ھەموو شتى ھەلبولوشى. کەواتە رەنگە بە جىھانىبىوون بەرھە باشترمان بەرئى. ئەگەر ھۆکارى نوئى لە نىوان مەزقەکان پەرەى پىئىرئى. ئەگەر ھەمەرەنگىو جىاوازیبەھکان تەئکىبىان لەسەر بکرىتەرە.

راستە بە جىھانىبىوون کۆمەلەیک نىشکالیەتى لەخۆ ھەلگرتەرە. بەلام ئەوھى لە بەجىھانىبىوون دەترسى. لە گۆرەنگارىش دەترسى. دەشئى ئەو رستەيەى ((مەلوف)) بە جۆرىکى لىکە تەرجوومە بکەینو بلىئىن ئەوھى لە رەگەرە جىاوازمەکانى ناستامە دەترسى. ئەوھى لە فرەرەگەزى دەترسى بىنگومان لە ناھىنانىش دەترسى. کەواتە نىشکالیەتى بە جىھانىبىوون ھەرنەوھ نىيە کە (ھولىوود) نىيای ناگىرکەروھ. بىکارى لە زىابووندايە. بەشنىک لە تەعبىرە مۆسقىيەبەھکان کالپوونەتەرە. ناوئەمبىوونى نىوان فىکرەھکان وەک بۆچوونىکى گشتى ساکار تىئەمپەئى. بەلکو بەجىھانىبىوون لەو کاتە ئەواو سلبى ئەکەوتەرە کە یارمەتى ھەژموونى ھىزو کۆنترۆلکردنى رەنگەکان بەدات. ئەو کاتە ئەواو سلبى ئەکەوتەرە کە چوارچىوھەیکى بىارىکراوى خۆى ھەيى..... کاتى ئەمەرىکا بەناو بەجىھانىبىوون نىا ناگىرەدەکات کەتەرە جىاوازمەکان. زمانەکان. زاراوھ. ناوچەيەبەھکان چىيان لىئى.....

لەم ھالەتمى کە ھەموو بەچەکرەنارىک کۆنە پەرستانەو توونەرپوانە دەخەملەنریت. کاتى دەمىت ئەواو دەستەربارى خۆت بىت تاکو بىتوانى لەگەل تازەگەرىا رى بکەيت. نىتر مەزقە ئەواوى ماھەکانى خۆى لەدەست دەبات. نىتر شتىک نىيە بەناوى نازادى بەناوى دىموکراسىيەت. نىتر نىمەکانىيەتى ژيان ئەکەوتەرە بەر ھەرەشەوھ نازادىو دىموکراتىيەتەرە.

کواته بۇنەۋەي بىر كىرئەۋەي ئاسۇيى لەكەنار نەبى پىئويستە زىنتر تەنكىد لە مافى مروف و نازادى ئىمۇكراسىت بگەين. بۇنەۋەي بىر كىرئەۋەي ئاسۇيى بە جىھانپويون حەقى بىر كىرئەۋەي ستونى نەخوات. پىئويستە بەدەۋام وىژنانى زىننەۋى مروفانەمان ھۇشيار بگەينەۋە. نەك بەنارى رۇحى سەردەم فەرامۇشيان بگەين. تۇ نەكەر بىروات بە مافەكانى مروف بىن و فرەرنەنگى قىبۇل بگەيت لە نىيانا شتى نىيە بۇ جۈلەكەيك رەۋابىن كەچى بۇ موسولمانەكە رەۋانەبىن. بۇ خۇرناۋايەك سىروشتى بىن. كەچى بۇ خۇرەلاتىيەك ناسىروشتى.

پىرنسىپى ئالۇگۇرې و ئاسنامە

نىمە ھەرلە سوكراتەۋە فىزىبوۋىن كە پىئويستە خۇمان بىناسىن تا لە رىگى ئاسىنى خۇمانەۋە ئەۋىلىكەش بىناسىن. كاتى نەتۋانين رەگەزە جۈرەجۈرەكانى ئاسنامەي خۇمان قەبۇل بگەين. كاتى نەتۋانين لە رىگى تايەتەننىو ناھىنانى خۇمانەۋە بەشارى لە ژيان بگەين. كاتى نەتۋانين لە رىگى خويننەۋە بونىاننەۋە ناۋىتەي ئەۋىدى بىينو ىۋاجار بەشىك لە كەلەپورى ھاۋەشى مروفايەتى پىكەنەننىن. كاتى رايەلىك نىيە پىنكەۋمان بىەستىتەۋە. نامۇيى كىرمۇلمان دىكات ھەستەكەين ئاسنامەمان كەتۋتە بەر ھەرشەي ئەۋىدىكەۋە. جابۇنەۋەي نەكەۋتە پەراۋىزەۋە پىئويستە پىرنسىپى ئالۇگۇرې پەيەرە بگەيت. پىئويستە بىروات بە فرەرنەنگى ئاسنامە ھەبى. لەبەرنەۋەي نىيا رىگى ئاۋە پارىزگارى لە كەلتورى ھەرشە لىكراۋ بگەين. نىتر بۇ نەبى سود لەۋ نەرفەتە ۋەرنەكرىن. نىيا بۇكىتە؟ بۇ نەتتىيە. يان ئاسىۋنالىزم. بۇ..... ھەرگىز شەنەنەفرى ژيان بەرەۋ ئاۋە ئاگەرئەۋە. كواتە نىيا بۇ نەۋانەيە كە ھەۋلەنەن بگەنە رىساي ئەۋ يارىيە نوتىيە. بابى سىلكرئەۋە لە ميانى پىرنسىپى ئالۇگۇرې بەشارى بگەين. چۈنكە بە جىھانپويون شىۋازىكى نوتىيە بۇ ژيان سىستەمىكى نوتىيە لە ھەمۇر لايەكەۋە كراۋەتەۋە. ھەزاران جەنگو مىللاننى و زۇرانبازى تيا نەنجام نەبىر. لەھەمان كاتىشدا رىگا لەكەس ئاگىرىن. ھەمۇر كەس بۇي ھەيە بچىتە ئاۋىيەۋە (بۇ نەمۇنە نىتتەرنىت) گىرنك ئەۋىيە بەر لەۋەي بگەۋىتە پەراۋىز.

بەرلەۋەي لەناو بچیت. شمشیرەکت بە فیکرو مەریفە تیژتر بیت. ئەوێ پنیوستە لەسەر
 نەو زمانانەي کە ھەرمشی لە ناوچوونیان لیتەکریت. ئەوێ پنیوستە لەسەر نەو
 کەلتورانی کە خەریکە بە پەراویز ئەکرین ئەست بە جەنگی جۆراوجۆرکرنی زمان و
 کەلتورەکان بکەن. خۆیان بە فیکرو سۆزو بابەت دەولەمەند بکەن پەیرەو پرنسیپی
 ئالوگۆری بکەن .

تۆرەنگە لە ریی نایینەو نەتوانی زۆرانبازیەکان تاسەر بەریت. ئەشی توانای نایینی
 ئابلۆقە بەریت. بەلام زمان نا. تۆ ناتوانی لەیک کاتدا مەسیحی بیو موسولمان بیت. بەلام
 ئەشی بە عەرەبیو فارسو تورکی قسە بکەیت. زمان خاوەنی نەو تاییەتەندییە
 سەرسامکەرە کە ھەم رەگەزی ناسنامەییو ھەم نامرازی پەيوەندی. ھێچ ناسنامەیک
 ییزمان نییە. ئەشی بەھۆی زمانەو بەشکاری لە رەگەزێکی ناسنامەي ئەویدیگە بکەیت.
 ھەمەجۆری لە زماندا تەوەرەي ھەموو ھەمەجۆریەکانی لیکەي. پنیوستە ھەموو تواناگانی
 خۆمان بۆ ھەمەجۆرکرنی زمان خەرجیکەین. زمان نەیایک پیناویستیمان بۆ پڕەکتەرە
 تەنھا پنیوستی ناسنامە نەیت.

کەواتە دەرگاگان لەسەر پشتن با ھێچ کەسێ خۆی بەوور نەگرت. ئەو ژیاوە کە
 دەسازنی ھاوبەشە ھەموو کەسێ دەتوانی بەشیک لە کردەي زمان و ناسنامەي خۆی
 تیاپۆزیتەو. بەشیک لە رەمزە کەلتوریەکانی خۆی تیا بیینی. دەتوانی بە پنی تواناگانی
 خۆی تەماھي بکات نەگەرچی وەک پنیوست نەي. پنیوستە لەو رەوتە دانەبرین.

دەر له نجام

۱- له سره رتا گوتمان (ناسنامه کوشندهکان. یان بکوژمکان) شینواژنکی بیکه به تعبیر کړن له خو، به مانایهش دهتوانین بلنن هولوئیکه بؤ نویسنه وهی جوړیکه بیکه نه یانهمه ری. نو بؤچوونهش به هیچ شتویهک له ناستی فیکریو رؤشنییری نه کتیه که مناکاته وه. به لکو ناماژه کړنی خونه له بننه هاتوه کانی (نمین مه علوف) ناماژه کړنی فره رؤشنییری نه نووسه ری، نواچار ناماژه کړنی فره شینواژیه له نووسینا.

۲- دشن گهړانه وه بؤ نه سالت و بهر زکړنه وهی رمگزه زیندوومکانی که له پور له ریگی رمخنه خویندنه وهی فره ره هنده وه. راسته وخؤ به تیزه کی (جابری) به وه له ویشه به بؤ بیرکړنه وهی مؤبیرنه رانابیکتشی. به لام له به کاره تنانی نه زاروانی که مؤبیرنه یان بریووه نمین وریاتر بین. (نمین مه علوف) له بریژهی نووسینی نه کتیه بؤ نه وهی فریای نه وریایه بکویت هولدنا ره که کان هالکهن تا پیوستیه کانی ناسنامه له رووه تهقلیبیه کی نابمالی. هر له ریگه به شوه دهکویته دهره وهی پابه ننبوون. وینهی کوچ وهک به ریچه بیک بؤ فره رنکی و جیاوازیه کان نمکشی. وهک وهسیله بیک بؤ هاروژانی و هاوگونجان و نالوگژی به شیهی زمانی چهک به رزی دهکاته وه پیمان دهئی: نینتیمای دوانی و سییانی فریای کړنه وهی ناسنامه دهکوئ. کړنه وهی ناسنامه قبول کړنی جیاوازیه کانیش فریای به جیهانیوونمان دهخت.

۳- هولدنا لیکچوونی له نیوان ناسنامه کوشندهکان و فره رنکی و به جیهانیوون بدؤزیتوه. له گهړانه وهی بؤ نه خوونه دهیویت به شداری له به جیهانیوون بکات. به لام ناخو رهوتی خیزای تازه گری و پشکه و تن به رفتی ناروانه ومان دهخت؟ نواچار له نیوان سپاندنی سیستمی نابووریو سیاسی و کومه لایه تی نه مریکا به سر دنیاو به جیهانیوون دووچاری نیگه رانو دله راوکی نابین. نایا دله راوکی له حالتدا له هیزنا نییه. دشن به شتویهک له شوهکان به نایینی بچونین؟ نواچار لیوورنی سه دهکانی ناوهراستو جاربانای مافی مرؤف لیکجیه.

۴- دواى ھەندى گومان لەكۆى بۇچوونەكانىدا بەرگرى لە بەجىهانىيون نەكار
كەشىنى خۆى نەرنەپرەت، بەلام دوومەرجى بنەرەتى كە جىنگاى قسەكرەنن نەخاتە روو
نەوانىش نىرانەى تاكو نىرانەى سىياسە لەسەر ناستى نەولەت، پاشان كۆى پەيوەندىيە
ناسروشتىيە ناوەكىو نەرمەكەيەكان نەخاتە روو، نەك بە ماناى ھىرشكرەنەسەر، بەلكو بە
ماناىيە كە بيسەلمەنى كە بىكەلەن.

سەرچاوه و پەراوێزەکان:

- ١- مسالة الهوية /للكتور محمد عابد الجابري/ مركز الدراسات الوحدة العربية ١٩٩٥.
- ٢- گۆڤاری (الفكر العربي المعاصر) ژ ٧/٦ سالی ١٩٨٠ د.جۆرج زینانی.
- ٣- الهويات القاتلة- قراوات فی الانتماء والعودة/ امین معلوف. ترجمه/ د.نبیل محسن/ ١٩٩٩-سوریا (نەمێن مەعلوف) نووسەر و ژۆشینی ههوارچی عەرەبی. له نووسینی زۆمانا نەزمونیکی تایبەت بەخۆی بونیادناوە و له میانێ ئێزموونیشدا میژوو وەک پینکاتەیکێ سەرەکیو وەک بنەمایەک بۆ تێڕامان له نیستایەمخاتە روو. هەر لەوێشەوه سەغەر بە ناو شوێن و کاتفا ئەکاتو دەیهێت لەو سەغەرەوه ژیاڕیەکان بەقزێتەوه. لەوێشەوه بەرو ناخی مەزۆف شوێنێتەوه .
- کتێبی «ناسنامە کوشنەمکان -بکوژەکان-» شیوازیکی دوور له شیوازی زۆمان نووسین. بەلام وەک چۆن له زۆماندا بەرو ناخی شتەکان شوێنێتەوه ئەم کتێبەشدا قسە له ئالۆژیو ململانی نەتیکەییەکان ئەکاتو رەگەزە زāl و رەگەزە چەپتێراوەکانی ناسنامە ئەخات بەر باسو لیکۆلینەوه. بەزمانی چەمکو گۆڕانکارییە چەمکەکانەوه قسە له لیوێرن و ئازادی و ماف ئەکات. هەربو مانایەش هەوێ لیکتێزیکۆرنەوهی ژۆشینی ئێزموونێن ئەتای باسو له پینکاتەیکێ ژۆشینی فرە رەهەنۆ جۆراوجۆر ئەکات.
- (نەمێن مەعلوف) دێلێ: نووسین نیشتمانی مە. بەلام ئەگەر زمان بە نیشتمانی نابینێن ئەلێم مەن بە سێ نیشتمانیەوه پەيوستەم. یەکەمیان زمانی نایکە زمانی عەرەبی. دووەمیان زمانی تەبیرکرنە زمانی فەرەنسی. پاشان بە هەلی سێهەم پەيوست بوونیکی هاورێانی تەبیرتیم بەهۆی خیزان و میژوووه بە زمانی نینگلیزییەوه هەیه. وەک له کتێبی «ناسنامە کوشنەمکان»یش ئەدەمکەوێت بەرەوام پارێزگاری لەو فەرەیی زمان ئەکات و بەسەرچاوەیکێ ئەولەمەندی ژۆشینی ئەیفاتە قەلەم .
- نەمێن مەعلوف خاوەنی زۆمانی (لیون ئەفریقی)یەکه بۆ حەقنە زمانی زیندووی دنیا تەرجەمەکراوه. کاتی که سالی ١٩٨٦ له پاریس ئەچوو (٣٠٠) هەزار دانە له فەرەنسا لێفرۆشرا. جگە لەو چاچکراوانی که بە شێوهی کتێبی گیران بلامکراوە. ئەو زۆمان له (٤٠) ولاتا نایەشکراوه. ئەو پیاوه خاوەنی ژۆشینییهکی فەرەیه. بۆیه بە یەکیک له ژۆشینیە یونیڤێرسالیهکان ناوی ئەکرکرووه. نێمە لێرهە هەولماناوه کۆمەلێک لایەن له کتێبی «ناسنامە کوشنەمکان» بخەین روو. پاشان هەندێ پرسیار بۆ بەدواچوون و رافەکردن بەرزیکەینەوه «(بۆ ئەو زانیارییانە بڕوانە گۆڤاری (الوسط) ژ ٤٤٦- ٢٠٠٠/٨/١٤)
- ٤- قضایا فی الفكر المعاصر- لکتور محمد عابد الجابري/ ک ١٩٩٧ ئ ٢٥-٢٨
- ٥- الاسطورة والمعنى - کلود ليفي ستراوس / ترجمه و تقدیم: د.شاکر عبد الحمید/ مراجعه: د.عزیز حمزه- بغداد ١٩٨٦.

بەجىھانىيىۋون نۇرۇمىكى دىكەي بىرگىردنەۋە

(1)

بەجىھانىيىۋون رېستىك پىرۇسى يەكانگىرو تىنكچىرژاۋە. خىزى لە دووتونى بىزاقى بىيرو سىرمایە زانىارىيەكان بەرجەستە دىكاتو ھەر لەۋىشەۋە دەلالەت لە نابوورى ئەلكترونى و راگەياندىن و بوارەكانى تەلەفۇزىن و ئەۋ واقىيە دىكات كە لە نەرنەنجامەكانى شۇرشى زانىارىيەكانەۋە سەرچاۋە دىگرىت، ئەۋ شۇرشە كە بىروامان بە (شۈيىن) لەق دىكات و زەمەن بۇ يەك دىمىنىتەۋە. يان بە مانايەكى دىكە زەمەن چىرەمكاتەۋە بۇ ئەۋەى زەمەننىكى فىيلى بەرەمبەينى ھەرلەۋىشەۋە ماناكانى شۈيىن دىۋەرى و شۇرشى ژمارەكان دىتە مەيدانەۋە. شۇرشى كە ھەمەۋ واتاكانى لە بونىيانىكى بچوك كۆندىكانەۋە تەنھا كۆنىك. يان لىنكانى دىكەيەك رۇشنى دىكاتەۋە. واتە لە لىتبانى دىۋەمەيەكەۋە بەرەمبەينىك زانىارىۋ دىكەيەك تۇرى ئالۋوزۇ جۇراۋجۇرمان دىكات. دىكەيەك كە لە واقىع ناچىت و واقىعەشە. دىكەشنى ئەۋ دىكەيە لە كۆپىنى بەرەمە مىكانىكىيەكانەۋە بۇ ئەلكترونى. لە مادەى زىرو قورسەۋە بۇ شەفاف و نەرم. لە بەرپۈمبەرنى شتەكانەۋە بۇ بەرپۈمبەرنى زانىارىيەكان. لە كارى دىستىيەۋە بۇ "كىرىكارى مەرىفى" يان كارى مەرىفى. ئەۋ كىرە كۆمەلەيتىيە نۇتتە بەپنى بەرنامەى زانىارىيە ئەلكترونىيەكان كارەمكات و بەرەمبە دىكاتەۋە" رىنۇنىيمان بىكات(۱).

هموو نهو بهرهمانهش له پیناوی خوبی مروؤو بهرژکرنهوهی ناستی ژیانو جوله خسته نیو فیکرو بیرکرنهوهو حهزه کهبتکراوهکانی مروؤو لهخاته روو. نک بهو مانایهی چینیک سهرهوهی چینیکی بیکه بکات، نک بهو مانایه که کۆمهلیک پیتشروایهتی کۆمهلیکی بیکه بکات، بهلکو بهو مانایهی که تهواری رهنگه جیاوازهکان له ریگی ویستی هیزو نیراهو چالاکیه معریفیو فیکریهکان خوی بنوینن. بهو مانایهی که بزاف و کرانهوهو ناکۆکی و هاوگونجانهکانی مروؤو وهک نیراهو نییاع. وهک ویستی هیزو گۆران و جیگیرنهوون تهعیر له رۆحی سهرهم و ویزئانی زیندوی مروؤاته بکات. بهلام لهگهل نهوهشنا بهجیهانیوون هه تهنا نهوه نییه که چۆن خۆمان بگونجینن. خۆی نهوه گرفتهکيه. چونکه لهپال نهوهشنا گرنگ نهوهیه رهگهزه زیندوو مریوهکانمان لهیهکجیا بهینهوه. واته چۆن نهوانین له ریگی رهگهزه زیندووکان ماله لهگهل رۆحی سهرهم بکهین؟ پاشان لهویشموه چۆن بتوانین سهرمایو هیزو معریفه بهیهکوه گری بدهینو بهقیکی سهرورتی (2) "Hyper" لن نابهتینن. بهقیک که له ریگی هه سن سیستمی نویسن و بینن و بیستن خۆی کۆمهکاتهوه.

لیرهنا بیاردی به جیهانیوون سهرهای نیشکالییهتهکانی. بیاردی ناهیتان و پرۆسیسهکرنی فیکرو معریفیو سهرمایه لهخو نهگرت. کهواته ناهیتان -چهمکی مروؤی سهرهمه. چهمکیکه مروؤ وهک سینتتری گهروون و سهرهوهی سروشت لهخاته روو. هه بهومانایهش ریگا خۆشکهره بۆ پرۆسیسهکرنی وهه کهبتکراوهکان. ریگا خۆشکهره بۆ بهشاری کرنی جیهانی ژیان. ریگا خۆشکهره بۆ پراکتیزهکرنی خهون و هیوا نواخراوهکانی خوو سههکانی پیتشووی مروؤایهتی. هه لهویشموه نهشی ههلویستی مروؤ. ههلویستی هیزو چالاکي و کردو بزافهکانی ناوهوهی مروؤو بن. نک بهمانا تهقلیدییهکی. بهلکو بهو مانایه که مروؤ ههمیشه قابیلی بهروپیتشچوون و گۆرانه. بهو مانایه که مروؤ خۆی کرهمیهکی نییاعیهو ههمیشه نهکهریته نهروهوهی زهمه و نهروهوهی شوینهوه. نهکهریته سهرورری پتوانهکان و قۆمهکانیانوه.

کهاته مروقی سهرهم. مروقنکه ناهیتان له ناخینا زیندووو دهیوئ روشنایی بیینی. بهر ماناییش هر خوبیک نهتوانی تهجاوړی سنورهکانی حرامو هلال بکات. نهتوانی بچولیتوهو نییاد له ناخینا خوتووېن. ناتوانی بهشناری له پینشکوتهکانی دنیا بکات. نهگهر بهشیک له بهجیهانییوون دهالات له هیزی ناووهی مروق و واقعی سهروتر بکات. کومه لیک خه یالی ناهیته رانه یت. نهگهر بهشیک له بهجیهانییوون گهران بن بهوای مروق و نازاسیهکانی ناخی مروق و هاوپه یوهست بوون. نهگهر بهشیک له بهجیهانییوون هیتانهی واقعی بک بک ته تیا یی بهاو فورم و پیوانه باوهکان بهرو گوران بهرز بکاتهوه. نهگهر بهشیک له بهجیهانییوون حزه نواخواوهکانی مروقی لهخو گرتی و دهالات له کرانهوو بهرفراوانبوون و فرهی و جیاوازییهکان بکات. به نیوکهی بی فورمیک بیکه به نیای دهسته بژیرو روشنیرو فلسفه. بهبخش. بویه دهی وهک هر فورم پیوانه یکی بیکه بیر له روشنیو بکینهوه. دهی بهشیهکی بیکه بیر له بهسالاچوونی بههاکانی روشنیرو نه وههمه دروستکراوه بکینهوه که روشنیو به بهریا بهسوریتوه. نیر رولی پیروزی روشنیوران پیریستی به چاوپتخشانوهو لیورببونوهو خونینهوهی جیاواز هییه. نیر زمهنی "زولا" و "سارتر" بهسرچوو. نیر پنگهکانی روشنیو گومان دهیات. هرگیز ناشن بههمان شیوهی پیشو بیران لینکهینهوه. دهی بۇ مانا پیوانه ییک بگرین که قابیلی سهرهمی نیتتیرنیت و فزای سبریانی(۳) شورش تهکنولوزی و ژمارهکانه. ماناییک که هاوشانی مروقی سهرهمه. لیرهوه روشنیو پیاویک نییه لهسر شانو قسهمان بز بکات و هلویت بنوینی. پیاویک نییه چهپلی بۇ لیندئ و ستایش بکری. پیاویک نییه که له سرووی ناستی هوشیاری لهسرووی معرفه وهستی کومه لگاوه بی. یان وهک پیاویکی هاوپه یوهست کومه لیک چهک بهرزبکاتهوهو کومه لیک بی بشاریتوه. پیاویک نییه دهستان بگری و هلمانخزینی و خیانت له بیروباکامان بکات و لافیش به خیانت و وزه هلهخزینی ناووهی خوی بکات. نیر پیاویکه روت. پیاویکه نهرو ناتوانی کس هلهخه لتینی. پیاویکه دهش له باشرین حالته فورمیک بن لهو فورمانه که به هوی فیکرو کردهی ناهیته رانهی خویهوه وزه که بتکراوهکانی ناووهی

مرؤف به رزبکاته وه. پیاوئیکه له باشتترین حاله تنه دهشن به شداری له وه جوله خستنی هیزهکانی ناوهوهی مرؤف بکات. ناک پرئیک بیت بۆ گیشتن به بهرژوهندییه تاییه تییهکانی خزیو لهویشهوه بهرو سینهی دهسه لاتمان بهریت. هیزهکانی ناوهوهمان بکوژینتهوه. بهو مانایهش دهشن ههله له تاوهکان نهو هیزه کوژراوانه بن که په یوهندی هوشیارانه یان به واقیعه وه پچراوه. یان نهو دههنگانه بن که بهیه کچاو سهیری ژیان نهکن. ژیان بهیهک رهنگ دهینن. نهوانه له پیش شورش زانیارییهکاندا نهژین. نهوانه بهر نهوام ژیان وهوانه بخن. ژیان لهیهک رسته نا دهینن. رسته یهکی بیکرته. رسته یهک که ههیشه له چاوهروانی تابووتنایه. رسته یهک که ههیشه بهرو کوژانهوه مان دهبات. رسته یهکی نهسته پاچه. رسته یهک که ههیشه بهرو ملکه چی نهچی.

بهومانایه نهمرۆ رۆشنیر پیاوئیک نییه رۆژانه له پیتاو بهرژوهندییهکانی دهامکهکان بگۆڕی. مرؤفی نهمرۆ ژیان بههههوه رهنگهکانییهوه دهینن. پنیوستی به یهکئیک نییه رهنگهکانی بۆ شیبکاتهوه. مرؤفی نهمرۆ ههوه ناسته جیاوازهکانی ژیان نهناسی. نهمرۆ ژیان دهکوتیه دووتویی په یوهندییه رووتهکانی سهراشاه. نهو په یوهندییهکانی که ههسافیهکی یهکجار نوور به چرکه نهبرئ. نیتر رۆشنیر پیاوئیک نییه لهتویی دهامکهکان بیربکاتهوه نهسته له کاروباری ژیانی مرؤفی سهههه وهرببات. بهلکو دهشن وهک هه مرؤفئیکی ناھینر له دووتویی په یوهندییه فیکریه جۆربه جۆرهکان دهکوتیه. نهمرۆ رۆشنیر نهو یاریزانیه که له چرکه سانه حساسهکاندا نهتوانن دهه نههکانی فیکری خزی بههخشینی و له هقی سهههههه نیایهک بهخولقینی که له ناواقیع نزیکتره. ناک له واقیع. چونکه مرؤف له ریگی شورش زانیارییهکانهوه. له ریگی شاشهکانهوه نهو بوونهوهه حساسیه که فیلی لیناکریت. بوونهوهریکه پنیوستی به ریژبازی رۆشنیری نییه. نهتوانن بهیهک نینگا له لینانی دووکهیهک نهویو شتهکان کهشف بکات. به لینانی دووکهیهک یهک دنیا زانیارییهمان پتدههخشنی. بهیهک نینگا وینهی نییامان دووباره بۆ بههخشینی.

گوتمان رۆشنیر نهمرۆ پیاوئیک دهشن بههزی وهه فیکریهکانی نهوری یاریزانی. یاریزانیکی به سهلیقهو شارهزاو ناھینر تۆمار بکات. یاریزانیکی که نامانهی چالاکانهوه

داهینترانې له گورمپانې یارینا هیو دمتوانې ناستې یارې یو سروروی چیرې جهامورو سروروی واقع برزبکاتوه. دمتوانې برگری له نیستاتیکای داهینان بکات.

واته نوډې ددشې نهغلی فکر له سر شانو نیشانی مرقوې بدات. برزکرندوډې ناستې چهکهکان و رازانهوډې نو چهکه یهک بهوایهکانیه که روژانه ښه بهرهه. نو چهکه فیکری و معرفیانې که بهینې داهینانه لهښنههاتومکانی مرقو له گورپاندایه. یان بهمانایهکی لیکه ددشې روښنیر لاسر بنه‌مای گورانکاریه بهرهمهکان قسهی خوی نابمه‌زینن. هر له نووتوینې نو نامه‌زاندنمش زهمه‌نیکې فیعلې(۴) بختوه. هر لاسر نو بنه‌مایه‌شوه چاو به قسه‌کانی خویا بخشینیتهمو ره‌ندمکانیان بهرفراوانتر نیشان بدات. له ریگې دغه نییناعیه‌که‌نوه مانایه‌کی لیکه به ژبان دغه‌خشی.

لنورببونوډې روښنیر. لنورببونوډیه له‌گل نو فزایه‌ی که له چرکه‌یهک له چرکه‌کان دنیا له خالکی بچوکو فرمه‌ه‌ند نوورمه‌وا دمه‌قینیتهمو. بنگومان نمرو گزملیک مانای جیاوازو بنه‌مای جیاواز کارمکات. یان به واتایه‌کی لیکه یو مانا ناگه‌ریتهمو. به‌لکو یو هاووشیومبورنی ماناکان دمه‌ریتهمو. ره‌نگ‌کان توخ دمه‌کاتهمو تاک مانایې تیکه‌شکینن. هر له تیکشکاندنې ماناکانه‌وه نسلنیک دمه‌سازې که له لقه‌کان پیکه‌اتوه. نسلنیک که هه‌جینه. نسلنیک که لاسر بیتانایې خوی دروستکرووه. بیتاناییه‌ک که به‌اوو هلوتست و پیوانو جیهانینې و چه‌ک و فورمې خوی له‌ساتهمختی نازانیه‌وه بونیا‌ناوه. فره‌ی نو بیتاناییه‌ش پره له ده‌لالت و مانای تورنامیزو ره‌نگ‌اوړه‌نگ. نیایه‌کی جیاوازو جیاکاره. نیایه‌که له نووتوینې نابران و گه‌یشتنوه خوی نوډ دمه‌کاتهمو.

(3)

لواچار دعبن بروامان وابې که دنیا به‌بن فیکرو کرده نییناعیه‌که‌کان ناتوانې خوی جیاوازی و ناگزکی و هاوگونجان و گوران نزیک بکاتهمو. ناتوانې ره‌نگ‌کان بوخوی نابریژې و گوران پراکتیزه بکات. به‌ومانایه‌ی که گوران ریگ‌خستنې په‌یومندی ره‌گزه‌کانی هیزو پشت به وزه‌کانی ناخی مرقوې داهینره‌وه دغه‌ستنې. هرگیز فیکرو داهینانیش بی

نازایی بوونی نییه. نازایش پابه‌ندی شیرامی خو بو وزه له‌بنه‌هاتووه‌مکانی ناخی مرؤفی ناهیتره. به‌لام ناهیتان و وزه خه‌ه‌کراوه‌مکانی ناخی مرؤف هه‌رتنها پابه‌ندی شوین و زه‌ه‌ه‌نکی بیاریکراو نییه. نه‌مرؤ پهبوهندیه‌مکانی شوین کات. پهبوهندیه‌ک نییه له بووتوینی سنوورو زه‌ه‌ه‌نی بیاریکراو نیته به‌ره‌م. به‌لکو پهبوهندیه‌ک راسته‌خۆ له فیکرو ناهیتانه‌وه هه‌له‌مقوڵی و له رینگای بواره‌مکانی راگه‌یاننده‌وه ده‌کوتیه‌وه سه‌ر شاشه. نه‌مرؤ راگه‌یانده‌ن ته‌واوی ماوه‌کان و سنوره‌کان له‌یه‌کنا ده‌توینیتنه‌وه ژیان له چه‌مک و ده‌لاله‌تی نوینا بو‌نیاد ده‌یتنه‌وه. نه‌مرؤ نازایی و بیهرکینه‌وه‌ی نازایش له‌وه‌بایه که به‌توانی له بووتوینی ره‌گه‌زه ته‌باو نا‌کو‌که‌کانه‌وه. هاوگو‌نجانی له‌گه‌ل به‌رامبه‌ر به‌سازینی. هاوگو‌نجانی که ره‌ه‌نگه‌کان فه‌رامۆش نه‌کات. واته‌ خو‌بی نازایی پابه‌ندی خو‌بی جیاوازییه‌کانیشه. وه‌ک نه‌وه‌ی نه‌ویدیکی جیاواز به‌شیک به‌ن له پینکه‌اتی خو‌بی تۆ. وه‌ک نه‌وه‌ی خود به‌ره‌وام وه‌ک پینکه‌اته‌یه‌کی ناوینته‌و کراوه. نیم‌کانی شیمانه‌یی خۆی له‌هه‌ست نه‌نات. به‌مجۆره‌ نابن هه‌رگیز له‌بیری نه‌وه‌بانین که له رینگای بیهرکینه‌وه له‌گه‌ل واقع‌یه‌ک یه‌که‌یه‌که‌کینه‌وه. هه‌روه‌ک چۆن نابن بۆ واقعیت بگه‌ڕێن که له‌گه‌ل بیهرکینه‌وه‌مکانمان نه‌با بینه‌وه. به‌لکو نه‌ب به‌ره‌وام به‌یر له‌گۆڕینی نه‌و شتانه‌ بکه‌ینه‌وه که له‌سه‌ری وه‌ستاوین. بۆ نه‌وه‌ی له‌به‌ره‌وه‌ی فه‌زاو جوگرافیی به‌ره‌مه‌یه‌نه‌وه‌ مامه‌له‌یه‌کی دیکی سه‌ره‌مه‌خوازانه به‌جیه‌یه‌نین. به‌وما‌نایه‌ش ناهیتانی بوونی مرؤفایه‌تی راسته‌خۆ به‌ رو‌واوه‌ یه‌ک له‌ نوایه‌که‌کانی دنیاوه‌ پهبوهندیه‌وه له‌و‌ش‌ه‌وه‌ پشت به‌ ناهیتانی ته‌کنیکی و فیکری و پینکه‌وته‌نه‌کانی ژیا‌ریه‌وه‌ ده‌هه‌ستن. هه‌موو نه‌وانه‌ش ده‌لاله‌ت له‌ گۆرانه‌کاریه‌ مژو‌یه‌کان ده‌کن.

کهوات لوجار نه‌وی که جنگای قسه‌کرنه. گورانی برده‌وامه. نه‌وی که جنگای قسه‌کرنه جنگیره‌نبوونه. جنگیره‌نبوونی میکانیزه‌کانی فیکرو معریفه. جنگیره‌نبوونی ژیان و ناسته جیاوازه‌کانی ژیان. به‌ومانایه‌ش کاتی قسه له گورینی چوارچیوه‌کان ده‌کین خوی ناسنامه‌ش به‌خینه به‌رم خویندنه‌وی جزواجزوره. خویندنه‌وی جزواجزوری ناسنامه‌ش ده‌لالت له ره‌گزه جیاوازه‌کانی خوی ناسنامه ده‌کات. هر له ریگای نه‌و ره‌نگانه‌شوه په‌یوه‌ندی له‌کل ژیان نویده‌کینه‌وه. چونکه وهک "نمین مع‌عولوف" ده‌لئت‌ده: "هیچ ره‌گزی له ره‌گزه‌کانی ناسنامه ناتوانی به‌نیا وه‌لامی پیناویستییه‌کانی سرهم به‌اتوره. هیچ یارچه‌کری‌ریک (نایینی. ناسیونالی. سوسیالی..) له‌وها نه‌ماوه بتوانی

بۇ ساتە مېژۋوبىيەكانى خۇي بگېرتەۋە، سەرۋەرىيەكانى خۇي ئوببارە بەرجەستە بىكەتەۋە، ئەۋەي لەمۋۇش ئەترىسى لە گۇرپانكارى ئەترىسى ئەۋەي لە گۇرپانكارى و رەگەزە جىاۋازو فرەڭگەكانىش ئەترىسى بىگومان لە ھائىنانىش ئەترىسى، ئەۋەي لە ھائىنانىش ئەترىسى ھەرگىز ناتوانى پەيۋەندىيەكى دىكەي رەخنەكرانە لەگەل خۇبو ۋاقىع ئابمەزىننىتەۋە.

كانتىك مەۋف لەم ئاستەنا بىر لە ئاستامە ئەكەتەۋە. يان بە مانايەكى دىكە كاتى مەۋف بەرەۋ بەجىھاننىيۈن ئەچى. لەگەل خۇشىدا ئاستامە بەرەۋ ئەفسانە ئەمبا. بە ئەفسانەكرىنى ئاستامە، ئەشى لە پەيۋەندىيە خۇزاۋ چىركەساتخۋازەكانى خۇبى بەجىھاننىيۈن ھەلبىكرىنەۋە، بەۋ مانايەكى كە ئەشى تەنھا بە پەنجە ئاگرتىنىك. ھەموو سىنۋرە ئورمەكانى جۇگرافىا بېرى. ۋەك بەخۇزايى تىشك زەمەن ئەمبىرى. بەۋ مانايەش ئەگەر كەلپۈرۈ ئاستامەي رۇشنىيرى رەنگە جىاۋازەكانى ژيان بىۋىنى. ئەگەر رۇشنىيرى ئەلالەت لە زەمەن و يادەۋەرى بىكات. بە جىھاننىيۈن پەيۋەندى بە ژيارەۋە ھەيە. ئەۋ شۈتەيە كە ئاۋى گۈندىكى بچۇكى لىئاۋە، خۇبى ئەم ئاۋانەش جۇزىكە لە بەئەفسانەكرىنى كەلپۈرۈ ئاستامە، بەۋ مانايەكى كەلپۈرۈ ئاستامە ئەكەۋىتە زەمەن و يادەۋەرىيەۋە.

(4)

ئوچار قەسەكرىن لەسەر بەجىھاننىيۈن. قەسەكرىنىشە لەسەر كۆزى ئەۋ چەمەكانى كە سەرۋەزىر كراۋىن. يان بە مانايەكى دىكە كە گۇرپانكى يەكلاكەرەۋە بەرفراۋانىيان بەسەرناھاتۋە. كەۋاتە لىرەنا لە ميانى گۇرپانى چەمەكانەۋە ئەشى بىر لە گۇرپانى چەمكى ئازاۋى و ئاپەرۋەرىش بىكەنەۋە، چۈنكە مەخالە بىنگۇرپانى جىھاننىيەن بۇ نىيا بىتۈان بىن قەسە لە فۇرپىكى دىكەي ئازاۋى و چەمكى ئازاۋى و رۈۋەكانى ئازاۋى بىكەنەۋە، ھەرۋەك مەخالىشە چەمكى حەقىقەت بگۇرپىن بى ئەۋەي جۇزىكى دىكە لە پەيۋەندىيە لەگەل ئازاۋى رىكەنەخىن. رىكەستەۋەي پەيۋەندىيەكانىش چاۋخشانەۋەيە بە مىكانىزەمەكانى فىكرو مەغرىفە كرىمەكانى ھائىنان و جىھاننىيەۋە، ھەر لەۋىشەۋە دەۋان بىن ئەست بۇ چەمكى ئازاۋى ئوچار چەمكى ئاپەرۋەرىش بەرىن و بىناخەنە ژىر نىشانەي پىرسارەۋە. تەۋاۋى ئەۋ پىرسارانەش لەۋ ھىزەۋە سەرچاۋە ئەگرى كە خاۋەنى ئەقى سەرۋەتە، ئەۋ ھىزەي كە

هوشياري و هرکريزمنان له ناستيکهوه بهرهو ناستيکي ديکه. ناستيک که لهبرهوهي چاوهروانيديايه. لهو هيزهوهيه که پيوهندييکاني زهمان و شوين بهرهو چرکهساتي تهينهوه دبات. خوي نو تهينهوهيهش لهسر ناستي پيوهندييکان وهک گوتمان راستوخو زهماني فيلي لن لهايک دهيت. بهو مانايش شوړشي راگياندن ههوهو دهرچهکاني نيوان مرؤفو نامير کورت دکاتوه. بؤ چند برزيکو بواريکي ديکه بؤ ميکانيزمکاني فيکرو معريفهواهيتان دهخاته روو. ههرلهخوي نو بواره رهنکاوړهنگ و بهرفراوان و کراويه پيگي روښنيرو ناسنامهو فلسفه به شيوهيهک له شتوکان دکويته لهرزينهوه. يان فؤرميکي بيکي جياواز دهخوازي تا لهوينه قسه بکات. فؤرميک رهنکه له خيالمانا چوارچينهويکمان بؤ نامادهکريبت. يان فؤرميک که نسلن بيرمان لينهکريوتوه. ههر ليرهشوه بهي بير لهو توپه چهک ناميزه بکينهوه که روژانه له کوپاني بهردهواما وينی خوي دهکيشن. واته نهوهي نهتواني بهردهوام واقيعي خوي بگوړي. ناتواني له زهماني خوي نامادي ههبن. کاتيکيش نهتواني لهزهماني خوي نامادي ههرگيز ناتواني بير له پيشهاتهکاني بهياني بکاتوه. به واتايکي ديکه کاتن نهتواني بهشيوهيهکي کراوهو بهرفراوان بير له زهماني خوت بکينهوه نامادي خوت لهو زهمانه بنويښي. ههرگيز ناشنواني پاريزگاري له ناسنامهو بهرگري له پيکهاتهکاني خوي خوت بکيت.

دواچار مرؤفي بينجولهو بزاف و کردهي ناهينهراڼه. ناتواني بهشاري له پيکهاتهي کوپانکاريهکاني دنيا بکات. نو کوپانکاريانني کهلهسري وهستاوه. جا بؤنهوهي بتواني بهشاري لهو پيکهاتهيه بکيت. پنيويسته بهشاري له پيکهاتهي خوي نوويديو ناهيتانهکاني نوويديو ميکانيزمکاني فيکرو معريفهوي نوويدي بکيت. نهوهي که له تو نزیکو نهوهي که له تو دوروه. نهوهي که تبا ديتوهو نهوهي که جياوازه.

سەرچاوه و پهراوړنه گان،

- ۱- بؤ به نوانا چوړن بگړنيوه بؤ: حديث النهايات- فتوحات العولمة ومرزق اهوية- على حرب- المركز الثقافي العربي. ج ۱ ۲۰۰۱.
 - ۲- عمق سهروتر - ه.س.پ. به شي زار او ده گان. ه.س.پ. ل. ۲۰۰۰.
 - ۳- فه زای سبريانی- وهسفي نوو واقيعه. يان دنيا يه که له ننجامي شورشى زانبار يه کانه وه ديفته بهرهم (سبريانی) واته زانستى ته حکومکړن و ريکوپينگکړن- بهر وانه: ه.س.پ..
 - ۴- زمه نى فيعلى: نوو زمه نيه که به خيرا يى تيشک بهر واته. بهر وانه ه.س.پ..
- الهويات القتلة- قراوات فى الانتماء والعولمة - امين مطوف. ترجمة: د. نبيل محسن. ج ۱. ۱۹۹۹ سوريا.

بهشی دوووم

جه مکی دلہراوکی له تیروانیسی (فرۆید)

دلہراوکی لای فرۆید رۆلنکی سەرەکی له نەخۆشییەکانی ئەمارگیرییەکاندا ئەگیرێ. بۆیە بەلواناچوونی رەنگ بەگرنگترین بەرچاووختن و بەرجەستەکردنی نەخۆشییە ئەمارگیرییەکان بۆمێردرێت. بەلام بەرلەوێ راستەوخۆ بچینە ناو تیۆرەکانی (فرۆید) بەگشتی هەندێ لایەن له دلہراوکی باسەمەکین. تالەوێوە رێگای بەلواناچوون خۆشتر بکەین. لەلوانیشدا نووبارە بۆ بیرورایە نژەکانی خۆی (فرۆید) ئەگەرئێنەوێ نەرەک بە مەبەستی رەخنەگرتن بەلکو هەرتەنھا بەنیازی بەرفراوانکردنی بابەتەکەو سوود وەرگرتن. دلہراوکی خالەتیکە لەلالت له ترسینکی تووندو ناناشرکرا ئەکات. یاخود بە مانایەکی تر وەک هەموو هەلچوون و شلەژاننەکانی تره له نەنجامی ناگادارکردنەوێهەکی ترسناک

پهیدا دهیئت، دللراوکی همیشه پهژاره نازارو دلتهنگی نووچاری مرؤف دهکات. له نووتونی دللراوکیئا همیشه مرؤف بهیینه، واهستهمکات هموو نوو شتانهی که دهوریان ناوه نووچاری زیانی دهکات، یاخود نووچاری نازاری دهکات، همیشه له خوی دلنیانییهو خهمنه... ههروهها هندی یاردهی جهسهی هیه وهک ساریبی چوارپهل و دللکوئی و شیوان و شیوانی ههناسهنان و گهمو ریخؤلوهو خوین، ههستکردن به مانوبوون و کهمخوتن و هندی نازاری جهستهی... (دواتر بۆ ههلیتانی مانای نوو دیاردانه خوینه ر پنیسته دواي باسه که بکهوئت).

لای (فرۆید) دللراوکی رهنکرنهوهی حالتهی ترسه، به دوو شیوه خوی لهنوئینی بهکه میان دللراوکیی بابتهی (الموضوعی) که رهنکرنهوهی ترسی ناشکرای دهروهیه. دووه میان دللراوکیی دهمارگیری که رهنکرنهوهی ترسی ناوهوه، یاخود غهریزهیه، نوو ترسهش ترسیکی نادیاره فرۆید بۆ نوو ترسه نادیاره له شیکرنهوهی (هانزی مثال) (لاوه روسیهی که) به چروپری باسی دهکات، جگه لهم دوو حالتهش باسی هموو حالتهکانی تری ترسی نهخۆشی دهکاتو دهلی: خودی نوو ترسانه لهو نارهزووه سینکسیهوهیه که قاییلی قبول نییه. ههروهها ترسی سزادانیش، ترسه له خهساندن (کوهر لهتعهنی منالاینا لهوه دهترسن باوکی بیخهستین) بهو مانایهش ترسی نهخۆشی جینگهی ترسی خهساندن دهکریتهوه (وهک لای هانز دهیئرئ، یان لای لاوه وروسیهی که... لههوه فرۆید دهی دهکات که ترسی نهخۆشی له دللراوکیی دهمارگیریئا، ترسیکی راستهقییهو نوویش ترسی خهساندن، نههش به گریی ئۆبیهوه پهوهست دهکات، واته دللراوکیی دامارگیری پهچه کرداره بهرامهر ترسی غهریزهکانی ناوهوه، ههر له دووتونی نوو ترسهوهیه که ههست به ترسی دهروه دهکهن، یاخود به مانایهکی بی ترسی دهروه دهکری نهکترناتیفی ترسی ناوهوه بئ (۱) لههشوه بزمان دههکهوی که ههر خودی دللراوکییه دهیته هوی نووچار بوونی چهپاندن (الکبت). کهواته دللراوکی له حالتهی ترسی نهخۆشیئا، دللراوکیی نیگویه (الانا، بهرامهر خهساندن.

لیرهنا بۆ زیتر بههواناچوونی دللراوکی دهکری مانای ترس شیکهینهوه، بهو مانایهش نوو حالتهی که فهرد تیاینا ههست به ترس دهکات، نوو حالتهیه که تیاینا ههست به تووندی نارهزووهکان دهکات لهگهله گرهمو بوونی وریاکرنهوهی تووند لهسهر نوو

ئارەزووانەو نەتوانىنى تىزىۋونى ئارەزوۋەكەن بە ھۆى تەگەرەى بايۇلۇزى ياخود ەقلى يان بەھۆى ترس لە سزادان. كەواتە خالەتى ترس: لە خەملەننى ھىزى كەسو نىسبەتى نەو بىرە ترسەو ەلەقەقۇلنى كە بەرامبەرەيتى. نەگەر كەسەكە بە ھۆى جەستەيەو ە نانى پىدانانا. نەو لىرەما تەگەرەكە بايۇلۇزى ئەكەيتەو، بەلام نەگەر تەگەرەكە نەروونى بوو نەوا ترسەكە غەريزەيە. بۇ نەمونە: كاتى منال لە نايكى جىنەمەيتى نەترس. بۇ؟ يىگومان چۈنكە تۈنانى تىزىۋونى خۇى نىيە. تۈنانى نىيە پىنداۋىستىيەكان و ئارەزوۋەكەنى خۇى تىزى بىكات كە لەلايەن نايكەو مەيسەر نەيىت. بەو مانايش زىابوونى ئارەزوۋەكەنى نايك فاكىترەيكى سەرەكى ترسى منالە. بەو مايش نەگەر نەو ەلەۋىستى كە منالەكە بە ترسى نادەنيو نەيەى خۇى لى پىاريزى خالەتى تىزەنەبوون يىتو زۆرۈبونى بوۋىلەكەشى نەلەلەت لەو پىتۈيىستىانە بىكات. كەواتە رەگەزى سەرەكى كە خالەتى ترس نەسازىنى زىنەبوونى بىرى ورياكىرەو ە (۲). بى نەو ەى تاك تۈنانى نەستەسەرەكرەتتى ەيىت. لەم خالەتشنا ەرىمىن تاك ەست بە پەككەوتن بىكات.

ترسىش بەپىنى قۇناغەكانى ژيان نەگۇرئ و بۇەر قۇناغى ماۋىەكى تايەتى ەيە، جا چ سايكۇلۇزى بى و نەتۈانى بەسەر ورياكىرەوما زالە. ياخود ترس لە نايك نابران يىت كاتىك منالەكە پىتۈيىستى بەو نايكە ەيە، ياخود ترسى خەسانىن بى لە قۇناغى چۈكىنا. يا ترس يىت لە سوپەرئىگۇ لە قۇناغى راگرتن ((كف))و نەراۋكىنى كۇمەلەيتىنا. ەندى جار نەو خالەتەنە لەگەل مەۋف نەمىننەو بەراى ((فەزۇد)) نەمارگىرىيەكان نەو كەسانەن كە تاكو نىستا وەلام نەروەى خالەتى ترسى كۇن بەرئەميان نەبات. ەروەما نەلى:

زۇرەى خەلگ ەەر لەسەر ەمان رەفتارى نەلىدا روۋبەرۋوى ترس دەمىنەو ەو نەيان تۈابوۋە بەسەر فاكتەرە كۇلەكاندا رالبن...

ەروەما لاي ((فەزۇد)) سەرچاۋى ترس لە نەراۋكىنى نەمارگىرىنا لەزىاد ورياكىرەوما تۈوندى وروژانەكانى پالەرى غەريزە نامەقۇلەكانەو نەرمەچى. (فەزۇد) بايەخى زۇر بە پالەرە سىكسىيەكان نەبات و بە گىرەتەن فاكىترەى ترس نەيانزەمىرى كە ەرەشە لە ئىگۇ نەكن. نەراۋكىش كاتى بە نىار نەكەيت كە نەو كەسە بەراستى بوۋچارى ترسى بى. بۇنەمونە نەگەر منالەكەل شۈينى بترسى لە نايىندەش لەو شۈينە

بەترسێ یاخود ترس نابەمکری. کەواتە ترس وەک نیشارەتێکە یاخود ووریاکرنەوهیەکە تا نینگۆ نامادەباشی خۆی رووبەرووی بنوێنێ. بەو مانایە کارفرمانی (وەزیفە) ترس نامادەباشی نینگۆیە رووبەرووی ترسی راگەیەنراو.

هەروەها (فرۆید) بڕوای وایە کە لێراوکی نیشارەتە یۆ ترسی پێشوو ((پێشو و لێرە نوولایەن دەکرێتەوه لە بەنواناچوونی ئەو وتارە زیتەر روون دەبێتەوه)) ئەوەش شتێکی باشە یۆ پارێزگاریکرن لە ژیا، دەلالەت لە پێشکەوتنی گشتی توانای تاک دەکات یۆ پارێزگاری لە خۆی... بەومانایەش لێراوکی پەرچەکرناری ترسی حەقیقی بوو. لەمەودوا بوو نیشارەپنکرنی ترسی راگەیەنراو. هەستکرن بەو ترسمش هەستکرنی نووبارەیه بەترسی نەسلی پێشوو.

(1)

بینگومان راگرتن (الکف) یۆ دیاردەکان (العرض) یەک شت نین. بھکری راگرتن دیاردەش بێت یۆ حالەتی نەخۆشی. بەلام راگرتن بە تایبەتی بە وەزیفەوه -کارفرما- پەيوەستەو دەلالەت لە حالەتی نەخۆشی ناکات. بھکریت دەربارەي راگرتن بدوین کاتی کە بێھیزیەکی سادە لە وەزیفەکان دەبینرێت، بەلام دیاردە بھکری ئەو گۆزانە نادروستەوه بێت کە لە یەکیک لە وەزیفەکان روودەنات.

یاخود بە جۆریکی دیکە راگرتن راستەوخۆ بە نەنەمانەکانو شێوانی وەزیفەکانی ئەو نەنەمانەوه پەيوەستە. بەتایبەتی ئەوەش لەلای نەخۆشییە دەرگیزیەکان دەبینرێت. ئەگەر هەر لەمەشەوه نوای وەزیفەکانی خود بکەوین. یاخود نوای نەخۆشییە دەرگیزیە جۆراوجۆرەکان بکەوین بھکری یۆ لێکۆلینەوهي بەراورکاري ئەوانە هەلبژێرین:-

کارفرمانی سینکسی و کارفرمانی خۆراک و جۆلەو پیشە ...

کارفرمانی سینکسی زۆر دووچاری شێوان دەبێت لە هەموو بارەکانیشدا تایبەتمەندییەتی سادەي راگرتن دەبینرێ. هەندێ ئەو شوێنانەش بھکری بەبێھیزی سینکسییەوه پەيوەست بێت...

خوبی کرناړی سینکس چنډ کره بیک له خږه گریت که کره ی نالوزن هریک لهو کرناړنم ش بکړئ بابت بن بؤ شوان. نهو بابه ته سره کیانه ی که راگرتن تیاپا روښانت لای پیاوړن نه منای خوارمومن هلک پانه وهی (ارتداد) سینکسی (لیدو) سازن بوونی جهسته (ره پنه بوون). کور تېوونی کرناړی سینکسی (زوو فرینانی توو) بکړئ نهو باره به بیارم یی نجابی بژمیررئ. نو اکوتنی کرناړی سینکس بهرله کؤنایه پنهانی سرورشتی (فرینه دانی توو)، سازن بوونی بهرنه نجامه بهرونییه که (هسته کرن به چیژئ سینکسی) هر ودها له گډل هندی کارفرمانی ناسرورشتی وهک لانانی سینکس یاخود فیتشه (نمیش جؤرنکه له لانانی سینکسی دلالت لهو تلیسمه یاخود نهو هیزه سحریه نمکات که له لشی خؤشویسته وه هلحقولئ وهک قاچ و پښ یاخود پرچ یان نهو شتی به خؤشویستیپه وه په یوه سته وهک جلوه برگو به سمال...).

• کارفرمانی خوارک، لهو شوانه بؤلوانی که نووچاری کارفرمانی خوارک به بیت وهک حزنه چورنه خوارن نهو ه ش بؤ هلک پانه وهی لیدو بکړیته وه. یان زؤر خوارن. نارم زوویه کی قهقری یان نوو باره بوونه وه بؤ خوارن نهو ه ش بؤ ترسان له خوارن بکړیته وه. بهرگیرکرنی هیستریانه نژئ خوارن به قوی رشان وه. رهتکرنه وهی خوارن به هوی نلراو کتوه...

• کارفرمانی جووله، هندی جار راگرتنی جووله له نه خؤشیه به مارگیریه کان به پنه نئ. له بهرنه وهی له م باسنا کرنکی زؤر به نه خؤشیه به مارگیریه کان به پنه بویه بکړئ بلین نهو نه خؤشیه دلالت له هلچوون و شوان و لانانی هست نمکاتو مروفت نووچاری ژانو ژوار نمکات. بن نه وهی نه م نه خؤشیه هویه کی نه نامی له پالوه بڼ... نوو باره بؤ کارفرمانی جووله بکړیته وه وهک حزن له پویشنن نکرن به قوی به پنه نئ توانا. نهو ه ش لای نهو نه وه به بیارمکونیت که نه نامه کانی جوولیان نووچاری شهلای به بیت وهک له حاله تی هیستریا به بیارمکونیت. هر ودها حاله تی هیستریا: کیشه ناشوریه کانی نارم وه بهرو شوانه هستیو جوله یو غریزی عاقلی بهرو به بات بڼ هوی نه نامی...

• هندی جار راگرتن له کارو پیسه روښانت. وهک پشتگوي خستنی کارو هندی بیارم یی رهتکرنه وه وهک مانو بوون (سرسوپان و رشان وه) له کاتی شوانی که سیتی

بههزی بهردوامبوون لهسر کارکړن وهک له هیستریا بهیارهکویت. یاخود کاتن بهردوامبوون له کارکړن بههزی شلهلبوون مهال دهکویتوه. یاخود بههزی شتوانی بیر. کارکړن مهال دهکویتوه وهک له دمارگیری قههزی یان دمارگیری زور لیکرن دمیږن. یاخود روشتن. ههموو نهوانهش به راگرتن دمارگیریهره پهپوهستن. چونکه نهو نهنامانی لهو یاریانهوه بهشناری دهکن له وزه ی سیکسی تیرهبڼ.

بهمجوره وهزیفه ههرنهنامیک دهیته دیارده بؤ شتوانکان. نهگهرهاتوو وزه سینکسیهکه زیاد بکات. یاخود دهالاته سینکسیهکه زیاد بکات. نهماش دهکرت بهو ژنه نوکهه بچونین که له ناشپهزخانه ی مالن کارهکات. کاتن ههستمکات پیاوی مالهکه چاوبازی لهگلهدا دهکات. ناشپهزخانهکه فهرههوش دهکاو بهجیدههیلئت.

کهواته نووسینیش هاتنه خوارهره ی مادهپهکی شله له نووکی قهلم بؤسر کاغهزیکي سپی. نهماش دهالات له جوتبوون دهکات یان رهمری جوتبوون دهکپهینیت. یاخود رویشتن به دهلیلیکی رهمری دهژمیردیت بهسر جهستی نایکا. جا پتویسته ههرپهک له نووسینو رویشتن راگرین چونکه دهالات له پرؤسهپهکی سینکسی قهدههکراو دهکن. نیگو نهو وهزیفه رهتدهکاتوه چونکه بووچاری شتوانی دهکات. رهتکرنهوه ی نیگوش به هزی کهبتکرنهوه نهنجام دهری.

له دووتوینی ههموو نهوانه دهکرت بلنن راگرتن (الف) پتکهاتوه له بیهیزکرن و سنوربانان بؤ وهزیفهکانی نیگو. نهوش یان بؤ پاریزگاریکرن دروست دهبن. یاخود به هزی بیهیزی سینکسی دروست دهیت. هر له دووتوینی نهو مانایهش به سانایی راگرتن و دیاردهکان لیکجیا دهکپهوه. واته دیاردهکان نه نهو کردارانن که له نیر خودهوه دهسازین. نه دهتوان کاریگریان بهسر خودهوه دهیت.

(2)

دیاردهکان دهکهوتهپهکن که دهالات له نارهزوه تیزنهپوهکان دهکن. تیزبوونی نهلتهرناقیش بؤ نهو نارهزوهوانه له دهرنهجامی چهپاندنوهیه. بیگومان چهپاندنیش له

نیکزوه سرهلدمات نو کاتهی ره‌مزی (رهنه به فرمانی سوپهر نیکزوه بی) به‌شاریکرنی بارگه‌دروونی غریزییه‌کان هکات، که له (نید-هو) هله‌مقولیت، به‌مجوره نیکو هتوانی نو بیره‌قه‌مغه بکات که ره‌مزه بۆ پالنه‌ره نامه‌مقوله‌کان، شیرکهنه‌مه‌کان واروونی هکهنه‌وه که بیرمه‌که له زۆر بارنا له ناشور به‌مینتیه‌وه. نیمه‌لیره‌ها پرسیری سره‌کیهان نه‌وه‌یه نایا نو پالنه‌ره غریزییه‌که له نیمه‌وه نه‌رمه‌چیت و ناوای تیربون هکات چی به‌سر نیت؟ بۆ وه‌لامی نو پرسیاره‌ناکریت راسته‌وخز بین، چونکه نو چیره‌ی که هکرئ له نه‌نجامی تیربون بینه‌ی بۆ بیزاری و په‌ژاره‌ه‌گوریت نه‌ویش له رینگه‌ی کرباری چه‌پانه‌وه، به‌لام نایا نو بیزاریه‌چون روونه‌ها؟ رهنه‌که به‌شویه‌کی گشتی بتوانین نامه‌زه‌ به‌و پرۆسه‌یه‌ به‌مین نه‌که‌ر گوتان چه‌پانن ده‌بیته‌ هو‌ی به‌تالنه‌بوونی نو وروژانه‌ی که‌له (نید) سره‌له‌نهمن، به‌و مانایه‌ش هکرئ بیزاری راسته‌وخز به‌ نیکزوه‌ په‌یوه‌ست به‌کین چونکه‌ خوری نیکویه‌ که چه‌پانن به‌سازینی، به‌مجورمه‌ش نیشکالیه‌تی (گورینی وزه‌ ویزانه‌یه‌کان) له‌ناو به‌چیت، خوری نو له‌ناو‌چورمه‌ش له‌ ژیر کاریگری کرباری چه‌پانن نه‌نجام نه‌ریت، به‌نه‌جام نه‌گه‌یشتی نو وروژنه‌رانه‌ی که له (نید)هوه‌ نه‌رمه‌چیت ده‌لالت له‌ سرکه‌وته‌کانی نیکو هکات، نو سرکه‌وته‌نامه‌ش به‌ ده‌سلاتی نیکزوه‌ په‌یوه‌سته، نیکوش نو ده‌سلات به‌ هو‌ی په‌یومنه‌یه‌ به‌تینه‌کانی به‌ نه‌نامه‌کانی ترکه‌رنه‌وه‌ به‌هست به‌هینیت، نو په‌یومنه‌یه‌ش جه‌وه‌ری نیکویه‌ هو‌ی سره‌کی لیکجیا‌بوونه‌وه‌ی نیکویه‌ له (نید) هه‌روه‌ها وه‌زیه‌ی نه‌نامه‌ه‌رکیه‌کان - هه‌ستی نه‌رکه‌رن- به‌ نیاره‌ هه‌ستیه‌کانه‌وه‌ په‌یوه‌سته، هه‌ر نه‌ویش پینشوازی وریاکرنه‌وه‌ هکات، چاچ له‌ نه‌روه‌ بیت یاخود له‌ ناوه‌وه...هه‌ر نه‌ویش هه‌وله‌دمات له‌ رینگه‌ی هه‌سته‌کانی چیره‌و بیزاری که‌وا له‌ لایه‌نه‌وه‌ پنی هکات چالاکیه‌کانی خۆی به‌پنی ریکه‌وته‌کانی پرنسیپی چیره‌و رووبه‌رو بکاته‌وه، واته‌ نیکو به‌پنی پرنسیپه‌کانی چیره‌و کاره‌کات، نیمه‌ له‌ حالته‌ها نیکو به‌ لاواز به‌مین قه‌لم، به‌لام نه‌که‌ر نیکو له‌گه‌له‌ پرۆسه‌ غریزییه‌کان تیکگیربوو، نه‌وه‌ی له‌سه‌رته‌ی نه‌وه‌یه‌ که‌ نامه‌زه‌ی بیزاری بنوینا تاکو به‌ هه‌سته‌کانی خۆی هکات به‌ یارمه‌تی نو پرنسیپی که‌ ده‌لالت له‌ توانایه‌کی ره‌ها هکات نه‌ویش پرنسیپی چیره‌و، لیره‌ها پرسیاریک نیته‌ ناراه‌ نه‌ویش نه‌وه‌یه‌: نایا نو توانایه‌ی بۆ نیشاره‌تکرنی بیزاری (په‌ژاره‌) به‌کاره‌هینریت له‌ کوریه‌

ئى؟ ئەكرىت ۋە لاسى ئەو پىرسىيارە بەياردەتى ئەو بىرە بەيىنەندى نەۋىش بەرگىرىكىن لە كىرەكەكانى ناۋەو (ئانەخۇش) ئەكرىت بەيىتى رىزەۋى بەرگىرىكىن بىت نىۋى ورياكىرنەۋى نەۋەو. واتە نىگۇ بەتەنە ۋەك ئامرازىك رووبەروۋى ترەكەكانى نەۋەو ناۋەو ئەيىتەۋە. لە نووتۇنى ترەسى نەۋەو كەسەك كۆمەلىك ھەول بۇ ھەلاتن ئەما نەۋىش لەرىنگى كەشەنەۋى بارگە نەۋەونىيەكانى خۇيەۋە. ياخود بە مانايەكى تر لە شۈينى ترەكە نوور ئەكەيتەۋە. چەپاندنىش ھەمان ھالەتى نوورەكتەۋەيە لە ترەس. نىگۇ بارگە نەۋەونىيەكان لە پالەنرە غەريزىيەكان ئەكىشىتەۋە كە ئەيەۋىت كەبىتى بىكات. پاشان خۇبى ئەو بارگىيە بۇ بىزىزى بەكارەھىنى. لىرەما بۇمان ئاشكرا ئەيى كە نىگۇ سەرچاۋە سەرەكى لەپراۋكىتە.

بەلام لىرەما خەلەنك ھەيە نەۋىش نەۋەيە ئىنە ئەللىن لەپراۋكى لە زىابىۋونى بارگە نەۋەونىيەكانەۋە سەرەلەنەت. باشە كەشەنەۋى ئەو بارگە نەۋەونىيە لەلەيەن نىگۇ كامە لەپراۋكى ئەسازىنى؟ (فرۇيد) بۇ ۋە لاسى ئەو پىرسىيارە ئەللىت: ئىمە ئاۋا ئاكىرى سەيىرى ئەو مەسەلەيە بىكەين چۈنكە لەپراۋكى دىگەنكەۋە بۇ ھالەتە ۋىزەلەيەكە، ئەو ھالەتەي كە پىشتىر لە يادەۋرىدا ھاۋەتەۋە، بەو مانايەش ئىمە دەيى بۇسەرچاۋەي دوور بىكەپىنەۋە، سەرچاۋەي ئەسلى بۇ نەۋەونە لە ھالەتەكانى ھىستىيادا دىكرىت بلىن ھەر لە نۆبەيەك لە نۆبەكان بارلىكى ھاۋەشۋەي بارى لەدايكىۋون دوۋبارە دىيەۋە (۲). (ئەگەرچى نەۋەش لە ھەموو بارەكاندا جىگىر نىيە)، ئەكرىت لەسەر ئەو پىرسىيەش بلىن ھەموو ھالەتەكانى چەپاندنىش بۇ چەپاندنى يەكەم ئەگەپىتەۋە. بەلام بىگومان لە كەتە نوۋەمەكان سۈپەر نىگۇ نەۋرى خۇي تىا ئەيىنى، بەلام لەكەل نەۋەشدا ناتۋانىن ئەركەۋەتى سۈپەرنىگۇ بە سنوۋرى جىاكەرەۋەي نىۋان چەپاندنى يەكەم چەپاندنى نوۋەم بەيىنە قەلەم. بىگومان ھالەتەكانى چەپاندنى يەكەم بەر لە سەرەلەنى سۈپەرنىگۇۋە ئەسازى. لەلەيكى تىرىش رەنگە ورياكىرنەۋەي تۈۋندۈ سەرەكەۋەتى ئەو نەنەمانەي كە پارىزىگارى ئەكەن نىۋى ورياكىرنەۋەكان ھەزى راستەخۇي چەپاندنى يەكەم بىن. ئامازەكرىنى ئەو نەنەمانەي پارىزىش. ئەكرىت نوۋجۇر لە «چەپاندن» مان بۇ نەرىخات، ياخود نوو ھالەتەمان بۇ نەرىخات: كاتى كە ئەركىرنەكانى نەۋەۋە بە وروژانى

پالنه‌ره نامه‌عقوله‌كان هله‌دستن. كاتى نه‌و پالنه‌ره غه‌ريزه‌ميانه بن ورورژانى دهره‌وه لمخروژنى.

له لايه‌كى تريش يارمه‌كان له ناكامى رهنجاندنى پالنه‌ره غه‌ريزه‌ميانه‌كان به هوى كه‌تېرونه‌وه دروست ده‌يت، نه‌گه‌ر نيگو توانى ناماژه‌ي په‌ژاره‌و بيزارى به‌كارباتو به مه‌به‌ستى خوى بگاوه‌ته‌واوى پالنه‌ره غه‌ريزه‌ميانه‌كان داپلوسيت. نيته له‌و باره‌نا ناتوانين بزانين چوڼ نه‌وه رووډه‌نا. به‌لام ته‌نها ده‌كرت شتى بزانين كه پرؤسه‌ي چه‌پاندن تيايدا سه‌ركه‌وتنى وه‌ده‌ست هيتاوه نه‌و شتمش به شينوه‌يه‌كى گشتى سه‌رنجمن بونه‌وه راه‌كشيت كه پالنه‌ره غه‌ريزه‌ميانه‌كان سه‌ره‌پاي كه‌بتكرن تيربونى‌كى نه‌له‌رناتيف له‌قوژنه‌وه. نه‌و تيربونش به پله‌يه‌كى به‌رز بؤ لاوازيو جينگوپكى (الابل) راكرتن ده‌گريته‌وه. واته له‌و تيربون نه‌له‌رناتيف ده‌ست به چيژ ناكه‌ين (٤). كه‌واته بؤ به‌هواناچوونى جينگوپكى يان نالوگوپكرن ده‌بن بليين نه‌و حالته‌ كرمارى‌كى نه‌ستيه كاتى ناره‌زوو گيرمه‌خوا. يان ده‌چه‌پنډى (كه‌بت ده‌كرى) بؤ په‌يداكرنى شتى نه‌و كاته ناره‌زوو كه به‌رهو شتى‌كى نزيك له‌وى پيشور ده‌جولئ. كه‌واته ليره‌نا بزمان دهره‌كه‌ويت كه له‌و تيربون نه‌الوگوپكرنه‌نا ده‌ست به چيژ ناكه‌ين. به‌لكو به پيچه‌هوانه‌وه خه‌سه‌لى نووباره‌مه‌كرنه‌وه (قه‌ر) وه‌رده‌گرئ. ليره‌نا كاتى نيگو به كه‌بتكرن هله‌دستن له ژير كارپه‌رى واقعي دهره‌وه. ناهيلن تيربونى به‌يل هيج كارپه‌ريه‌يكى له‌سر واقعي دهره‌وه‌نا ده‌بن. به‌مجوزه نيگو ده‌سه‌لاتى خوى رووبه‌رووى ناوه‌وهو دهره‌وه ده‌كاته‌وه. هه‌روه‌كه چوڼ ده‌سه‌لاتى خوى رووبه‌رووى غه‌ريزه‌كان ده‌كات به‌ه‌مان شينومش رووبه‌رووى ره‌مزي غه‌ريزه‌كانش ده‌يتنه‌وه. كه‌واته هه‌ميشه چه‌پاندن به پنى تواناى خوى ريگه له پرؤسه‌ي تيربونى به‌يل ده‌كرت و ناهيلت كرمارى نامركانه‌وه به‌ريگه‌ي به‌يل روويات، كرمارى نامركانه‌وش ده‌الالت له به‌ره‌لاكرنى وه‌زه هه‌لچوره. چه‌پنډاره‌وه‌كانى لاي تاكو به‌تالكرن يان ده‌كات بؤ نه‌وه‌ي نه‌بنه هوى شه‌ژانى دهره‌ونى ده‌مارگيرى..

(3)

نیگو هرچنده بکریته له نید جیابکریتهوه. بهلام لهگل نهوشتا به نید بهستراوه بهشکی جیاکاره له نید. نهگر له بهرامهر گشت چاو لهو بهشه بیرین. یان نهگر له نینوانیان جیاکرنهوهیکی حقیقی بسازئ بینیزی نیگو به روونی بهیارهکهوئیت. همیشه هیزی نهویش له پهوهستوون به نندهوه بهیار لهکوونت.

نيگڙ له يگه يه کي ريکوپنک پټکها توه. به لام نيد يگه يه کي ريکوپنک نيه. هرومها نوژمن يه کتريش نين. کهاته نيگڙ نو به شه ريکخراوه له نيد. به لام به کريت له کاتي لملاندا له يکيان جيا بک مينوه. هرومها کاتنک نيگڙ به چهاننني به شينک له نيد هله دستيت به شه کيتر که ماوه بو رزگار کرنی به شي هره شه ليتکراو له چته پال نيگڙ له ويندا خه بات هکات. رهنه نو باره له زوري جار رووبدات. به لام هرکيز له يه که مجار (به کم حالتي که بتکرن) روونادات. له لايه کي ترش نو پالنره غريزه يي که که بت به کريت هه ميشه گوزه گيره. نه که رچي پرؤسي که بتکرن له لالت له هيزي نيگڙ هکات به لام له گل نومشنا لاوازي نيگڙ له لايه کيتر ناشکرا هکات. هرومها رووني هکاتوه که چوځن نيگڙ تواناي دهس لاتي به سر پالنره غريزه يي گوزه گيره کهه ناميني. چونکه کاتي پرؤسه عقيبه که له نه جامي که بتکرن بو نيشان يان بياره به کوږين له بهر وهی ريکخراوي نيگڙا ده ميننه. نازان. له واقعيا هه رته نها پرؤسه که نيه که له بهر وهی نيگڙ چيڙ له ژيان وهره کريت به لکو هه مو بهر هينراوه کاتي ترش نو چيڙه وهره کرن. هه رچه نه جاريک نو پرؤسه (پرؤسي خؤانه پال نيگڙ) نو باره يته به شينک له نيگڙ له خؤيان به کرن. واته نو پرؤسيو بهر هه مکانی له سر حيسابي نيگڙ پارچه کاتي خؤيان به رفراوان به کهن.

بیارمه‌گان و مک ته‌نیکي غریبن. برهم‌وام له نئو نه‌وشتانه که تیايدا نیشه‌تجینوونه به روزانو وریاکرنه‌وو و له‌امدانه‌وو هه‌له‌سه‌ستن. هه‌ندی جار خبات نژی پالنه‌ره غریزه‌یه‌کان له شیوه‌ی بیاره کوتایی به خزی ده‌هینن. نه‌مه‌ش له حالته‌کانی هه‌سترای گوزاندن (التحویه) له حالته‌ی نه‌و هه‌سترایه‌ کیشه ناشه‌وریه‌کان به‌گۆرپین به شیوانی هه‌ستیه‌عق‌لی و جولایی و غریزی دهره‌وه) واته‌ نه‌وه‌ی که له واقع روودمات له نه‌سلی هه‌سه‌ست جیایه. هه‌روه‌ها کاتیک پرۆسه‌ی که‌به‌تکرن له‌سازن چهند مانۆریکی سه‌ختو بێبیان ده‌سته‌ینه‌مات. خه‌ماتی خۆیان (که نژی پالنه‌ره غریزه‌یه‌کانه) بۆ خه‌مات نژی

بیاره لمگزنه وه. له خهاته نومیهنا نیگو نوو ریزهوی جیاواز دهگریته بهر: نیگو بهه ندی ههل هلمستی تاكو بگریته وه باری پیشووی خزی. یاخود وهك هولیک بۆ چاکسازی نهجامی دهات. لههشا بهینی سروشتی خزی نووچاری شیوان دهیت. بهلام لهبرنهوهی نیگو ریکخراویکه ههیشه له بنههتا پشت به نازای پیوهنسیهکانی نیوان بهشهکان دههستی و هوئی تیکه لاچوونو ئالوگوری نیوانیان دهات. نهگرچی هیزهکی له خهسته سینکسیهکان رووت دهگریته وه. بهلام تانستاش شوینی بهرابی نهو بههزی یهکتا بهرستیو نانان هر بیاره. هرچهنده هیزی نیگو زیاد بکات نارهمزوی نووبارهمزنهوهی نانانی زیت دهیت. بزیه ناساییه قهدهغی بیارهمکان بکاو نههینی له گۆشگیریو تاکتیتیا بهینیته وه. بۆ نهو مههستهش ههموو ریکایهک دهگریته بهر تاكو بیارهمکان بهجۆریک بهخۆوه پیوهست بکاتو بۆ ریکخراوهکی خزی بیگریته وه.

بۆ نمونه بیاره ههستریهکان وا نادهن کهوا ریکوتنیکه له نیوان نارهمزوی تیربوونو نارهمزوی سزایان. نمونهی نهو بیارانامش به جینهچیکرنی نارهمزوهکانی سوهرنگزوه بههوسته.

(4)

ترسى يەكەم ياخود حالەتى (هانز) كە بە ترسەۋە. پەيۋەستە ترسى نەخۇشى
 ھېستىرىيە. واتە ترسى (هانز) لە نەسپ نەمۇنەيەكە ھەموو خەسلەت سەرەككەيەكانى تىنا
 دەمىنرەت. بەلام لىزەدا پىۋىستە بزانىن: ئايا پالئەرى چەپىندراۋ كامانىيە؟ بىارەي
 نەتەرنا تىف كە نەو پالئەرى لە خۇدەكرىت چىيە؟ ئايا سەرچاۋەي پالئەرى بۇ چەپاندىن
 كامانىيە؟

[هانز چۈنە سەر شەھام رەتەدەكاتەۋە بەھۇي لە نەسپ ترسان].

لىزەدا ئايا كام بەش بىارەيە؟ ترس؟ يان ھەلبۇزاردىن بابەتى ترس؟ ئايا ۋازەپنان لە
 ئازادى جۈلە. يان ھەموو نەۋانە پىنكەۋەن؟ پاشان نەو چىزە كامانىيە كە رەتى دىكاتەۋە؟ بۇ
 رەتى دىكاتەۋە؟

دەكرىت بلىن حالەتكە ھىندە ئالۇزۇ لىل نىيە. ترسى (هانز) لە نەسپ بىن بەلگە
 ھىنانەۋە بىارەيە. نەچۈنە دەرەۋەشى دىكەپتەۋە بۇ بەندىكرىنى ياخود تاكو حالەتى
 دىلەۋاكىنى نەۋرۇزى ((ياخود دىكەپتەۋە بۇ راكرتن (الكف) كە لەم گىفتۇگۈيەنا باسى
 ناكەين)).

(هانز) لەنەسپ دەرەس. بەلام ئايا نەو ترسە ئاشكرا نىيە. نەو لەنەسپ دەرەس
 ۋادەزانى گازى لىندەكرىت. دىكرى نەو ترسە لە بازەنى ھەست (شەۋر) دۈۋرەكەينەۋە. بە
 ترسىكى بىارەينەكرەۋ بىگۇزىنەۋە. لەو حالەتەدا دىلەۋاكىن ۋ بابەت ھەر دەرەكەۋەن. كەۋاتە
 نەو بىرە كاللى سەرەلئاننى بىارەيە؟

با ھىندە دۈۋرەكەيۋەۋە چۈنكە لە ميانى چارەسەركرىنا دەرەكەۋەت كە (هانز) بە
 كرىنى نۇبىيەا كۈزەرى كرۋەۋە لە دۈۋتۈپى نەو حالەتەشەا غىرەۋ مەيلى دۈۋمىنكارانەي
 رۈۋبەرۋى باۋك كرتۈتە خۇ. (ھەرچەندە باۋكى زۇرى خۇشەۋەت) بەۋمانايەش لىزەدا
 دايك دەستى لە ۋرۇزانى نەو رەقەا ھەيە. لە خۇدى نەو حالەتەدا دىۋايەتتەكى ۋىژدانى لە
 نىۋ ھانزدا دۈۋستېۋە. نەو دىۋايەتتەش لە نىۋان خۇشەۋىستى قولۇ رقى تۈۋننا يەكانگىر
 لىمىت. كەۋاتە ترسى نەخۇشى لاي ھانز دەلالەت لە خەلكرىنى نەۋكەشەيە دىكات. نەو
 حالەتە دىكرىت دەرەنەنجامىكى نەۋنەيى بگرتتە خۇ. نەۋىش بە تۈۋندى يەكتىكىان بۇ
 نەۋنە (سۆزى خۇشەۋىستىيەۋ لىۋاۋچۈۋى سۆزەكەي تر. دىكرى پەرگىيەتى نەو
 سۆزەيتەر كەۋاۋە. خەسلەتە دۈۋبارەكرىنەۋەكەنى بىۋزىنەۋە. نەو سۆزە ھەرتەنھا خۇي نىيە.

به لکو همیشه بوخوی له حاله تی نامامباش و ووریایی نایه. تاكو نهستی به سهر سۆزهكهی ترهوها زال بیت، یاخود تاكو بقوانیت سۆزهكهیتر داپلۆسیت. له نووتویی نهو کاربانوهیما له نیگو، دهتوانین نهو پرۆسهیهی کهپنی دهلّیین کهبتکرین بسلهمنین. بنگومان کاربانوه یان پهچهکرنا لیرها بهو رنچهکو چهزه شعوریانه دهکوترئ که له نیگوبایه نژی هندی پالنهرو مهیلی نامهعقول دههوستن بهو مایهش پهچهکرنا پرۆسهی بهرگریه که نیگو بو پاریزگاری خوی له پالنهرو ناشعورییهکان و نامهعقولهکان پنی هلهدهستیت.

دهکری بلّیین حاله تی (هانز) هیچ پهچهکرنا ریکی لهو جۆرهی تیا بهدیناکری. ههروهها لیرها زۆر ریکای جۆراوجۆر هیه بو رزگاربوون لهو کیشهیه نژ بهو یهکای که ویزدان دهوڕۆژنین.

ههروهها لیرها دهتوانین بهربارهی (هانز) خالّیکی نی دهک پنیکهین نهویش پالنهرو غهریزهیه چهپنراوهکانه که. دهلالهت له پالنهرو بوژمنکارهکانی نژی باوک دهکن. نهگر بو دهلیلی نهو هوش بهگرینهوه (فرۆید) دهلّی: جارنیک (هانز) نهسپنیک لهکاتی کهوتن دهیین. ههروهها هاوڕێهکهی خۆشی دهیین لهگهڵ یاری نهسپۆکهکهیدا دهکهرئ و بریندار دهییت. له شیکر نهوهی نهو دهتوانین بلّیین (هانز) خۆزگه دهخوازی باوکی بکهویت و بریندار بیت. ههروهک چۆن هاوڕێهکهی کهوت و بریندار بوو. خوی نهو خۆزگهیهش راستوخۆ به گرنی نۆبییهوه پهیههسته. بهو مانایهش (هانز) کاتی ئارهزوو دهکات بهسهر باوکیدا زال بیت نهوه راستوخۆ دهلالهت له غهریزهی کوشتنی باوکی دهکات.

تاكو ئیره پهیهندی له نۆوان غهریزه چهپنراوهکانو بیاره دهلتهرناقیهکان نابینرئ کهوای بۆ دهچین لهوینهی ترسی نهخۆشی له نهسپ دیار دهکویت. نهگر بو ناسانکرین و سانهکرینی حاله تی (هانز) رهگهزهکانی مندالی و کیشه ویزانییهکان بهخینه لاه. دهکریت دهک نهو نمونهی ناشکرای بکهین: وای نانی که نۆکه ریکی بچووک ههندی ناماژهی خۆشهویستی لای ژنی مالهکهوه پندهکات. لهو حالهته نهو نۆکه له پیاوی ژنه که دهترسئ بۆ؟ چونکه واههسته دهکات پیاوه که تۆلهی لیدهکاتهوه. بنگومان بهتواوی حاله تی (هانز) لهم جۆریه. بهلام ناتوانین دهراوکی نی لهو ترسه به بیاره بهمین ههقهلم. راسته (هانز) له باوکی دهترسئ چونکه نایکی خۆشی دهویت بهلام نهوه حالهتێکی ناوهوهیه.

نەگەر نەو ھەلچونەى ناوھە بە دەمارگیری بچونین نەوا لەو خالەدا دەکریت باوک وەک نەسپ چاو لینگەیت. یان نەسپ جینگای باوک پربکاتەو. نەو جینگۆرکیتە دەکریت بە بیارە ناویبری. نەو ھەش رینگەیکە بۆ ھەلکەرنی کیشەکانی ناوھە کە لەمیانی نژایەتیە ویزانییەکانەو سەرپەلداوە بى نەوێ پال بەتە کارنەو. بەومانایەش دەکریت بیری تەوتەم وھیاد بەپینەو. لێرەدا دەپینن نەو کیشەیی کە لە میانی نژایەتیە ویزانییەکانەو سەرپەلداوە لەناو دەچیت (نەو کیشەیی ھانز بەباوکیەو پەپوھست بوو) بەلام کاتیک کیشەکە لە یەکیک لەو نوو پالەرە نژەیکەو بۆ کەسێکی تری بەئیل دەگوازیتەو. لێرەدا لە میانی نەو گواستەوێ لەناو دەروونی (ھانز) نەسلی مەبەست ھەل دەیت یاخود بەئیلک بۆخۆی دەفۆزیتەو.

ترسی (ھانز) لە نەسپ دەگەڕیتەو بۆ گازگرتن. چونکە (ھانز) وا ھەست دەکات نەسپەکە گازى لێدەکریت. دەکریت نەو ھالەتەش لە لاوہ رووسیەکە نزیک بکەنەو. کە بەرێ نێمە ھەرموکیان خەسەتێ نەتەرناتیقی باوکە. لاوہ رووسیەکە خەونی دەینی نوای نەو خەونە واھەست دەکات یان لاوہ دەترسیت گورگ بیخوات. نەگەر لەھالەتێ ھانز باوکو یاری نەسپنە فاکتەریکی ھەلزارە بیت و دەوری لە دەروستبوونی ھالەتەکی ھانزا ھەیت. یاخود روئی لە ترسەکی ھانزا بگێرێ. دەکریت بلێن باوکی نەو لاوہ رووسیەش کاتێ کەمێ لەگەڵ کۆرەکی کرپووە لەمنالیا لاسایی کورکی کرپووە بەگالە ھەرشەى خوارنی کرپووە. رەنگە لێرەدا بیری خوارنی منال لەلایەن باوکە بیرنکی بۆوگۆن بیت بۆ (نەفسانەى کرۆنۆس) بگەڕیتەو نەو نەفسانە یە یونانیەو «کرۆنۆس» کۆنترین خاوەندى یونانەو لە سروشەو پێی رادەگەنرێ کەیکێک لە منالەکانی دەیکۆژێ و شوینی نەو دەگەڕیتەو. لەمەو (کرۆنۆس) بریار نەت ھەموو کۆرەکانی خۆی ھەلوشیت. بەلام کاتێ (ریای) خیزانی منالیکى بەناوی (زیوس) دەیت دەشارێتەو لەبری نەویش بەرنیکی پێناھناو نەویش ھەلیدەلوشیت. بەمجۆرە (زیوس) رزگاری دەیت و گەورە دەیت و ھێرش دەکاتە سەر باوکی و لەناوی دەبات» نەو ھەش بۆمان روون دەکاتەو کەوا بیری منالەخوارن لەلایەن باوکەو بەشیوێ ھەلگەرانەو تەبیرکەنە لە نازەرووی خۆشەویستی سلبی کەوا خۆشەویستی بەلای باوکا دەکووتەو شیوہەکی سیکسی و رقیشی لە نایک دەیتەو.

دەكرى سەرپاي جياوازيه كان (نەم دوو حالەت) تاراىمىك لىك نزيككەينهوه. هەرچەندە هانز بەگري ئۆيى نيجايىنا گوزەرى كرپوه. هەروەها لىزەنا دەكرىت پرسىار لەو هيزە پالەره چەپتراره بكەين؟ بۆ وەلامى نەو پرسىارە دەكرى بلين نەو هيزە پالەره چەپتراره ترسە لە خەساندن. لەلایەكى تریش دەكرى حالەتى هانز بۆ قوناغى مژين بگريئينهوه. دەتوانين نەو قوناغە بە شىوهىكى لاواز بيينين و ترسى گازگرتن لەترسى مژين نزيك بكەينهوه. واتە گازگرتن لای هانز دەكرىت گازگرتن بيت لە نەندامەكانى سىكىسى ياخود ترس بيت لە خەساندن. بەمجۆرەش ترس لە خەساندن وا لە منال دەكات بە پرۆسەى چەپاننى گري ئۆيىب هەلسن. لەلایەكىتر دەكرى بلين كاكلى بىرى لىراوكى لىزەنا ترسە لە گازگرتن نەوش گزيرى (تحريف) خەساندنەو نەو بىرەيه كە هەولى كەبتكرى دەتات. بەومانايەش كرنارى كەبتكرى يان چەپانن لە لىراوكىو نيه كە ((فرۆيد)) لەسەرەتا وابىرى لىدەكرەوه ((واتر بە چرى نەيخەينه بەرچاوى)) بەلكو لىراوكى لە خوڤى نەو هيزەوهيه كە چەپانن دروستى دەكات. لەو ترسەيه كە رەنگە هيرش بەينى. كەواتە لىراوكى چەپانن دەسازينى.

دەكرى نەوش لە ميانى گريمانەى قەدەغەكرى جوتبوونو پچرانى جوتبوون و وپروانى سىكىسى يان رەتكركنەوهو دووركەوتنەوه لەهەستى نىگۇنا دەرک پئىكەين بەومانايەش نىگۇ لەو حالەتەنا هەست بەهەندى ترس دەكات و نەو ترسانەش لای نىگۇ بە لىراوكى وەلاميان دەكرىتەوه. كەواتە لىراوكى هەميشە لە نىگۇو سەرەلەناو دەبيتە هوى چەپانن. نەو لىراوكىيەى كە لە ترسى ئاژەلەوه سەرەلەناو لىراوكى نىگۇيه بەرامبەر ترسى خەسانن.

(5)

رەنگە زۆر لە نەخۆشيه دەمارگيريه كان دەرکەوتەى لىراوكيان تيا نەيينريت. بۆيه گەر بەمانەيت سەرەلەنانى بيارەمکانو خەباتى دووهم باسبەگين كە نىگۇ بۆى دەيتەوه دەبيت پەنجە بۆ هيسترىاي گوزاندن (تحويل) دريژبەگين لە لایەكى تریش دەبن نان

به‌ه‌بابتيين كه لله‌راوكي و سه‌ره‌لاني ياره‌كان په‌يوه‌نپيه‌كي به‌تينيان له‌گل په‌كتريا هه‌په.

هه‌كرى ليره‌با ياره‌ ياره‌كاني هيس‌ترياي گوزاندن (تحويلى) بژميرين وه‌ك له‌كاركه‌وتنى (شلن) جوله‌و گرژبوونه‌وه‌و كرده‌و هه‌لچوونى خونه‌ويستو نازارو كۆلينجكرن (تشنجات) وريته‌كه‌ به‌ شيويه‌كي پچرپچر ياخود به‌ره‌وام رووه‌باتو به‌ كرده‌ بارگاري كراوه‌كاني هيزى ده‌روونپيه‌وه‌ بنده‌. شيكرنه‌وه‌ بزمان ده‌ره‌خات كه‌ كرناى خروشان كامانه‌په‌. بۆ له‌خاليبوونه‌وه‌ قه‌ده‌غه‌كراوه‌و شوينى به‌ ياره‌ پچراوه‌ته‌وه‌. هه‌روه‌ها ده‌سينين نه‌و يارانه‌ له‌كرناى خروشان خاليبوونه‌وه‌ به‌شمارى خويان هه‌په‌و هه‌موو هيزه‌كاني خروشانديان له‌خويانا چركرېته‌وه‌. بۆنموونه‌ نه‌و نازاره‌ي كه‌ نه‌خوش سكالاي لينه‌كات. له‌كاتى روواني چه‌پاندن هه‌بووه‌. وريته‌ش له‌وكاته‌با ترككرنينكى هه‌ستى بووه‌. له‌كاركه‌وتنى جوله‌ش به‌رگريكرنه‌ نژى كاريك كه‌ ده‌ويست كاري خۆى بكات. به‌لام له‌ پاشان قه‌ده‌غه‌كراوه‌. گرژبوونه‌وه‌ش ده‌لالت له‌و جوله‌ ماسوله‌كپيه‌ معقوله‌ به‌شيني تري له‌ش نه‌كات. كۆلينجكرنينش (تشنجات) ده‌لالت له‌و شۆشه‌ ويژانپيه‌ نه‌كات كه‌ له‌ده‌روه‌ي كۆنترۆلى ناسايى نيگۆ داپه‌.

نيگۆ له‌گل نه‌و يارانه‌ واخۆى ده‌نوئين هه‌روه‌ك نه‌وه‌ي په‌يوهندي پنيانه‌وه‌ نه‌يئت. هه‌روه‌ها هه‌ستكرن به‌په‌ژاره‌ له‌ ياره‌ پچراوه‌كانو نه‌و يارانه‌ي به‌ هه‌سته‌وه‌ بننن به‌ ناشكرا ده‌ره‌كه‌ويت. هه‌كرى له‌لايه‌كيتر بۆ زيرت به‌هواناچوونى سه‌ره‌لاني ياره‌ په‌ره‌ له‌سه‌ر ياره‌ي به‌مارگيري هه‌له‌دينه‌وه‌ نه‌و يارانه‌ش خويان له‌ بووچوونا ده‌نوئين: يان وينه‌ي سلبى ياخود تيركرنينكى نه‌له‌ره‌ناتيفانه‌ كه‌ له‌ زۆريه‌ي جارا له‌ زير په‌ره‌ي ره‌مزي خۆى ده‌ره‌خات. هه‌روه‌ها كۆمه‌له‌ي ياره‌ سليبه‌كان ياخود به‌رگريه‌ سليبه‌كان به‌رايترين كۆمه‌لن. به‌لام نه‌گه‌ر نه‌خوشپيه‌كه‌ دريژه‌ي كيشا. نه‌و كۆمه‌له‌ ياره‌ي كه‌ به‌ تيركرن هه‌له‌ستن نه‌ست به‌سه‌ر هه‌موو نامرازه‌كاني ترنا ده‌گرنو شوينى په‌كه‌م بۆخويان ياره‌يه‌كه‌ن.

هه‌كرى له‌ه‌ووتوينى ياره‌هه‌كاني (قه‌رى- بووباره‌كه‌رنه‌وه‌) بوولايه‌ن تركپينكه‌ين په‌كه‌ميان: ليره‌با هه‌ميشه‌ جه‌نگينكى راكه‌په‌نراو نژى شته‌ چه‌ينراوه‌كان هه‌په‌. هيزه‌ كه‌به‌تكره‌كه‌ش هه‌ميشه‌ له‌م جه‌نگه‌با نه‌راوه‌. به‌لام لايه‌نى بووه‌م: نيگۆ سوپه‌رينگۆ

به‌شداریه‌کی گه‌وره له دروستبوونی یارمه‌کان ده‌کن. بینگومان دهمارگیری قهری
 (دوباره‌کرنه‌وه) له‌همان حاله‌تی هیستریا هه‌له‌مقولی. واته به‌رپرچانه‌وه‌ی ناره‌زوه
 سینکسیه‌کانی تایبته به گرتی نژییب. هه‌موو دهمارگیریه‌کی قهری له به‌ره‌ندا به
 هیستریاوه به‌نده به‌لام له سه‌ره‌تایه‌کی زوه‌وه. تا به‌ره‌به‌ره وینه‌کی ده‌کوژی و به‌ینی
 فاکته‌ری تاییه‌تیو سه‌روشتی. لێره‌نا مه‌به‌ستمان ده‌رکه‌وته‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه‌یه (نکوژی) که له
 نه‌جانی فاکته‌ره‌کانی زه‌مان به‌یارمه‌که‌وێت به‌و مانایه‌ش هه‌لگه‌رانه‌وه (نکوژی) کاتی
 رووه‌مات که تاکی هه‌ره‌مه‌کار زوونی بۆ ناکوئجی به‌ شیوه‌یه‌کی ناسایی و گه‌ی و ناره‌زوه
 سینکسیه‌کانی نه‌جانی ده‌تات نوکاته رووه‌مات شێوه ساوایه‌تیو سه‌ره‌تایه‌کی ره‌نگه
 هۆی سه‌ره‌له‌لانی هه‌لگه‌رانه‌وه به‌ جۆریه‌کیتر بۆ به‌رگری نیگۆ به‌کهرینه‌وه. چونکه نیگۆ
 زوو‌وو ده‌ست ده‌مات به‌ به‌رگری کهن. به‌هۆی جینه‌جینکرنی هه‌لگه‌رانه‌وه‌ش نیگۆ به‌که‌م
 سه‌ره‌کوته‌ی خۆی راهه‌که‌یه‌نێت. ده‌کریت بلێن له‌ حاله‌تی هیستریاا گرتی خه‌سانن
 هێزێکی بزویه‌ره بۆ به‌رگریلێکرن. مه‌یه‌کانی گرتی نژییب نه‌و شته‌یه که به‌رگریکرن
 رێگای لێکه‌گریت. له سه‌ره‌تای قوناغی مته‌بوئیشا (الکمون) ده‌کریت ده‌سته‌سه‌ر گرتی
 نژییبا بگیری نه‌ویش له رێگای سه‌ره‌له‌لانی سوپه‌ر نیگۆ یاره‌ته‌ی سوپه‌ر نیگۆ
 دروستکرنی سنووریکی والا‌کارو جوان له نیگۆنا. به‌مجۆره‌ش ده‌کرێ به‌سه‌ر گرتی
 نژییبا زāl بینو ناره‌زوه سینکسیه‌کان له وینه‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه (نکوژی) یاخه‌یوونی خۆیان
 نیشان به‌ده‌ن. لێره‌نا به‌هۆی توندی نواندن سوپه‌ر نیگۆ. نیگۆ کۆمه‌لێک په‌رچه‌کار به
 فه‌رمانی نه‌و ده‌نوینی وه‌ک له دهمارگیری قه‌هریبا به‌یفریت واته دوباره‌ کرنه‌وه‌ی
 کرنا‌مه‌کان هه‌مان ده‌لاله‌ت له‌خۆده‌گرن. هه‌روه‌ها نه‌و خۆنواندن سوپه‌ر نیگۆ ره‌نگه
 هه‌میشه سه‌ره‌کوته‌ی ده‌سته‌هه‌نین به‌ تایه‌ته‌ی له به‌ره‌نگاریکرنی ناره‌زوی ده‌سته‌به‌ر
 نه‌مه‌ش وینه‌یه‌کی عه‌ق‌لی هه‌لگه‌رانه‌وه‌یه بۆ قوناغی مته‌بوون ده‌کهرینه‌وه. واته به‌م وینه‌یه
 ده‌ست به‌سه‌ر گرتی نژییبا ده‌گیرێ. له دووتوینی نه‌م باباته‌شنا دزایه‌تییه‌ک هه‌یه نه‌ویش
 ده‌سته‌به‌سهر‌اگرته‌ی نێزیه‌یه (النه‌کوړه) له پیناو مانه‌وه‌ی خوی نێزیه‌یه. لێره‌نا کاری
 سه‌ره‌مکی له‌مانه‌وه‌ی قوناغی مته‌بوون به‌رگریکرنی ناره‌زوه‌که‌نه له رێگای ده‌سته‌به‌ر.
 له‌سه‌ره‌له‌لانی نه‌و خه‌باته‌شنا کۆمه‌لێک دیاره به‌ شیوه‌یه‌کی نموونه‌یی خۆیان ده‌رمه‌خن
 به‌گه‌شتی نه‌و وینه‌نامه‌ش خه‌سه‌له‌تی ته‌قس له‌خۆده‌کرن.

نه‌گه‌ر سه‌رنج له نيكۆ بدمين بدمينين له ساته‌وه‌ختي خه‌باتنا به نووكرنار هه‌له‌سه‌ستی له نووتوینی درووستكرنی بيارمه‌كان. بئگومان نه‌و نووكرناره‌ی نيكۆ جينگای گرنگی و ليندوان چونه‌كه نوينه‌رايه‌تي چه‌ماندن نه‌كان. به‌ومانايه‌ش ده‌توانين مه‌به‌ست و ريگاكانيان ناشكرا بگه‌ين. نه‌كریت له نه‌ركه‌وه‌ی نامرازه‌ كۆمه‌كه‌رو نه‌له‌ته‌رناتيه‌قه‌كانه‌وه له كۆسپ و ته‌گه‌ره‌كانی كه‌بته‌رون بگه‌ين. هه‌روه‌ها نيته پنوسته بزانه‌ين كه نيكۆ له درووستكرنی بيارمه‌كانی ده‌مارگيری قه‌ری زیتەر نووچاری مانده‌ووبون نه‌یت وه‌ك له هه‌ستريا. له‌وي به كۆمه‌ليک نه‌تييه‌وه په‌يوه‌ست نه‌یت تاكو بته‌وانی په‌يوه‌ندی به واقيع بکات له پیناو نه‌مه‌شا هه‌موو ته‌وانا عه‌قليه‌كان به‌کاره‌بات تا نه‌کات نه‌و رانه‌یی كه خودی پرۆسەي بيرکرنه‌وه به وزه سينکسيو نه‌روونی تيره‌يه‌یت ياخود پره‌يه‌یت له‌و وزانه. هه‌ر له نووتوینی نه‌و شتانه‌شه‌وه گرنکه نه‌و نوونا‌مرازه‌ی كه له كه‌بته‌رونه‌وه دروسته‌يه‌یت بزمان ناشكرا نه‌یت. نه‌و نوو نامرازه‌ش پوچكرنه‌وه‌و نابره‌ان (الفاء والعزل او الحصر) واته پوچكرنه‌وه‌ی نه‌و كرده‌یی كه رووه‌بات له‌گه‌ل نابره‌ين ياخود به په‌راويزكرن و ليخستن. نه‌و نوونا‌مرازه‌ش به‌شيوه‌یه‌کی بلاو به‌کاره‌يه‌تریت و بۆ قوناغه‌كانی به‌رايی ده‌گه‌ريته‌وه. نه‌اله‌ات له‌و سېحه‌ر سه‌ليه نه‌کات كه به ره‌مزبوونی جو‌له ده‌وری تيانا بھينين و نه‌و به ره‌مزبوونه هه‌وله‌بات نه‌سته‌سه‌ر خودی رووناوه‌که‌ا بگريت. نه‌ك هه‌ر به‌سه‌ر نه‌ره‌نه‌جامی بياره‌يکراو ياخود به‌سه‌ر شاره‌زایی يان ترککرن. ليزه‌نا نه‌و نامرازانه هه‌ر ته‌نها له نه‌خوشيه ده‌مارگيريه‌يه‌كان ده‌ور ناگه‌رته‌ن به‌لکو له كرناره سېحه‌يه‌يه‌كان و نابونه‌ريت و كشه بيه‌نيه‌كانيشنا رۆل‌يان بيارو له‌به‌ر چاوه. له ده‌مارگيری قه‌هريدا. كرده‌ی پوچكرنه‌وه له‌و بيارانه‌وه نه‌ره‌مه‌كه‌ن كه به نوو قوناغ نه‌ره‌مه‌كه‌ن (ياخود بياره نوو رووه‌كانيان بيه‌مه‌گوتریت) كه كرده‌ی نووه‌م به پوچكرنه‌وه‌ی كرده‌ی يه‌كه‌م هه‌له‌سه‌ستی نه‌ره‌نه‌جامه‌كه‌ش وه‌ك نه‌ويه كه هه‌چ رووی نه‌ناييت. كه‌چی له راستينا روويانه‌وه. نه‌و پوچكرنه‌وه‌يه پالنه‌ری به‌نه‌ره‌تی نوومه‌م بۆ ته‌قسه نووباره‌كرنه‌وه‌كان. به‌لام پالنه‌ری يه‌كه‌م كرده‌ی يه‌مه‌كه‌كانه كه‌وا ريگه له رووناوی بياره‌يکراو نه‌كه‌رن ياخود نووباره‌كرنه‌وه قه‌هغه نه‌كه‌ن

لیرمنا نەگەر نامرازەکانی رەبەف یان یەدەگی (احتیاج) مەعقول بێت بێنگومان نامرازەکانی دەستبەسەرکرتن لەناوبرینی شتەکان بەهۆی پوچکرنەوە نامەعقول و سێحریز .

کەسیتی ئەمارگیری ھەولەسات بەهۆی جۆلە رابردووی خۆی کەبت بکات. بەو مانایەش ھەولەسات رابردووی خۆی پوچکاتەوێ یانخود رەتەبکاتەوێ. ھەرلەمەشەوێ کرناوەکان بەناچار یانخود رەتەبکاتەوێ. ئەو دووبارەکرینەوێش بە شێوەیەکی بەربڵاو لە نەخۆشییە ئەمارگیرییە قەریبەکاندا دەبینرێ و کۆمەڵێک مەبەستی ئۆ بەرێوەیان ئەبات. یانخود لە خەمەتی کۆمەڵانی نیازی ئۆدا خۆیان دەنوێن. واتە لیرمنا نەگەر نەتوانی شتی لە رێگی مەعقول جێبەجێکەرن ئەمرکەت بە رێگی جۆراوجۆر بە دووبارەکرینەوێ رەشەبکەرنەوێ یانخود پوچەبکەرنەوێ. بێنگومان لە ئەمارگیری قەھریدا کرناوی پوچکەرنەوێ شارەزاییەکی نازارەوێیە یەکیکە لە گەرنەگەرتن پالەنەکانی دروستبوونی دیارە.

نامرازی دووھ نامرین یانخود بە پەرەوێزکەرن. ئەوەش خەسلەتێکی جیاکارەو لە ئەمارگیری قەھریدا بەھەمان شێوە لە بواری جۆلەبەنا روویدەسات. بۆ نموونە دەبینین نەگەر کەسێک شتێک بکات و ئەو شتە بە نەبەت ئەمارگیرییەکی مەغزاییەکی ھەبێ. یانخود دواي ئەو شتێکی خراپ روویدات. دەبینین ماوەک بەسەریدا گوزەرەسات بێ ئەوەی بە هیچ شتی ھەلبەسێ- لە میانێ ئەو ماوەیەدا. ئە ئەمرکەت بە شتی ئەسات. ئە بە هیچ شتی ھەلبەسێ. ھەر خێراش بۆ ئەمرکەوتێ کە ئەو رەقارە ی سەرما نامۆ بوو لەلای و پەڕیوەندی بەم کەمەبوونەوێ ھەبوو.

لە پێشتەرا گوتەمان ئەمارگیری ھەمان شتە بێرەتیەکانی ھەستەریای تیااا ئەبەرنێت بەلام ئەواتر ئەمارگیری ئەمرکەوتێ یانخود لەکاتی ئەمرکەوتنی سوپەرنیگۆ نامەبەشی ئەوای ھەبە کەچی ھەستەریا زووتر بێتە ئاراوێ. لە لایەکیتر لە ھەستەریا ئەمرکەت لە بێرچوونەوێ شارەزایی نازارەوی گومار بکەرن. بەلام ئەو شارەزاییە لە زۆرەبی کاتەکاندا بە نەبەت ئەمارگیری قەھری واناکەوتەوێ یانخود لە بێر ئەوێ ئەو شارەزاییە لە بێرەگری لە چۆنیتییە وێژانەییەکاندا ئەمالرێ و دەستبەسەر پەڕیوەندییە بەستراوەکاندا ئەکیرێ یانخود ئەبەرنێت وەک ئەوەی وەلاخراپت یانخود بە پەرەوێزکراپت وای لێدەمرێ کە لەکاتی بێرکەرنەوێ ناسایی بەھانە بۆ ئەمرکەوتنی بێنیتەوێ. ھەر لەسەر ئەمەشەوێ

دهتوانين دهرنه نجامي وه لاخستن يان به پراويزكرن له ريگي له بيركرن وهك
دهرنه نجامي كه بتركړن بدينه قه لږم.

نو ريگي يې بؤ دهرگوتې وه لاخستن و نابرين به كارده ينرنيټ وهك له دمارگيري
قه هريما دمينرنيټ. له هه مانكاتا به ريگي يكي سيجري له بواري جولوا پالېشتي دهرگريټ.
هرومها نو رهگزاني كه بهو ريگي به يكتك له ويتر جيا دكانوه هه مان رهگزني كه
پنكه و هيا ن ده بستنيټوه. دهرنه نجامي بړين ياخود وه لاخستن و پراويزي كړني جولوي
بريني (قطع) په يوه ندييه كانه له ريزه وي بيركړنه وها.

له نه خو شيبه دمارگيري به قه هرييه كاننا نيگو زير بيناره. رهنه به هوي كيشي
نيوان (سوپورنيگ و نيد) به هوي نو توندوتيزي يې توان دمينټوه نيگو به هندي
كرناري تووندي وه لاخستن يان به پراويزكرن هه لده ستيت. هرومها له سه نيگو پيوسته
كاتي به پرؤسي بيركړنه وه هه لده ستيت بهرگريه كي زور بنوټن بؤ نمونه هاته
نيوه وي خه ياله ناشعوريه كان ياخود دهرگوتني نارهمزوه ويژانويه لږه كان. هرومها
پيوسته نه وه ستني و هميشه بينچان خبات بكت. نيگو به يارماتي پرؤسكاني نابرين
يان به پراويزكړني. سيجري دوو باره كړنه وه به ينز دكات كه به شتويكي ناشكرا له
ليارده كان و دهره كمكويټو لاي نه خو ش گرنگي تايه تي خزي هيه. به لام له واقيعا هچ
ناگي نيټ و خسله تي تقوسي له خو دهرگريټ. به لام نيگو به هولدي قه دغه كړني
په يوه ستبونو كاني بيركړنه وه په يوه ندييه كاني سه ربؤ فرمانيك شور دكات كه كزترين
فرماني دمارگيري قه هرييه ره سه ترين يانه نو يش تاپو دسستلئانه ياخود قه دغه كړن
و دسستو بړنه. نه گه رپر سين بؤچي دهره كوتنه وه له دسستلئانو ياخود پيگه يشتن ياخود
بؤوبونه وه. نو رؤل كار يگره له دمارگيري دهرگريټ. بؤچي بابته بؤ هندي
رينك خراي نالؤز؟ وه لام نه ويه كه نزيكوبونه وه دسستلئان و پيگه يشتن جه ستبي
دهالات له دهرنه نجامي راسته وخزي بارگه دهره ويه نوژمنكاره كان و بارگه دهره ويه
تايه ته كاني بابته خو شه ويستي دهكن- نيرؤس حه له پيگه يشتن و نزيكوبونه دكات
و ديه ويټ له بابته خو شه ويستي نزيك پيټوه تاكو خزي و بابته خو شه ويستي بينه
يهك شت و ماوه يان له نيوانيانا نه مينن. خوي نو حاله تش به يه كم پيټاويستي له
ناوبرن دهرميرنرنيټ. نو له ناوبرن نش بن ليكن نزيكوبونه وه هرگيز سه رناگريټ

(بەرلەۋى چەكى ئورد كۆز بىۋىزىتەۋە) پىنگىشتى جىستى يى ياخود بەكارهينانى ئوردەست بۇ يەكتەر لەناۋىرىن بەكارهينراۋە(۵). بەمچۆرە دەستلىناتى ئۆن يان ئافرىت رىگەيەكەر تەبىير لە ئەرەنەجامى سىكىسى ئەمكەت. واتە ئۆن لەم دەستلىناتە ۋەك سىكىسى تەماشە ئەكرىت. لىزەنا (جىستى بۇ نەبەيت) دەستەۋازەيەكە دەلالەت لە قەدغەكرىنى تىربىۋىنى ئارەزۋە ھەلايساۋە خۇبىيەكان ئەمكەت و مانايەكى روروتى سىكىسى ئەگەيەنەت. لىزەنا دەبىنىن چۆن ئەمارگىرىيە قەھرىيەكان لەمستېرىن ئوردەكەنەۋە بەمانا سىكىسىيەكەي پاشان راستەۋخۇ ئوۋچارى ھەلگەرانەۋە (ئىكۆي) دەپن (ۋەك لەمەۋىش لىنى ئوۋىن) واتە لەم ھالەتەنە لەمست بۇ بىرىن ئوردەكەنەۋە بە تۈۋىنى تاپۋى يان قەدغەي ئەكەن. لىزەنا ئابىرىن و ۋەلاخستىن ياخود بە پەراۋىزكرىنىشەكە واتە دەست لىدانى ئەۋىشە ئەۋەش ئاشى واتە پىنگىشتىن قەدغەيە. لەمىيانى ئەۋ ھالەتەنە كاتى ئەمارگىر بە پەراۋىزكرىنى يەكەن لە ھەستەكانى يان كرىيەك لە كرىمەكانى ھەلدەستى. سەرھەي ھەندى كات. ئەۋە ۋامان لىئەمكەت بەشېۋەيەكى رەمىزى تىيگەن كەۋا رىگەي ئەۋ بىرەنەي خۇى ئادات كە بەر كىرەنە يان ئەۋ ھەستەي (كە پەراۋىزكرەۋە) پەيۋەستە تىيگەلى بىرەمەكانى لىكەي بىيەت.

(7)

لەمەۋىش ھەندى باسى ترسى مىلانمان كىرە لە ئازەلان ۋەك ئەۋىشەش (ھانزەمان ھىتايە ئىۋو بابەتەكەۋە. لىزەنا ئەمانەۋىت بىلىن لە ھالەتلىكى ۋانا لەسەر ئىكۆ پىۋىستە بەرگىر ئەۋ ئارەزۋە سىكىسىيەنە بىكات كە لە ئىمەۋە بەرەۋى روروتى بابەتى خۇشەۋىستى ئەبەنەۋە. ئەۋ ئارەزۋە سىكىسىيەنەش بە كرىنى ئۆبىيەۋە پەيۋەستە. ياخود بە مانايەكە دى بە ئاييەتمەندىتى كرىنى ئۆبىيەۋە بەنە. ئەم ئاشكرەكرىنەش بۇ ئەۋەيە ئاكۆ كرىنى ئۆبىيى ئىجابى و سىلى ئاشكرە بگىن. بەرەنگارېۋەنەۋە ئىكۆ راستەۋخۇ لای (فروىد) بۇ ھۈيەكى سەرەكى ئەگەرتەۋە ئەۋىش ئەۋەيە ئەگەر ئىكۆ سەر بۇ ئارەزۋە سىكىسىيەكان شۆرېكات ئەۋ ترسى خەمەندىن چاۋەرېمان ئەكاتن بەلام ئەگەر بۇ (ھانزەي مىنال بگەرتىنەۋە پىرسىارى ئىتە ئەۋەيە ئايلا لای ئەۋ بابەتى خۇشەۋىستى (بايكە) يان

نوژمناریه‌تی (باوک) ده‌بیته هویهک بۆ نه‌وه‌ی نیگۆ به‌رگری بکات. هه‌روه‌ک نه‌و حالته له‌ گرینی ئۆبیدی نیجایی نانه‌رنیت. به‌ومانایه‌ فرۆید ده‌یوینت حالته‌تی (هانز)و گرینی ئۆبیب به‌راورد بکات. چونکه‌ هه‌ریه‌ک له‌ پالنه‌ره‌کانی خۆشه‌ویستی بابته و نوژمناریتی باوک یه‌ک نه‌وییدی ده‌گریته‌خۆ. به‌م واتایه‌ش نه‌گه‌ر نایک وه‌ک بابته‌تی خۆشه‌ویستی به‌ نیروسییه‌ت له‌ قه‌لم بده‌مین. پالنه‌ری نوژمنکارانه‌ نژی باوک له‌ بنه‌رته‌تا ده‌لالت له‌ ساناتوس ده‌کات. نه‌و دوو غه‌ریزه‌یه‌ش له‌ کتییی (مافوق مبدا الله) به‌ جوانی ته‌عبیری لیکراوه. له‌لایه‌کی تریش له‌ حالته‌تی به‌مارگیری نیگۆ به‌رگری له‌خۆی ده‌کاتو به‌رامبه‌ر غه‌ریزه‌ی لیبڤ ده‌بیته‌وه. به‌ومانایه‌ش نییه‌ که‌نژی هه‌موو غه‌ریزه‌کانی نیکه‌ بیه‌ته‌وه.

لای (هانز) کاتیک که‌تییوون دروست ده‌بیتو ترسی نه‌خۆشی سه‌ره‌له‌ده‌بات نه‌و کاته ده‌بیین خۆشه‌ویستی بۆ نایک ره‌ش ده‌بیته‌وه‌و له‌ شوین نه‌وها بیاره‌ی به‌بیل شوینی پالنه‌ره نوژمناکارییه‌که‌ پرده‌کاته‌وه. یاخود هه‌روه‌ک لای لاوه‌کو گورگه‌که‌ ناماژمه‌ان بۆ کربو گوتمان پالنه‌ری که‌بتکراو نه‌و ئاراسته‌ مینیه‌یه‌ که‌ به‌ره‌و باوک ریژکه‌ ده‌گریته. هه‌روه‌ها سه‌ره‌له‌لانی بیاره‌مه‌کش هه‌ربه‌و پالنه‌رمه‌وه‌ په‌یوه‌سته.

گوتمان (فرۆید) نواچار ته‌نکید له‌سه‌ر غه‌ریزه‌ی (نیروسی)و (ساناتۆس) ده‌کات به‌و مانایه‌ش قۆناغه‌ یه‌ک له‌نویه‌که‌کانی ریکخستنی لیبڤ که‌ پښتر بروای پښه‌بوو ره‌ش ده‌کاته‌وه. لێرمه‌وه‌ زیتر ته‌نکید له‌سه‌ر دله‌راوکی ده‌که‌ینه‌وه‌ هه‌روه‌ک له‌ پښتر گوتمان نیگۆ نیشاره‌ی دله‌راوکیمان پښه‌که‌یه‌نیت هه‌رکێ برکی به‌ترسی خه‌ساندن کرد. بۆ به‌گریکرنی خۆیشی بارگه‌ به‌روونیه‌کان نه‌و بارگانه‌ی که‌ له‌ نیلمه‌وه‌ ده‌ره‌چیت که‌بتیان ده‌کات. له‌م که‌بتکرنه‌شدا سیسته‌می چۆژو بیزارای به‌کاره‌هێنن له‌نووتویی نه‌و باره‌ها ترسی نه‌خۆشی دروست ده‌بیت. به‌مجۆره‌ دله‌راوکی خه‌ساندن ئاراسته‌کانی خۆی بۆ بابته‌تی جو‌راوجۆر ده‌کوینته‌وه. یاخود له‌ وینه‌یه‌ک به‌رجه‌سته‌یان ده‌کات هه‌روه‌ک لای (هانز) چۆن له‌ کارگرتنی نه‌سپ یان لای لاوه‌که‌ له‌ گورگ خۆیان ده‌نوینن له‌ میانێ نه‌و وینه‌ به‌بیلانه‌ش نوو سوود ده‌ره‌وه‌کوینت یه‌که‌میان:مهلانی یان کیشه‌کانی نیو ویزیان نووره‌ده‌خاته‌وه. دوهم: نیگۆ به‌مجۆره‌ ده‌توانی رینگا له‌ دله‌راوکی بگری. چونکه‌ دله‌راوکی دواتر نه‌گه‌رچی له‌ دله‌راوکی یه‌که‌مه‌وه‌ سه‌ره‌له‌ده‌بات. به‌لام له‌ حالته‌تی دواتر مه‌رجی ده‌بیت. بۆ نمونه‌ لای (هانز) له‌ نه‌سپ به‌رجه‌سته‌ ده‌بیت. واته‌ له‌ ناماده‌باشی نه‌سپه‌وه‌ هه‌ست به‌ دله‌راوکی ده‌کات.

بهمجورهش همت به خساندن ناکات چونکه باوک لهم حالته دیار نییه. نهگهچی منال له باوک رزگاری نابیت چونکه هرکاتینک بیهویت باوک نمیتوانیت نامانیهیت. بهلام کاتینک شونینی به ناژه لیک پردهکرتنهوه لهو حالته منال نمیتوانی له ترسی دلهراوکی خوی دهر باز بکات نهویش به دورکوتنهوه له ناژهلی دیاریکراو. لیزهوه دمتوانین بؤ خو کۆتکرتنی هانز بگرتینهوه بهو مانایهش حالتهی راگرتن (الکف) تایهته به لهمال دهرنچوون تاکو نهسپ نهیین.

لیزهها بزمان دهرهکویت که دلهراوکی کاربانوهیه بؤ حالتهی ترس. واته نهگه نینگو بتوانی لهو حالته خوی دوربخاتوه. نهوا له دلهراوکی دهر باز نهیت. چاچ حالتهکه بهدروهه په یوست بین و هک دورکوتنهوه له ناژه لان لای (هانزو) (لاوهکه) چ به غریزهکانی ناوهه په یوست بین. رهنه غهرزهمانی ناوهه هینده ترسناک نهبن بهلکو ترسناکی نهوان لهو مانیه کاتی بهرو ترسی حقیقی دهرهوهمان دهبن نهویش ترسه له خساندن. بهو مانایهش نهوهی له ترسی نهخوشتی رووهبات نهها پینکها تووه له گۆرینی ترسی دهرهوه به ترسیکی تری دهرهوه.

نهگه نینه بلنن دلهراوکی ههرتهنها له نیشارهتینکی ویزدانی پینکها تووه. لهم حالته نینگو دمتوانی له ریگی دیارهمکانهوه له دلهراوکی خوی دهر باز بکات. بهو مانایهش حالته نابوویرییه که هیچ کاریگه رییهک نایینیت. کهواته نهو دلهراوکییهی که له ترسی نهخوشتی (له ناژه لان) دهرهکویت دهالات له پرچهکرباری ویزدانی دهکات بهرامبه نهو ترسی که نینگو بهرو پروی نهیتنهوه. نهو ترسی که نینگو وریا دهکاته ترسی خساندنه. هیچ جیاوازییهک له نتوان دلهراوکیی بابعتینکی دیاریکراو (نهسپ) نادیارکراونا نییه نهها نادیاریکراوهکه ناشعوریهیو له ریگی بهرجسته بوون له وینهیهکی دیاریکراونا بهرو شعوری دهچیت.

نینه لیزهها تارانهیهک باسی نهخوشتیه دمارگیریه قههریهکان و ترسهکانی نهخوشتیمان کرد هر له دوو توئی لکنزیکبوونهویمان دمتوانین به یهکیان بچوینن. ههروهک ناشکراشه سهراوهی سهروهکی ههموو دیارهمکانی دمارگیریه قههری ترسی نینگویه له سوپر نینگو هرنهوهش بوو له هیستریای جیاهمکردهوه. بهلام نهگه بپرسین نایا نهو ترسه چیه که نینگو له رووبهروبوونهوه لهگهله سوپرنینگو دووچاری نهیت.

بینگومان خوبی نهو ترسه درینژیوونهوی ترسی خهساننه که نواتر کهسیتی باوک بهرو وینهی سوپر نیگو هچیت. نهو ترسمش (واته ترسی خهساندن) ههشهکانی خوی له نووتوئیوه نهنیری نواتر بهرو دلهراوگنی (خلق) یان کومه لایهتی نابیار هچیت. بهلام نهو دلهراوگنیه نابیاره.

له بهرنه نجامی نهوما بزمان بهرمکهویت که دلهراوگنی کاربانهویه بق حالتهی ترس. نیگو له نووتوئی بیارمکان رینگا له دلهراوگنی هکری. یاخود به واتایهکی دروستتر بیارمکان یز نهو دروستهین تاوهکو مروف به هوی نهوانهوه یان بههوی وریاکرنهوهی مروف له لای نهوانهوه خوی له ترس بهووربگریت یان بههوی بهرکهوتنی دلهراوگنی مروف وریا بیتهوه تا له حالتهی ترس خوی نووربخاتوه. نهو ترسهی که نیمه لیرهنا باسی هکین ترسه له خهساندن... له میانی قسهکاننا (فرزید) دهیویت نهو ترسه له کهل ترسی مردن هاوشان بکات. لیرهنا نهو حالتهی که نیگو بهرامبر مردن تیایدا بیت ولام یاخود که نیگو رهتی هکاتوه وازهینانه له سوپه نیگزی پاریزهر بهو مانایهش نیگو رووبهرووی هه موو ترسهکانی بهروبر بهی پاریز دهینیتتهوه. بهومانایه له نووتوئی تیکشکانی بهربهستی پاریز دژی وریاکرنهوهکانی بهروه ریژهیهکی زور له وریاکرنهوه به کونه ندامی عقلی هکات. له حالته نهوانین نووهم شیانهی دلهراوگنی درک پنیگین نهویش نهویه که دلهراوگنی هه تهنا به نیشاره ویزدانیهکان دروست نابیت. بهلکو له نویوه له وهلامانهوهی ههجهکانی نابووری دروست دهیت (۶). که له حالته نیک له حالتهکان ههلمقرئی هک له بهمارگیری سهمه (شوک) بها بهرچاو دهکویت...

ههگر تاکو نیستا دلهراوگنی نیشارهتیک ویزدانی ترس بیتو ههگر ترسی نیستا به زوری ترسی خهساندن بیت. کهواته دلهراوگنی پهچهکرناوه. یاخود کاربانهوهی گومکرنه نهو گومکرنهش دهالته له شتیک هکات. یاخود جیابوونهوه له شتیک. بهومانایه دلهراوگنی دهیت به نیسبت مروف دهالته له (له نایکبوون بکات) ههروه ها له نایکبوونیش له واقیعا جیابوونهویه له نایک. بهومانایهش رهنگه بتوانین بهاروری له نایکبوون و خهساندن بکین. ههگر هاتوو منالمان به (چووک-کیری) نایک له قهلمنا. له نووتوئی نهو حالتهش دلهراوگنی دهیت ره مزی جیابوونهوه.

لێزەمان (فرۆید) رەخنە لە بیروڕاکی (رانک) هەگرێ و تەلێت لە بەبەختی ناتوانین سوود لەو پەیوەندییە وەرەگیرێ. چونکە لە نایکبوون ناکرێت وەک جیاپوونەوه لە نایک تریک پێنکێرێ چونکە کۆرپە ئەفینراوێکی نەرگسیە بەهێچ شێوەیەک وەک بابەتی خۆشەویستی تریک بە نایک ناکات. هەروەها هەگرێ بەلگەی نیکە ئێمان ھەبێت نەویشت بەرچا کرداری لێکھایوونەوه ئازارو خەمە نەوێک لێراوێ...

(8)

تاوهكو نيزه رهنه شتيكي وامان دهربارهي دله راوكي نكو تيتت. چونكه گوتن دهربارهي نو بابهت ههروا به سانايي بهرهم نايهت. بويه دكرت بلتين تانيزه چند بيروپرايكي نژويه كمان دهربارهي دله راوكي لاروست نه بووه.

كهواته دله راوكي نو شتهيه كه هستي پندمكهين. نيته ناوامانا حالتي ويژداني. نهگر دله راوكي حالتيكي ويژداني بيت كهواته حالتيكي بيزاركهه، به لام بيزاري تهواوي چونتي دله راوكي پندكاهيني. ههموو بيزاريه كيش له لالت له دله راوكي ناكات. ههروهك دزمانين هستياري نيكه ههيه وهك ژانو گرژبوون ياخود غم. كه نهانه چونتي بيزاري لهخوده گرن ياخود به مانايه كتر بيزاريو په ژاره لهگل خويان نين. كهواته پيوسته دله راوكي تابهت نه نيتت. نيكه له خوكرت.

لڙهنا بڻ هسٽڪرنن به لڙاڻوڪي ٺووخال بياريدمڪين ٿاڪو چؤنٽي پڙاهو بيزاري تايهت به لڙاڻوڪي دستيشيان بڪين: ٺڪريٽ بلڻين ڪوا نو حالت سيمايهڪي تايهت بهخؤي هيه. شٽيڪي زؤر روون نيسيو ناتوانريٽ بووني به تهاوي جئگير بڪين. بهلام لڪل نهوهشا ٺڪريٽ بلڻين نو پڙاهو بيزاريه وجوي هيه. هروهه سهرهري نو سيمايه تهموڙاويهو ناياره ٺهگر سهرنجي لڙاڻوڪي بدين ههنئ هسٽياري جهسٽي بياريكراوئش لهخؤ ٺڪريٽ ڪه ٺڪريٽ بڻ جهند نهناميڪي بياريكراوي بگيرينهوه. چونڪه لڙهنا گرئڪي به فيسولؤڙيتم لڙاڻوڪي ٺاهين. تنها جهند نمونهيڪ نهخينه بهراچا ناشڪراترينيان نو هستانن ڪه به ڪونهننامي ههسانان و لڙوهه بنده وهڪ له بهاري نو باسه نيشارهمان بيڪرو. نهوش نهالاهت لهوه نهڪات ڪوا بهماره حولههڪان باخود

پروسی به تالپون رولی خزی له درکوتنی دلهراوکنی گشتینا نمکیریت. کهواته شیکرنهوهی حالتهی دلهراوکنی بزمان رووندکاتهوه:

1- بوونی چۆنیکیهکی تایهت به پهژاره.

2- پروسی به تالکردن یاخود بهرله تالکردنی وزه هه لچوو هکان.

3- دهرکردن بهو پروسیه.

نهم بووخالهی نوایی جیاوازیهکانی دلهراوکنی و حالتهکانی لیکهی وهک نهو (بۆ نموونه غهم ونازار) بیاری نهکن. ههروهها نهو حالتهکانی نوای هیچ درکوتیهکی جولهبیان تیا بهی ناکریت. یاخود نهکر درکوتیهکی جولیش ههیت بهلام وهک بهشیکتی تهواری حالتهکه دهرناکهویت. بهومانایه دلهراوکنی حالتهشیکتی تایهته له پهژاره به کرداری به تالکردن په یوهستهو رینچکی بیاریکرداری خزی نمکیرته بهر به پنی تیوره گشتیهکی فرزید نمکری بلین: دلهراوکنی لهسر زیابوونی وریاکرنهوه نهوستیت. له لایهک هویهکه بۆ بیزاری یاخود چۆنیتی بوونی بیزاری و پهژاره له لایهکی لیک وهک نیشارهتمان پیکرد نهیت هوی به تالکردن له میانی ریزهوهی تایهتهی خویا.

فرزید لهو باوه په که هه لچوونی دلهراوکنی له دووباره هه لچوونی دلهراوکنی پینشوو پینکاتهوه که خوویی تاک پینا گوزهری کردوه هه له نووتویی نهو مانایهش گرنکی به ترسی په کهم نهات. نهوهش له پروسی له نایکبوونهوه نهستیشان نهکات و به شارهبایی و ژانو نازاری په کهم باری نههستیتوه. هه رهله ویشهوه دلهراوکنی سه ره له نهات به لام نههش مانای وانیه که دلهراوکنی جیابن له حالته ویزانیهکانی لیک. چونکه حالته ویزانیهکانی لیکهش له هه مان شارهبایی نازار پینکاتهوه. لیزهها سهههی له نایکبوون نهیت نموونی نهسلو حالتهکانی لیک یاخود نواترو سیمای پهژاره و بیزاری هه بۆ نموونه نهسلیهکهوه نمکیرتهوه.

نهکر نهوهی باسهانکرد سروشتی دلهراوکنی و نهسلی دلهراوکنی بیت. لیزهها پرسیارنیک بیت ناراهه نویش نهویه: وهزیههی دلهراوکنی و نهو زرووهی که تیاینا

دوباره بهیته و کامان؟ و لامه کی ناسان و روونه: دلراوکی وک کاربانوهی ترس نیاریمکرت، دوبارمش بهیته و هرچنده حالتی له مجزوهی ترس بسازیتوه.

بلام لای ترس چیه؟ له کاتی له نایکبون ترسکی راسته قینه هرهشه له ژبان نمکات، نیمه نهگرچی لایمه واقعیه کی نو ترسه نرانین، هرباره لایمه سایکولوژیه کی هیچ بیریکمان لایمه، هروهه ناوه پوکی عقلی لای نو کسه به نیسبت ترسی له نایکبون له ساتمه ختی له نایکبوننا وجوبی نیمه، هروهه هیچ بلکه به کمان به دستمه نیمه لو ساتمه کوریه نمک به هرهشه کانی نو ترسه بکات، منها دمتوانی نمک به هرزبونوهی لایمه نابوری وزه سینکسیه نرکزییه بکات لو کاتی که چندانیه تیکی که له ککراو له وریارکرنه وه هسته نو تیکانی بیزاری دموورژینی: کومه تیکی زور له نندمه کانی جهسته بارگه ویرانیه تونمکان ورمکرن، هر لامه شه ریگه بز بارگه دمووریه کانی په پوست به بابته خوشه کمن که دواتر به خیرایی دستپنجه کات.

(نارتورانک) بهمان شینوه سدهی له نایکبون به گرینگ نماته قلم بلام هرگیز نو سهری نازاره جهسته ییه کانی نو له نایکبون ناکات، بلکو لبری نوره راسته وخو بایخ به (جیابوونوه) نمات، خوی نو جیابوونوه بهش به چیرزی یه کم له قلم نمات، واته منالمانی نایک وک به بهشت وایه پره له چیرزو خوشی و منال لنینو نو چیرزو خوشیه به بهری نازانی نهژی بی نوهی هست به ترسو ماندربون بکات، بلام کاتیک منال له نایک جیابهیته و تهوای نو چیرزو خوشیه له نمست نماتو دوچاره ترسی فیسولوزی بهیت، لیرهنا (رانک) نو جیابوونوه به دلراوکی یه کم له قلم نمات، هموو لیک جیابوونوه کانی دواتر (له شیرکرنه وه) چوونه قوتابخانه - زهواج بهمان شیره رافه نمکات، که واته دلراوکی لای (رانک) نو ترسیه که له جیابوونوه جزواو جزره کانه نیته بهرهم، هروهه دلراوکی یه کم لای نو دو وینه له خونه گرئی که به نریزایی ژبانی مروقه، نویش ترسی ژبانو ترسی مرن، ترسی ژبان دلالت لو دلراوکیته نمکات که له میانی پیشکوتنو سهرهستی تاکوه هاندقولی، خوی نو نازایو پیشکوتنه هرهشه جیابوونوه (له تاک نمکات) له په یوه نندیه کانی پیشو نمکات، بلام ترسی مرن: به پنجه وانوهی ترسی ژبان دلالت لو دلراوکیته نمکات که له میانی پیشکوتن و ونبونو تاکیتی نیته ناراه، واته ترسی تاکه له ونبون له نینو

کومل و له‌هستانى نازاى و پشتېستن به‌راى دیکه.... هرودها همور تاکنک نهو دوو هستى لایه به بروى (رانک) دمارگیریه‌کان نهو که‌سانن که ناتوانن نهو دله‌راوکنیه وهک یک راگرن.

(فرزید) هرچنده تارامیهک گرنگى بهو باسى (رانک) دهاو وهک هولنیک له هولکانى دهروشیکارى حسابى بؤ دهکات. به‌لام له همان کاتنا رهنه‌گریت چونکه وای دهبینى که منال درک بهو جیابوونه‌وه ناکات. یاخود نهو هستى نییه (فرزید) دهرسن نه‌گر وهیبره‌نانه‌وهى سه‌مى له نایکبوون دله‌راوکنى دروست بکات باشه نهو شته چیه که‌وا نهو رووناوهى بیرده‌خاته‌وه. یان چی لهو شته‌وه دیتوه یاد؟ بنگومان به بروى فرزید شته‌که لیره‌ها گومکرنى بابته واته (نایک) نهو گومکرنه‌ش ترسى نیستا پنگکتنى. چی لهو شته دیتوه یاد. نه‌وهى لهو شته دیتوه یادى راگیانندنى نیشاره‌نى دله‌راوکنیه. نهو نیشاره‌تمش. نیشاره‌تیکه بؤ رزگاربوون... لیره‌ها کاتیک منال له تاریکى دهرسن یاخود که له‌گه‌ل که‌سینکى نه‌ناسا ده‌بیت هست به ترس دهکات. نه‌وه بهو مانایه نییه که (رانک) بروى پته‌تى نه‌وش به گه‌رانه‌وهى نهو حالته‌تى که له نینو منالمانا بؤ منال رهنه‌ساره. به‌لکو نهو ترسى منال ده‌الات له گومکرنى بابته‌تى خۆشه‌ویستی دهکات. لیره‌ها گومبوونى نایک له‌هستانى همور نهو پیناویستیانه‌یه که منال له دواى له‌نایکبوون پینویتیته‌تى. نه‌وش ده‌کرنى له ترسى خه‌ساننى نزیک بکه‌ینه‌وه. چونکه له هه‌ستانى چوک هه‌مان له‌هستانه یاخود گومکرنه. بهو مانایه‌ش (چوک) وهک نه‌لته‌رناتیفیک بؤ نووباره یه‌ککرتنه‌وه له‌گه‌ل نایک- که‌واته برۆسى خه‌سانن یاخود بن به‌شبوون له چوک واته جیابوونه‌وه له نایک.

(9)

له نیتوان دروستبوون و سه‌ره‌لدانى یاردهو دله‌راوکنى دوو رای جیواز هیه. یه‌که‌میان ده‌لن: دله‌راوکنى یاردهى دمارگیریه. به‌لام رایه‌کى دى ده‌لن: په‌یوه‌ندیه‌کى پتهو له نیتوان هه‌رووکیاندا هیه. به‌پتی رای نووهم یارده‌کان بؤ دورکه‌وتنه‌وه له دله‌راوکنى دروست نه‌بن. ده‌کرنى بلین رای نووهم له هه‌ندى بارنا دروست ده‌کوتنه‌وه بؤ نه‌وونه:

نه‌گه‌ر يه‌کيک له‌و نه‌خوشانه‌ی که له‌ شوينی به‌ر فراوان د‌م‌ترس‌ن. بۇ شه‌قاميان به‌ريت پاشان به‌ تنه‌ا به‌جيان به‌يليت. ده‌يينين دووچاری نۆبه‌ی دل‌پراوکی ده‌بن. ياخود نه‌گه‌ر يه‌کيک له‌وانه‌ی دووچاری ده‌مارگيري قه‌هري بوونه. ريگايان پي نه‌ده‌ی دواي ده‌ست ليدانيان له‌ شتيکی پيس ده‌ستيان بشون. ده‌يينين به‌ هه‌مان شتوه دووچاری نۆبه‌ی دل‌پراوکی ده‌بن. که‌واته مه‌به‌ستو نه‌جام له‌ بوونی هاوپي له‌ شه‌قام و شوشتي ده‌ست ده‌لالت له‌ دوورکه‌وتنه‌وه‌ی دل‌پراوکی ده‌کات. بۆيه ده‌کریت بلينين نه‌گه‌ر دروستبوونی دل‌پراوکی بۇ ترس به‌گه‌رتينه‌وه. باشتروايه بلينين ديارده‌کان بۇ پاريزگارای نيگو له‌ ترس دروست ده‌ييت. به‌لام نه‌گه‌ر ريگا له‌ دروستبوونی ديارده به‌گرينو ترسه‌که رووبه‌ات. به‌و مانايه هه‌مان حاله‌تی له‌ نايکبوون دووباره ده‌ييته‌وه. که‌له ويتا نيگو به‌رامبه‌ر پالنه‌ره غه‌ريزه‌يه‌يه‌کان کارناکات. نه‌گه‌رچی به‌ر ده‌وام تووندی بنوينريت. نه‌وش ده‌لالت له‌ حاله‌تی نه‌سلنی دل‌پراوکی ده‌کات. به‌و مانايش په‌يوه‌ندی نيوان دل‌پراوکی و ديارده تووندو تۆلی به‌ خۆوه ده‌يينيت. هه‌روه‌ها ده‌کرئ بلينين دروستبوونی دل‌پراوکی هۆيه‌که بۇ دروستبوونی ديارده‌کان. ياخود له‌راستي‌دا مه‌رجيکی پيويسته. چونکه نه‌گه‌ر نيگو به‌هۆی ده‌رکه‌وتنی دل‌پراوکی کار بۇ وروژانی چيژو بيژاری ده‌کات. توانای نه‌وه‌ی بۇ ناسازی که ده‌سته‌به‌سه‌ر نه‌و پرۆسه‌يه‌دا به‌گريئ که له‌ (نيد)ه‌وه دروست ده‌بن و هه‌ره‌شه‌ی ترساندن ده‌کات. له‌هه‌موو نه‌و بارانه‌شنا نيگو بۇ که‌مه‌کرنه‌وه‌ی به‌ري دل‌پراوکی بۇ که‌مه‌ترين بار هه‌ولده‌دا. ياخود تاواي ليده‌کات تنه‌ا وه‌ک نيشاره‌ت به‌کاربه‌ريت. نه‌گه‌ر زيتر له‌وش ناييه‌زينی له‌ شوينی دی که پرۆسه‌ی ستيکسی هه‌ره‌شه‌ی ليده‌کات ناله‌ويندا بيژاريو هه‌ستی بيژاری ده‌سازينن. به‌لام نه‌و به‌ره‌نه‌جامه به‌ نيه‌به‌ت پرئسيپی چيژ باش ناکه‌وتنه‌وه. سه‌ره‌پای نه‌وه‌ی نه‌و حاله‌ت له‌ نه‌خوشييه‌ ده‌مارگيرييه‌کان زۆر ده‌يينريت.

که‌واته دروستبوونی ديارده‌کان له‌ راستي‌دا حاله‌تی ترس له‌ ناوه‌به‌بن. نه‌مه‌ش به‌ دووچۆر ده‌که‌وتنه‌وه. يه‌که‌ميان: په‌نه‌انه له‌ (نيد) رووده‌دا. به‌ هۆی نه‌و گۆڤرناکاريه‌ش نيگو له‌ حاله‌تی ترس دوور ده‌که‌وتنه‌وه. دووه‌ميان: به‌هۆی ده‌رکه‌وتنی نه‌و ديارده به‌ييلانه‌ی که له‌ ميانی پرۆسه غه‌ريزه‌يه‌يه‌کانه‌وه يينه به‌ره‌موو ده‌کۆڤرين س‌راته ده‌بنه به‌ديل. ليزه‌ها دروستبوونی ديارده‌کان ده‌بنه به‌ ديلى پرۆسه ستيکسيه‌يه‌کان. هه‌روه‌ها نه‌و به‌شه دل‌پراوکتني‌ی که له‌لايه‌ن سوپورنيگووه دروست ده‌بن دل‌پراوکتني کۆمه‌لايه‌تی ده‌که‌يه‌نيت و

نۆینه رایەتی بەییلی ناووه نەکات بەرامبەر ترسی نەرۆه. ئەمەش وەک ئە نەخۆشییە
 دھارگیرییە قەریبەکان نەیینریت. کە لەوتێدا ترسەکە بە شێویەکی بەرفراوان ترسە لە
 ناووه. بەلام دلەراوکی زگماکی ترسەکی هەمیشە بە تەواوی لەتێو خود یایە.

(10)

گوتمان دلەراوکی کارنانەوی ترسە. بۆ ئەوەش نەکرئ بۆ سروشتی خونی ترس
 بگەڕێنەوه. پرسیاری ئێمە لێرەدا ئەویە بۆچی هەندئ کەس لەم رووبەرۆبوونەویە زێتر
 نەترسن لە هەنێکیتر؟

لای فرۆید ترس شارەزاییەکی مەرقە واتە لە سەمەی لە نایکبوونەو دێتە بەرھەم.
 ئەوەش بە نەسبەت ھەموو کەسێک نەکرئ لە بنەرەتدا وەک یەک سەیر بکەیت. بەلام لەگەڵ
 ئەوەشدا فرۆید چەند بیرورایەک نەخاتە بەرھەم خۆندنەو لەوانەش ((نەلەر-الفرد الەر))
 کە گرنگی بەھەست بەکەمیکرێن دەات و مانای دلەراوکی لە دووتویی ئەو ھەستەدا
 نەیینتەووە بە پالەنری سەرەکی نەخۆشییە دھارگیرییەکانی نەژمیریت. دەلئ: ھەمیشە ئەو
 تەرزە کەسانە لە رووبەرۆبوونەوی گیرۆگەکانیاندا کەوا ترسی بە ئاوە بێ نووچاری
 سەرئەکاوتن نەبێ. فرۆید کاتێ کە رەخنە لە ھەستکردن بە کەموکۆری (الشعور بالنقص)
 نەکریت دەلئ: ئەو تێرمە بە تەواوی ھەموو پێشکەوتنەکانی ئروونیشکاری
 فەرمانۆشکریووە... ھەرۆھا دەلئ نەگەر بە سەمەی لە نایکبوون و تێرمەکی (ارتورانک)
 بەراوردی بکەین. دەیین سەمەی لە نایکبوون زۆر پێشکەوتووترە. (رانک) بروای وایە
 کە دلەراوکی لە سەر بنەرەتی جیاوونەو لە نایک و بەمانا بایۆلۆژییەکەو پاشان واتە
 گومکرینی راستەوخۆی یایەت. نواتریش گومکرینی یایەت بە شێویەکی ناراستەوخۆ.
 ھەموو ئاوانی نواتریش بۆ زەھری یەکەم نەگەڕێتەووە. فرۆید رەخنە لەو تێرمە نەکرئ و
 پێی وایە لەلایەن تێزییەکی ناخۆات. چونکە لە لایەک کۆریە لە بێک بەو حالەتە ناکات
 لەلایەکی تریش کاریگەری پشتاوێشتگەرتنی (الوراثة) نایبینریت. لەلایەکی تریش نایا
 ھەموو شیرنەرەکان نووچاری نەماگیری نەبێ چونکە وەک نەزانین ھەموو شیرنەرەکان

دوچارى همان حالت دېن. هروډها (رانک) به توارى غريزه سيکسيه کان پشتگري
دخات.

(11)

کراري که بتکرين ياخود چهاندين هرتنه روياريک نيه بهس. بالکو بهر دوا
کاره دکاتو نو هيزه لبار دبات. بارگه دبروونيه کانين دالامت لهو بهرگريه دکات که
هميشه بډ پاريزگاري چهاندين به کاره دهنرت. دکرئ نو باره دبروونيه نزان
به ناشکرا له دمارگيري قهرى (زورليکرن) هست پينکين نوپش به وينه کار دانهوه که
نيگو پتي هلدستيت.

هروډها له لايه کيتر نيمه دلتين دله راوکن له پرچه کراري ترس پينکاتووه (ترس
له دستانى بابته) هروډها دزانين که په کيک له پرچه کراري دکاني له دستانى بابته
غمه. مسله که ليرها به مجزويه. يه کم: چ کاتي له دستانى بابته بهر دله راوکيما
دبات؟ دووه: چ کاتي بهر دهمان دبات؟

بينگومان غم خسله تيکي ناديار له خو دکرئت. نو خسله تش هندی جار بډ
نازاري تاييت دکرپتهوه. هروډها هوهک دزانين جياپوونهوه له بابته شتيکي
نازار به خشه. که واته ليرها دکوينه نالوژيه کي ترهوه: کي له دستانى بابته بهر
دله راوکن دچيت؟ کي بهر دغم دچيت - کي بهر دنازار دچيت؟

گوتمان کاتي مثال له کال کسيکي نامز دېن. ياخود به تنها دېن دوچارى
دله راوکن دېن. نوپش به هوى گومکرني بابته. به لام دله راوکي نو نالوژتره. راسته
دوچارى دله راوکن بووه. به لام نه که سيري رووخساري بکين يان له گرياني برونين.
دکرئت تعبير له نازاريش بکات. نازاري جهستهي نو نازاروش بډ (سهمي
له دايکبونو) (گومکرني بابته) دکرپتهوه.

غهميش جياپوونهويه له بابته. ياخود شويني جياپوونهوه له بابته دکرئ. چونکه
به هوى غمونه خو به تالکرن و بهر لاکرن روونبات. ياخود به تالکرن و بهر لاکرن.
کشانوه له بابته. چونکه له حالت بابته ديارنيه .

که واته نه‌ګر نازار کاربانه‌وهی حقیقی بابت بیتو دله‌راوګن پرچه‌ګرځاری نه‌و ترسه
بیت که به ګومکړنه‌وه به‌ننه. یاخود به به‌یله‌که‌یه‌وه په‌یوست بیت. دکرئ تاکه زمانیک
بزلکنزیکېوونه‌وه یان راسته‌وخو به سه‌مه‌ی له‌دایکېوونه‌وه په‌یوست بکین.

په راوړنه گان،

1- فروید به گومانووه سپیری عقل لمکات و پښی وایه مړوف هر دمیت به نازارو نه نیشهر کیشه کیشو ململانی نهروونیوه بژیت. بهو مانایش شهرانگیزی غریزه په کی بایولژیوه هر له ویشه ده دمنوانی بهرامبر غریزه ی ژیان ((نیروس)) غریزه ی مرن ((ساناتوس)) نامه زینتی. نم بوجونه بهرو ((نوالیتی)) مان بهات. مړوف بهو مانایه دمیت ه لگری غریزه ی ژیان و مرن واته وک بوونه مرنکی بکوژ کاتی بهرامبری دکوژنی خویشی دکوژیت.

2- رمنکه به جوریکی نیک وریاکر نه مو هوشیاری مړوف به ژیارو کومه لگای مدمنیوه په یوه ست بن و بهو مانایش ژیار همیشه پرنسپیه کانی خوی لمر مانووبوونو ژانو ژوارو چوساننده ی تاک نادمه زینتی. همیشه تاک له بهرامبر لپرسینه یوه بهروامدایه. نه گمر نه لپرسینه یوه له لایه که به نیستاتیکاهو په یوه ست بن. نه روی له لایه کی نیکوه راسته وخ به هنگاره له بنه هاتووه کانی کومه لکاهو بهنده. واته ژیار رچی دهستینشهری تاکو کومه لگای له دووتویی خویا ه لگرتوه. بهمش تاک بهرامبری کومه لگا دوو نه رکی سره کی له نه ستویه نه رکیکیان ریزگرتنی یاسو ریساو رای دژو حیواره... دوومیش بیرکرنه مو نواندن کره کانه بزمان بهرامبر نه رکی په کم. بهو واثایه کومه لگا له فراوانترین مانانا کومه لگای نیبامعیوه راسته وخوژ نهوش به دلراوکی تاکوه بهنده. هر له دووتویی نو دلراوکی و نیگرا نیش وابسته کی سلفیان دووچاری له رزین دمیت له بهرامبریشا له میانی سووتانی نهروونو بیرکرنه یوه تاکي پر بزا و جوله ریگای چنچالی پینشکوون روشن دمیتوه. کوانه نه گمر تاکي نیو ژیار به هنگاره نه سره وت و سرکیشه کانیوه بهرو نه زانراو بچن و نهو هنگاوانش دلالتی ترس وک له چمکی فروید هاتوه له خوبرگیته یان لهوشی ((نزانراو)) بهرو هلقولابن بهو مانایه کومه لگای ژیار همیشه ترسی ناینده به روی بهات.

به لام وک دیاره بیرورای فروید بهرامبر که بتکرنو ژیار ی نهومی که سرکو تکرن یان چپانن ژیار یی لینه کویتوه. مارکوژه نوو بیرورای تا نه نمازیه که بهرو پشتر استمه کانه که نوو جزر سرکو تکرن له په کیچا لکانه ده په کم میان سرکو تکرنی بهر متیه نهومی که سرکو تکرنه کانی بیکن. مارکوژه پینوایه سرکو تکرنی بهر متی بؤ پارازتی شارستانیست پینوایه به لام سرکو تکرنه کانی بیکه بؤ هینشته یه شیوه ی تاییدی دهسلاتی کومه لایه ی ناخراوه. بویه دین بهرنگاری بکرت.

3- فروید پښی وایه سمعی له نایکرون نوو بارهیه که له هیستریا دووباره دمیتوه. به مانایه کی تر خزو نارم زووه به نه نجام نه کیشتووه کانی نیو ناشهر همیشه وک یاموهریه که له نخوشه بهارگریه کان دووباره دمیتوه نهوش به ((حیجار التکرار)) ناو دهات به مانایه کی بیکه تاک همیشه له وروژانو شله ژان دایه تاکو خاوبوونه مو نامرکاننده دووباره بکانه ده. نهومی لیزما چمپاو نه گمره سرچاوه نامانجه کانی غریزه یه. به لام بایه تو هیزی بایه له گوراندایه.

واتای دیارده لای فروید

نهمی لیرهنا کرنکی به نمرکهوتی ییاردهکانو ناوهرؤکی ییاردهکان بهات پزیشکی عقلی نییه. بهلکو شیکرینهوهی نهرونی ههمو نهو شتانه به بایهخیکی زورهوه وهرهگریتو نهمانی مانای خوی هیه و له نووتویی ژبانی نهخوشییهوه ههلمهقلی.

یهکهمین کس که ییاردی نهمارگیری (العصابیه) نؤزییهوه (ج.برویر) بوو. توانی به شیشهیهکی سهکهوتوو له حالتهی (هیستریا) سووی لیرهبرگری. به همان شینوش بوای نهو (ب.جانیه) همان شتی نؤزییهوه. بهلام پیش (برویر) بلاویکرهوه. نیمه لیرهنا کارمان بهوه نانیه که بقیهکهمجار کی نیوویتهیهوه. چونکه لهو بروایهناین ههمو نؤزینهویهک زیاتر له جارنک نهمؤزیتیهوه. بهلام ههمو جارنکیش سهکهوتن بقا خاوهنکهکی ناگهپتهوه. نهکینا دهبرایه نهمریکا بهناوی کؤلومبسهوه ناوزهند بکراپایه .

فرزید دلتی: من له میانی کارمکانما ماومیکی زؤر مهیلم بؤ لای (ب-جانی) دهچوو. به تاییهت که بیاریمی (الاعراض) دمارگیری به بیروکی ناشوریهیه و رافکرد. نو بیروکانی که خویان بهسر نهخوشا فهرزهدرد (واته کرنا به سهپنراوهکان) به لام دواتر له بیروپایی خوی پاریزگاری کربو رایگه یاند که نو زاراویه له بؤچورنی نوپایه (شیویهکی مهجازی) هیهو له نووتوبی واقعا هیچ شتی لهخو ناگرت. لهوکاته من له دمرنهنامهکانی ناگم.

کواته هر وړوک هلېوځون پیاوړې واناو مانا له خوندگرۍ. هر له واناو واتیښهوه تعبیر له ژبانی کسه‌کان همکات. یاخود به ژبانی نوانه‌وه په پوهستن. لیکلېدا هولوځم نو بیرته به یارمته هڅه‌کې نمونه قبول پفرموی. به لام به له همو وشتی بلنیا تان همکام حالت‌کان بهم له راستی نین. رنگه شوې خوی دوی نو لیکل‌کلیڼه‌وه شیکرنه‌وانه بک‌ویت له‌میانی نزمونه‌کانی خویا به دواړی پړوا به راستنه بڼی.

فرۆيد دملی راسته (برویر) نو بیروکی بق حالتی (هیستریا) به کارهفتاوه و سرکوتنی به دستپیتنا، به لام من لبری نووی هیستریا وک نمونه بینمه. له به ره نهی هه له نهخوشیه بهمارگیریه کانه دهجه ناو بابته کوه. نو نهخوشیه بهمارگیریهش له واقعیا له هیستریا نزیکن. ناوی نو نهخوشیهش به بهمارگیری وهسواسی دهبین. هه چهنده وک هیستریا بلاو نییه خه لکی زورشت بهبارهی نازانن (نهخوشی بهمارگیری به شنوهکی ناایار له نووتویی بهروونی به بق جهسته خوی بهگوازیتهوه).

روالته کانی نخۆشی بهمارگیری وهسواسی وادهکویهته: نهخۆش مێشکی به بیرۆکهیهک خهریک بهیت. خوێنی نهو بیرو بیرۆکهیهش له واقعیدا بو نهخۆش هیچ بایهخیک لهخۆ ناگریت... بهلام نهخۆش له ناخوه کار بو هاندانی بهکات. لههمان کاتیشدا نهو بیرۆکهیه بو نێستای نهخۆش شتویهکی نامۆ له خۆبهگریت. لهووتوی نهو هانفانهشوه نهخۆش هیچ خوشییهکی بهست ناکویهت. لهگهڵ نهوهدا ناتوانی لهو کرناوه خۆی بهرباز بهکات. نهو بیرۆکانه خۆیان بهسپینن بویه به (بیرو سهپینراو) ناوژه کران. تازادهیهکیش بن مانان. یاخود بهجۆریکیتر به نێسهت کهسهکه مانا هیچ گرنگ نیه. زۆریی حارێش هیچ و نهوهد لهکویهته. واته نهو کارتکرناوهیه که له تازاوهی

نەخۇشدا كارىمكات مائالكارانەو يېتھومە. لە زۆربەى كاتيشنا دەلالەت لە ناوهرۆكىكى ترسینەر ئەكات و نەخۇش واهەست ئەكات خەوى نەو بېرۆكەيە بەرەو تاوانىكى ترسناك پالى پېنومەنى. لېزەنا ھەر نەو بەس نىيە كە ھاندانەكانى ناوهرە وەلانرى (چونكە بۇ خەوى نەخۇش نامۇيە) بەلكو نەخۇش ھەميشە لەلەيك لىنى رانكاو ھەترەشى لىچووەو ھەترەشى لىندەچىت. ھەرچەندە نەو كارە نارەسەن و تاوانانە كە نەخۇش تەسەورىان ئەكات رىگای خۇيان نابەرن بۇ جىتەجىنكرىن (بە واتايەكى دى نەو خەيالە ھەرتەنها لەنىو نەخۇشدا نەمىت لە واقىعەا و جەوى نىيە) لە كۆتايىشدا نەخۇش لە نووتوى نەو بېرۆكە سەپىتراوەنا ھەميشە رانكاو خۆى زىندانى ئەكات. نەو كرەارانەى كە نەخۇشيش بەھزى نەو بېرۆكانەو دەپنوين. پىنى ئەكوترى كرەارە سەپىتراوەكان. خەوى نەو كرەارانەش واتاي خۆى ھە. بەلام نەو زىانە لە خۇناگرە كە نەخۇش تەسەورىان ئەكات. يان لە واقىعەا ھىچ حىسابىيەكان بۇ ناكريت. لە زۆربەى بارنا ھەرتەنها نووبارەكرىنەو. يان رازانەو. يەك ناهەنگسانەى ژيانە. لەم كارە سەپىتراوانەش بۇ نمونە: نووبارەكرىنەو شۆشتن (بە تاييەتى ئەست) يان نانیشتن و جەل گۆرپىن و جەل لەبەركرىن و سەيران... ھەموو ئەوانەش كۆمەلىك تەكرە لەخۆ ئەكرن. لەھەموو شىوھەكانى نەخۇشى ئەمارگىرى وەسواسى و لە ھەموو ھالەتەك لە ھالەتەكان نەو بېرە سەپىتراوانە كارىگەرى خۇيان ھە. بۆيە كرە نەخۇشەكان بەيەك شىوھە تىكەل يەكتر نابەن. بەلكو لە ھەموو شىوھەكانى نەخۇشى ئەمارگىرى وەسواس و لە ھەموو ھالەتەك لە ھالەتەكان: لە زۆربەى جارنا يەكەك لە كرەوھەكان لە نىو ئەوانى يەكە بۇ شۆپىن ئەستى خۆى ئەكرىتەو. ناوى ديارىكرەو لەخۆ ئەكرىت - بەلام ھەموو شىوھەكانە ھالەتەكان بەروخسارى ھاوبەش بەشارى ئەكەن. مەھالە بەھەلە بۆى بېوانەن.

نەو نەخۇشە سەيرو سەمەرە. بۆيە پزىشكى عەقلى ھەرچەندە خەيالى خۆى پىنەو خەرىك بەكات ناتوانى ھىچ ئەرنەنجامەك بە ئەست بەننى. چونكە نەو كرەارانەى كە نەخۇش دەپنوينى لە ژۆر ئەسەلاتى ئەمارگىرى وەسواسىدا بارگارىيە بە ھىزىكى گەورەى خەيال ئەكرەو. ناكرىئ لە ھالەتى ناسايى ھاوشانىك بۇخۆى بدۆزىتەو. نەو كە ئەنوانى لەگەل واقىعەا لىكترىكەو نەو بۇ بەكرىت يەك شتە ئەویش گۆرپىنى نەو بېرە بېنەو ھىچەيە بە بېرىكى سوكرە يان كەمتر. يان ئەكرىت بەبېرىكى ئەكە پارىزگارەو پاسەوانى

بکړئ. که واته نه‌ګرچی له توانا هیه نه پالنه‌ره، یان نهو بیرۆکه سپین‌راوه و زورلن‌کراوه بګوازیږته‌وه. به‌لام هرګیز ناتوانی نهو بیره به‌تألیک‌ږیت. ګواسته‌وهی دیارمکانیش واته نوورکه‌وته‌وه له شتو‌ه‌ی سرمتایی نه‌وش یه‌کټکه له سیماکانی نه‌خو‌شی هم‌ارګیری وه‌سواسی.

له‌پال نهو پالنه‌ره، یان بیره سپین‌راوه وه‌سواسییه. نه‌ګرچی ناوهرۆکه‌کی سالب (ننګه‌تیف) یان (پۆزه‌تیف) موجب بیت، نه‌خو‌ش له نووتوبی خوینا نووچاری ګومان و نیکه‌رانیو دل‌پراوکی نه‌بیت. له عقلیه‌تی نه‌خو‌شا ګومان‌نیک به‌رکه‌ویت. بویه ه‌ولده‌ات خو‌ی به شته جټیګرم‌ګانه‌وه په‌یوه‌ست بکات. به‌ګشتی له به‌رنه‌نجامی ه‌موو نه‌وانه‌ش‌وه نه‌خو‌ش نووچاری ګومان و خه‌پ‌سان و سستی و سنوردانانی نازادی نه‌بیت. واته حاله‌تکه چ باریکی سالب له‌خو‌ بګریت یان موجب، نه‌خو‌شه‌که له نیو ګومان‌نا تلده‌خوات. لیرها فرۆید ده‌لنی نوو نمونه به‌عینه‌وه که ماو‌یه‌کی زور نووروریز له ژیر چاوبیری مندا بوون نه‌رکی چاره‌سرکرښم له نه‌ستو ګرټبوو:-

ژنیک له ته‌منی (۳۰) سالدیا بوو. به شتو‌یه‌کی زور ترسناک سکالای له دیارم‌ی وه‌سواسی هم‌کره. نهو کومه له کراره سپین‌راوه، که له میانی روژنیکنا نووباره‌ی هم‌کره‌وه به‌راستی جټیګای سرنج راکټشان بوون. له ژورمه‌کی خو‌یه‌وه به‌ه‌ل‌ماوان خو‌ی هم‌که‌یاند نه‌ ژورمه‌کی ته‌کییه‌وه له شویننکی دیاریکراو به‌رام‌هر میزی نانخوارن به‌ره‌ستا. نهو میزه‌ش نیوهراس‌تی ژورری ناگیرکرېوو. له حاله‌ت‌ها بانګی نوکه‌رمه‌کی خو‌ی هم‌کرېو فره‌ماننکی راهم‌که‌یاند. جا ه‌ره‌فره‌ماننیک بایه. نینجا به‌په‌له بق ژورمه‌کی خو‌ی هم‌که‌رایه‌وه. راسته نهو دیارمه نه‌خو‌شییه هیچ ترسناکی تیانا به‌دی نا‌کړیت. به‌لام له‌ګال نه‌وش جټیګای خو‌تیه‌ل‌قوتانه. هم‌کړئ له ریګایه‌کی راست و بټیګومانیش بګینه رافه‌کرښی نهو مه‌سه‌له‌یه. بن نه‌وه‌ی پزیشک بیته نیو‌وه. به‌لام من بټی نهو نه‌مدته‌وانی شته‌ګان بیټن. واته نه‌مدته‌وانی پټ‌شینی مانای نهو کره سپین‌راوانه بګم. چونکه ه‌رچه‌نده له نه‌خو‌شم به‌پرسی بق وانکه‌یت؟ نهو به (نازانم) وه‌لامی ده‌لامه‌وه. به‌لام دوا‌ی نه‌وه‌ی به‌سر نارژن‌ینی به‌روونیا سرکه‌وتنی وه‌م‌سته‌ننا. به‌ره‌به‌ر ه‌ننیک رافه‌کاری دانه‌ست که په‌یوم‌ن‌یان به کاره‌ساتی کراره سپین‌راوم‌که‌وه ه‌ب‌وو. نهو ژنه به‌ر له (۱۰) سال شوی به پیاو‌نیک کرېوو که زور لهو به‌ته‌م‌نتر بوو. له‌ش‌وه‌ی به‌زاو‌ابوون نهو پیاوه نووچاری چوک-کټر

هه‌لەسان بپوو. شەو ھاتو رابورد نەو پیاوھ ھەر لە نێوان ژووری خۆیو بڕووکنا لە ھاتوو چۆکرێنا بوو تا ھەولێ جووتبوون بنات. بەلام نواجار بن ناکام مایەو. بۆیە لە بیانی رۆژی ناھاتوو شوومکێ پێی ھەلێ (من شەرم لە نۆکەرەکە ھەکم، نەو نۆکەرێ بە ریکخستنی جینگاکان ھەلەمستێ) بۆیە ھەربووکیان بێیار ھەنمن شووشەیک مەرەکیی سوور بەسەر جینگاکنا بکەن. بەلام بەر نەو شوێنە بیاریکراوھ ناکەوێت کە ھەبایە پەلە خوێنەکی لێنایە. لێرنا نایا نەو یانگارییەو کرناڕە سەپینراوھە چ پەیمەننەییکیان بەیکەوھ ھەیە. نایا چوونە ژوورەکی بیکو بانگکرینی نۆکەرەکە ھەرتەنا دوو واقعی ھەتیوون. کە ھەکرێت بە ھەلوێستی نەسلییەو پەیمەستیان بکەن. نەخۆشەکە بۆ ژووری نووھم پێشمکەوتو لەبەرەبەر میزی نانخوارن رایگرتم. لەسەر چەرچەفی میزەکە پەلەیکێ سووری گەرەم بەرچاوکەوت. روونیکرەوھو گووتی من لە بارێکنا بەرامبەر نەو میزە ھەوێستم کە نۆکەرەکم لەکاتی بانگکرینا ناتوانی بن بێتتی نەو پەلەیکە بێرنا تێپەڕێت. بەمجۆرە گوومانم نەما. ھەربووخالەتەکە. واتە نیمەنی شەوی بەزاوایوون و کرناڕە سەپینراوھە تێکنالابوون. بەلام نەو خالەت زۆر شتی تریشی لێنھیتتوھ. نەوێ ناشارکراو روونە نەوھە کە ھەر لە سەرھاتاوھ نەخۆشەکەمان خۆی لەگەڵ شوومکێ تەماھی کرێوھو لاسایی نەو ھەکاتوھ لە ژوورەکی خۆیەوھ بەرەو ژووری نووھم لە ھاتووچۆکرناھنا. بەلام تاکو نەو لاسایی کرێتوھ تەواو بکەوێتوھ. لەبری شوینی نووستن و گەرەسەکانی خاوانی نانخوارن ھەک بە بیلێک بەکارنەھێنێ. نەوھش شێوھەیکێ ھەرەسەکیانە لە خۆنەکرێت. بەلام ناھانەوێت لێکناھەو بۆ رەمزبەتی خەون بە شێوھەیکێ بێھوھبەیانە بە نەنجام بگەھێن (لە خەونیشنا ھەکرێ رەمزی خاوانی نانخوارن کە بەشێوھەیکێ زۆر ھەرمەکەوێت بەبیلی شوینی نووستن بیت) زەواجیش واتە جووتبوونی میزی نانخوارن شوینی نووستن. لێرنا بۆمان ھەرمەکەوێت کە کرناڕی سەپینراو مانای خۆی ھەیە. مانایەک ھەنوونی کە نووبارەکرێتوھ نیمەنە راگەیانراوھە نیشانەنات. نەو نیمەنەکی کە لە دووتوێی ھەلالەتی وەسفەکانییەو خۆی نومایش ھەکات. بەو ماناییش نێیە کەوامان لێیکات بە روالەتەکان رازیبین. بەلکو نەگەر بۆ رافەکرین خۆمان بێخەن ژێر پەیمەندی نیمەنە راگەیانراوھەو کرناڕە سەپینراوھە رەنگە تارەمەیکەو بتوانین ھەستبەسەر کۆمەلێک زاناریو ھەتکەوتی نووریا بگرنو نازو مەستی کرناڕی سەپینراویش لەم نۆوانەنا

روونېكېنېوه، ناوهرژكې نو مېست و نياز، ياخوډ نوې ليره به چاوو دمېنرېت:-
 بانگكرنې نؤكرهكو سرنجراكښانې بؤ پهلېك تړاو پېنچوانې مستواړهې (من
 شرم له نؤكرهكم دهكمې شووكمې نېيتوه، كهواته نگر نو رؤلې شووكمې وازې
 بكت لمن: من شرم له نؤكرهكم ناكم، چونكه پهلېك له شونې بيارېكراوې خؤينايه.
 ليرهنا دمېنېن نهخؤشهكه بهلاساېكرنوهې نېمهكه رازې نيه، بهلكو راستې دهكاتووه
 بهسركهوتوويې لهقلمې دعات، وات ديهوېت بليت: نهخير نوې واېكرد پهنا بؤ
 مهرهكبې سوور بهرېن چوك هالنهسان بوو، وهك نوې كه خونهكانې نو نېمه له
 كرناړكې نېستايېنا جنېجېكرابېت، نوېش به تړاوې كهوتؤته ژير هيواكانيېوهو
 هيواخوازه كه شووهكمې سركهوتن بهسر فمسهكهكې پېشونا بېنې .

بهېنې نو يانوهريانهوه هموو نهوشتانې كه نواتر دهربارهې نو دمتوانېن بزاني
 دكرې به كرناړه سپنړاوهكه پيوهستي بكن، هرچنده نو نافرته چندان، ساله جيا
 له شووكمې ژيان بهسرهبات، بهلام لهگل شوېشنا بهرگرې لهبرهوايوونې شووكمې
 دهكات، راسته ليرهنا بهنېسېت نو بواړې نوې نيه كه دهستهملانې لهگل شووكمې
 بكت، هؤكې بؤ نو گرمانه دهگرېتوه كه له خؤيووه وشې بېزراو دعات پال خؤي،
 وات هرچنده لهسر وهفايې خؤي ماوهتوه بهلام لهبرنوهې بېزراوه بؤيه ناكړې پېنكوه
 بژين، وات نو نافرته همېشه هېرلندعات پلې شووكمې له خيالې نانهبزېت بؤيه
 همېشه له دلي خؤينا بيانوو بؤ حالتكه دهيتنېتوه، لهلايكي ليكش نهېنې نو
 نهخؤشيه شاراويه واې لېدهكات كهوا همېشه شووكمې له قسهې خلكې بېاريزي،
 بيانوش بؤ پېنكوه نهژيان دهيتنېتوه، چونكه دمتوانې به جيا لهوېش له ژيانكې
 خؤشنا بؤي، بهمجؤره شيكرنوهې دهرورنې بؤمان رووندهكاتوه كه كرناړې سپنړاو
 كه هېچ بهلامانهوه كرينك نهوو پيوهسته به ناوكې شاراويه حالتې نافرته نهخؤشهكه،
 وات نېمه ليره پهرمان له سر كؤمهليك نهېنې دماركېري وهسواسې هلمالې .

نمونې دووم تړاو جيايو نمونيهكه بلاو، نوېش نو تقسيه كه بهر لهخوتن
 نهخؤشهكم پېنېهلمېستې...

كچنكې جوانكېلې تهم (۱۹) سالانو پرېبهره، تاقانې نايك و باوكييهتې، بهؤي
 زيرهكې وزانياريهكانيهوه توانې بووي بهسر نايك و باوكيا زالېي، هرومها له منالېدا

خۆی بەگەرە سماتە بەرچاوو. نو کچە لەم چەند سالەى دواىدا بەىن هیچ ھەزىک
 دووچارى ھالەتەىكى ھمارگىرى بىوو تا رانەى نەخۆشبوون ھەراسانى کرىبوو. زىاد لە
 پىنۆست تونۆتێژى رووبەرۆوى نایکى نیشانەما. پاشان ھەمىشە توندى نەنوانو بەرو
 گومانو دەرراوکى نەچوو، تا وایلێھات بېاربەسات کە ھەرگىز ناوێریت بەتەنھا شەقام و
 گۆرھپانى گەرە بېریت.

نەمجۆرە ھالەتە، ھالەتەىكى نەخۆشى ئالۆزەو بەلایەنى کەم نەکرێ بە نوو جۆر
 نەستىشانی ھالەتەکەى بکەىن. یەکەم ترس لە شۆنى کراوہو نووہم ھمارگىرى
 وەسواسى.

لە خالى یەکەم ناوہستىن. بەلکو نەوہى بەلامانەوہ گرینگە نوو تەقسەبە کە
 نەخۆشکە بەر لە خەوتن بۆخۆى سازىمەکات. ھەرنەویش سەرچاوەى غەمو کىنەى باوکۆ
 نایکىتى... رەنگە بە مانایەک لە ماناکان بتوانىن بۆلێن ھەموو کەسى نەکرێ بەر لە نووستن
 تەقسى بيارىکراو بەخۆى ھەبن. یان بەر لە خەوتن پارىزگارى لە نوانى ھەندى کرار
 بکات. بى جىبەجىکرانى نوو کرارنەش خەوى لێنەکەوێت. کەواتە نەویش ھەموو شەو
 ھەندى شۆوہ بە جۆرێکى خەرفى نووبارە نەکاتەموو لە نووتوێى نوو نووبارە
 کرىنەوہبەشدا نەکەوێتە گواستەوہ لە ھالەتى بىنارى بۆ خەوتن. بەلام مەرجى کەسى
 سەروشتى کە نەکەوێتە نوو ھالەتە شۆوہبەکى ھەقلانى لە خۆنەگریت. لەسەر نەم نەساسەش
 قابىلى تىگەىشتنە. یاخود رەنگە پەروەندىبەکى پتەوى بە بارۆنۆخى نەرەوہنا ھەبىت.
 بەمجۆرەش نەتوانى خۆى لەگەلیدا بگۆنچىن بى نەوہى کاتى خۆى لەنەست بەدا. بەلام
 تەقسى نەخۆشکەى نێمە تووندو کۆمەلێک قوربانى بەسەرخۆبىا ھەرزەمەکات. خۆشى
 نەمخاتە پال کۆمەلێک ھەزى بە روالەت مەعقول. رەنگە نەکەر زۆر ورد نەبىنەوہ نەتوانىن
 نوو تەقسە لە تەقسى سەروشتى جىابکەنەوہ. بەلام نەکەر زۆر بەرو ناوہوہى نوو تەقسە
 نابچىن و سەرنج بەدەىن نەبىن. لە ھەندىک مەرج پىنکەاتووہ کە ھىچ بىیانووہبەک لە
 خۆناگریت. ھەندى مەرجىش شىتانە نەکەوێتەوہ. بىیانووى نوو رەھىفانە ((ھەتھات)) کە
 شەوانە نەخۆش پى ھەلەستى وەک پىنۆستىبەک بۆ خەوتنى بە ھىنى. و خۆ
 نورخستەوہ لەو شتانەى کە ژاومژاوبىان لێنەکەوێتەوہ. بى جىبەجىکرانى نوو کارانەش بەر
 لەخەوتن ھەموو شەو بەر رەھىفانە ھەلەستى: - وەستاننى کاتژمىرى ھەلواسراوى بىوار

له کارکړن. وه مرناني هموو کاترمزهمکاني بیکه بڼ جياوازي. تا دمکاته کاترمزيره بچکوله کي همستی خویشي. پاشان کۆکړنه وهی لوله کو نینجانه ی گوله کاني سر کتینخانه. به شپوه یکه وړیو هوشیارانه تاکو له شوبه نه کو نه خواریو هو له خو به ناگای بهنن. نهو هزانن نووستن هموو نهو شتانه ناهینن که پنی هلمستن. هروها هزانن چرکه چرکی کاترمزيره بچووکه کي همستی که له نینو قاوغی تاییت به خویندایه خو له چاوان نازرینن. هروهک هزانن چرکه چرکی ریځوپینکی کاترمزیری دیوار خو له چاوان ناکات. به لکو به پینچه وانوه ریځیهمخت. هروها هزانن ترس له لوله نینجانه له واقعیا هیچ بلگه یهک له خو ناگریت. به لام به نیسبته ژورهمکاني بیکه تقسه که پینچه وانهی هیننیه که ناوادمکات همگای نینوان خوړو نایکو باوکی به کراوهی بهینته وه. بو لنینابوونیش به شتن راگیری دمکات. خوږی نهو رهیفه بهیته هوی ژاوه ژاوه نانه وه. لهو رهیفه گرینگانای که شوننی ناوړه نانه وهو سرنجی زوره. په یوه نندی به شوننی خوتنه وه هیه: نهو ناهیلنی سریننی لای سره وه به باهوه (عارضة) نارینه که بکویت. سرینه بچوکه کي ژیر سریشی به شپوه یکه بیاریکراو دمخاته سر سرینه گوره کو سریشی به ناراستی نینوان نریژایی شپوه بیاریکراوه که ناممخت.

به لام له بهرنیوی لڼفه کي به په ناخنراوه. بویه سره تا بهرله وهی به خویند ببات همی هالیته کینن تاکو لای خواره وهی له لای سره وه نه ستورتر بکویتنه وه. به لام نهو له تقسه کي خویند نهو شته ناهیلن. واته هموو لایهک وهک یهک لڼدمکات تاهیه لایهک له لایه کي بیکه نه ستورتر نه بیت. وهکو گوتان هموو نهو کارانهش به شپوه یکه له راندهم وړدمکارانه نه انجام دمات. به وړی هوله دمات به سریناننا بچیتنه وهو همیشه هموو نهو کارانهش نریکه ی کاترمزیریک یان نوو کاترمزیر دمخایه نیت. لهو ماوه به شدا نایکو باوکی نه خوش خو ناچیتنه چاویانه وه.

شیکړنه وهی نهو کاره سهپنراوانی نه خوش و رقو کینو بیزاریه کان هروا به ناسانی همسته بهر نه کراون به لکو سره تا چندان پرؤژم بو لوریدونوه پتسکه شی نه خوش کرد. به لام نهو همیشه رته نمکره وه. یاخود به چاویکی کم سیری پروژهمکاني نمکریم. به لام نواتر په چرکه باری رهمکره وهکاني سره تا. قوناغی کي گرینگی به دوی خویند هینا. له قوناغنا که که بایه خسی به شیمان پتسکه شکاروه کان ناو.

دهستیکرد به نامادکاری هموو نو شتانی که به دلینا دهات. به گویره شیمانکان بهرو یاندهریهکانو بونیایی چیکوتهکی روئادوکانی گهراپوه له نواچاریشا هموو رافهکاریهکانی نتهی بؤخوی نامهرشتهوو نینجا قهانهتی پندمهتتا. له نهرهوی نو پرژسهپهشوه نو همیشه ترسیک ناگیری دکرو بهورنی کرناوه سهپنراوکانی وهک کوتمان جیتهجن دکرو پاشان بهرهبره نو کرنازانه کهمبونوو نینجا بهرلهوی بگینه کۆتایی چارهرکرین نواچار وازی له هموو تقسهکان هیتا..

هموو نو رافهکارییهی لیرها پینشکشی دهکم ههتهنها بهرهمی چند نانیشتنیک نییه بهلکو لهکارکرینی چنان ههفتهو مانگ هاتوته بهرهه تا بهره بهره نهخۆشهکه برکی بهوهکرد که نههیشتنی کاتژمیر لهشوئا بؤخوی دهلالتی رهزی میتینهیه به شیوهیهکی ریکوپینکو لهماوهی یهکساندا بؤ نمونه نافرمان ملین بینوژی مانگانمان وهک کاتژمیر ریکوپینکه، بهلام وهک دیمان نهخۆشهکه پیشتر لهوه دهترسا که چرکهچرکی کاتژمیر خهوی لهچاو بزپینن. رهنگه نو چرکهچرکه بهشیوهیهکی رهزی لینانی (میتکه) لهحالهتی خروشانن سینکسی بنوینن. نو ههسته وروژاوهش زوژجار لهخهوی کردوو. لهلایهکی دیکوه ترسان له میتکه ترسانه له برینارکرین بویه سههرای راوهستانن کاتژمیری نیوار له هموو نو کاتژمیرانهش بوور دهکوتهوه کهکاریان دهکرد.

ههروها کۆکرینهوی لولهک و نینجانهی گولهکان وهک هموو نوانی دیکه دهلالتی رهزی من لهخۆ دهکریت، واته ترسان له شکانو بهربوونه یان بن مانا نییه. نیووش شتی دهبرارهی نو دابه باوه دهزانن: که له کاتی مارهبینو دهستیشانکرین کاتی پهراغی یان قاپینکی شووشه دهشکن. ههپیاویک له نامادهبووان دهست بهسهه پارچهیهکنا دهکری. نهووش له رافاکریندا بؤ قوناغی شووکرینی بهر له تاکانه دهگهپتوه. واته وازهیتان لهو ههقی کهدهشی بؤ ههه پیاویک بهراست بگهپت. یان ههپیاویک وای دانهن نهوکچه مارهی لهو بیریت.

نهخۆشهکهمان نو بهشی لهکراری تقسهکی به یاندهریهکی بیاریکراوی منالی خۆبو ههئێ خواتر بهند دهکرد. نو کاتهی له منالیدا دهفرینکی شووشهیه بهستهوه بووو بهربۆتوه. بهفرهکی لهدهست شکاوه دهستی زامناکرینوو خوینینکی زۆری لپهاتوو... نینجا لهپاش نهوهی کۆمهلیک زانیاری به هزی نهزموونی ژیاوه دهبرارهی

په یوه ندى سينکسى به مستهنا نيتر بڅخى ترس و دلخواو کي له خ بارکړووه. بهوى که نهگر له شوى بهزاو بوونا دوچارى خوښه ربوون نيت له حالت لای شووه کى گومان له کچتيو په ردى بوکي نى نو دهکريت. ياخود بهامبر خوښه ربوون له شوى بهزاو بوونا ترسو دلخواو کى ناگيرى دهکات. کهواته کوزکړنوهى لولهک و نينجانه کانى سرکتيخانه دهالات له رهيف وهگرتن دهکات بهامبر شکان و زامناربوون. واته شکانيش راسته وخ به په ردى کچتييه وه خى بهند دهکا. بهلام رهيف وهگرتن له بارهى ژاوه ژاو هيچ په يونسيه کى بهو مهسلانوه نيه..

له لايه کى نيکه وه رڼيک له پر ماناي سره کى تقسه کم نزييه وه بزم دهکوت که بچى نايه ویت سرينه که به باهوى دارينه که بکويټ. کاني گوتى:- سرين هميشه دهالات له تافرت دهکات بهلام باهوى چوارپايه که پياوه. بهو مانايه نو دهيه ویت بهکاريکى سحرى (نهگر نم گوتيه بشي) هلسي ژن و پياو له يک بکات. ياخود ريکاي جووتبوون له نايکو باوکى بگريټ. بهرلهوى نو تقسه دهستی بهسره باگري بهماوه يکى زور ترس بهسره زال ببوو. بويه نايکى برياريدا دهراکى ننيوانيان به کراوه يى بمينته وه. نينجا دواتر نهویش پاريزگاري لنگردو پاشان خستيه دووتوبى تقسه که يوه. بهمجورمش دهرفتي چاويزيکړنى نايکوباوکى بى هلکوت بونه وهى سوود لهو دهرفته وهريکري. چنده مانگيک خى دوچارى خوزران کرد له ماوه يشدا لهيدى خى وای نادنا له ميانى کاتيکو کاتيکى نيکه خى لهنيوان نايکو باوکى دهينته وه. لهو کاته شدا (سرين و) (باهوى چوارپايه) بهراستی ليک جيانه وه. دواتر بهوى ترس دروستکړنى وای له نايکى کرد که ريگى پينات بچته پال باوکى بن نوهى هيچ لايه که هست به وهرسيو بيزاري بکن. بينگومان نو هلويسته پينستر بيرى لنگراوه تهر دهکري شونخوارى له تقسدا په نجهى بى بيريت.

له لايه کى نيکه نهگر سرين ره مزى من ييت. نهوا کربارى هلته کاندنى ليه تا لای خواره وى هلپه نى له خييا مانايه که دهوى نهویش سکړبوونه. بهلام نه خوشه که هوکى له باربرنى نو کاره دهکات کهماوه يه که ترسى لهو حالته يه بويه ومک گومان هميشه چاويزى نايک و باوکى دهکات. نوهک به يک بگنو منالتيکى نوى په يدا بن و بهر بهمکانى نو بکات. کهواته هر بهومانايه سرينه کههره که ره مزى نايکو سرينه

بچوکه کمش هه ره بهیت ره مزی کچه بچوکه که بیت، نانانی سهری نه خۆشه که مان به ناراسته ی تهوهره ی نۆوان شۆوه یار یکراره که بهو مانایه به که شۆوه ی نانانی هه ره بو سهرینه که وینه ی کۆنه نمانی زاووزی مینینه به که به نیت نانانی سهریش بهو ناراسته ی رۆلی نه نمانی نیرینه وازی بهکات (واته ره مزی چوکه).

له لایه کی بیکش سهرنج راکیشانی ئیرۆسیانه ی نهو کچه بۆلای باوک سهرهتاکه ی بۆ قۆناغی منالی به که به نتهوهره یان به مانایه کیتتر کرتی (نه لکتره) به که به نیت به سته به رانی خۆشه و یستی بایکیش راسته وخۆ بهو مه سه له به په یوه سه ته.. به مجۆره له بووتوینی نهو بوو نمونه به بۆمان به ره به که ویت که یار به کانی به مارگیر ی، هه ره که هه له (هه لَخلیسکانی زمان بو خهرن مانایان له تویی خۆیاندا هه لگرتوهر هه موو ماناکانیش راسته وخۆ به ژایانی نه خۆشه که به نهن.

لێره دا، به مه ویت قسه له سهر دوو نه نجامی کهوهر گرینگ به کم که تانسته باس نه کراون.

به که م، هه ره بو نه خۆش شتیکیان لاجته ی شتم، نهو شتمش بۆ به شیک له رابره وری نهوان به که به نتهوهره، ناتوانن لێی جیا یینه وه به لام وهک گوتمان له گه ل نهو هشا به نیستار ئاینه میان نامۆ به، نایا که رانه وه بۆ نهو شته نامۆ به په یوه منیی به کلۆلی ساته وهختی ئیستای ژایانه وه هیه؟ وهک سهر نه که ورتنی زهواج له نه خۆشی به که م، یاخود په یوه منیی به به شیک له رابره وری له بیر کراوی نه خۆشا هه به؟..

نه خۆشی بووه مو نهو شتانه ی که به کورتی نیشاره تیان بۆ به کین نهو به که له به ره نهو به نه خۆشه بۆ به ناتوانیت شووبکات، لێره دا به روستکرنی نهو حاله ته په یوه منیی به ئیرۆسیه تی کچه که وه هیه، که له ته منی پنگه یین (بلوغ) هه سته پێکربوه، واته نهو به لای نینه ناشکرای نهو به نهو کچه بۆ به شووناکات تاکو لای باوکی به نیتتهوهره، نهو هش به کیکه له سیفته گشتیه کانی به مارگیر ی، بهو مانایه ش به کورتی بلێن یار به کانی نه خۆشو به داوا هاتووه کانی نه م یار به به بۆ قۆناغی کی یار یکرای ژایانی نه خۆش به که به نتهوهره، رهنگ به مجۆره ش په یوه منیه کی نزیک ی به سه منی له نایکبوونه وه هیه ته، بهو مانایه ش له سهر نهو ساته وهخته جیگیر بهن که رووناوه که تیاینا رووباره بۆ نمونه له نه خۆشی هه ستریا نا به یین هه ره نۆ به یه ک که نه خۆش به یگرتی به کاته هه نا نهو به ته وای

هه‌لۆیستکه. یاخود دووباره به‌بیره‌یتانه‌وه‌ی ته‌وا‌ی رووناوه له‌بیرکراوه‌که‌یه. نه‌وه‌ش گر‌خواردنی نه‌خۆشه له‌باریکنا که ناتوانی به‌شێوه‌یه‌کی سروشتی وه‌لامیان بداته‌وه. وه‌ک له‌پێشنا گوتمان به‌مارگیرى بۆ به‌شێکی قۆناغى منالی ده‌که‌یت‌وه‌وه له‌ زۆربه‌ی بارنا نه‌و به‌ش‌ه‌ش جینگیره. به‌و مانایه‌ش هه‌موو حاله‌ته‌کانی به‌مارگیرى جۆریکه له‌ جینگیره‌بوون. به‌لام هه‌موو جینگیره‌بوونیک وه‌ک پێویست ده‌لاله‌ت له‌ به‌مارگیرى ناکات. بۆ نمونه غه‌م هه‌رگیز له‌ رێچه‌کی به‌مارگیریا نا‌ژمێرنیت.

هه‌گه‌م، له‌ شیکرینه‌وه‌ی نه‌و به‌رنه‌نجامه‌ها بێ نه‌وه‌ی بکه‌ینه ئالۆزکاری. ده‌توانین قسه‌ بکه‌ین وه‌ک له‌ باره‌ی نه‌خۆشی یه‌که‌مانه‌وه گوتمان: کرناوه وه‌سواسیه‌یه‌کان له‌ رواله‌تدا هه‌چ مانایه‌ک له‌خۆناکرن. به‌لام له‌ دووتوونی یاده‌وه‌ریه‌که‌نه‌وه ده‌توانمان په‌یوه‌ندیه‌یه‌کان بنۆزینه‌وه. هه‌ر له‌مانی رابردووی له‌ بیرکراوی نه‌خۆشه‌وه‌ش نیازی کرناوه وه‌سواسیه‌یه‌که‌مان بیا‌ریکرد. به‌لام لێره‌دا خالێک هه‌یه‌ ده‌بێ به‌رامبه‌ری هۆشیار بێن. جا که نه‌خۆش تریک به‌و په‌یوه‌ندیه‌یه‌که‌ ناکات. یاخود به‌شێکی رابردووی خۆی له‌ بیر ده‌کاتو نازانی پالنه‌ریکی تایبه‌ت به‌و کرناوه هه‌یه. که تاکه هۆی پۆزه‌تیقی (نیجایی) کرناوه وه‌سواسیه‌یه‌کان له‌خۆ ده‌که‌ریت پۆزه‌تیف به‌و مانایه‌ی که ده‌رفه‌تی به‌ رووناوه نازاراویه‌یه‌کانی رابردو ده‌هریت. یاخود به‌ مانایه‌کی بیه‌که نامانچ له‌ وه‌بیره‌یتانه‌وه‌ی رووناوه نازاراویه‌یه‌کانی رابردوو راستکرینه‌وه‌ی حاله‌ته‌کانی رابردو ده‌که‌یه‌نیت. راستکرینه‌وه‌ی حاله‌ته‌کانیش. یان پڕکرینه‌وه‌ی بۆشاییه‌یه‌کانی ناخی مرۆف به‌ناهینانی شیکرینه‌وه‌ی به‌روونیه‌یه‌که‌نه‌وه به‌نده. بۆ نمونه:- نه‌وه‌ی له‌کرناوه وه‌سواسیه‌یه‌که‌نه‌وه به‌مانا ناوزه‌مان کرد لای نه‌خۆشی یه‌که‌م نه‌سه‌لن وجو‌بی نه‌بوو. که‌واته له‌ دووتوونی نه‌و مانایه‌ها. ره‌وه‌که به‌روونیه‌یه‌کانی ژیا‌ن کاریگه‌ری بیا‌ریکراو ده‌که‌ن. کرناوه وه‌سواسیه‌یه‌کانیش جگه له‌ به‌رنه‌نجامی نه‌و ره‌وه‌که به‌روونیه‌یه‌که‌ شتێکی بیه‌که نییه. به‌لام لای نه‌خۆش هه‌موو مه‌رجه به‌روونیه‌یه‌که‌ له‌ به‌ره‌وه‌ی مه‌عریفه‌و نا‌گانه‌ریه‌وه خۆیا‌ن حه‌شاراوه بۆ نمونه (به‌رنه‌یام) که نه‌خۆشه‌یه‌کانی خۆی به‌ هۆی خه‌واندنێ موگنا‌تیه‌یه‌وه چاره‌سه‌ر ده‌کرد. رۆژیک نه‌خۆشێکی خه‌واندبوو. نینجا هه‌ر له‌ خه‌وانا فه‌رمانی پینا که دوا‌ی بێنا‌ربوونه‌وه به‌ پینچ ده‌قیقه. چه‌ترێ له‌ هۆله‌که‌ی به‌رامبه‌ریان هه‌لبه‌ات. کاتی نه‌خۆشه‌که بێنا‌ربۆوه وه‌ک پێویست نه‌و فه‌رمانه‌ی نه‌وی جیه‌یه‌جێکرد. به‌لام بێ نه‌وه‌ی هه‌چ شتی به‌ره‌ره‌ی نه‌و کرناوه به‌زانیت.

به‌مانايه پي‌يوه‌ندی راسته‌وخ‌ له نيوان كرنا ره سه‌پنراومه‌كانو ره‌وگه نه‌روونيه ناشعوريه‌كانوه هه‌يه. هه‌ره ميانى نه‌و پي‌يوه‌ندييه‌شه‌وه نه‌خوشى نووهم كاتى ناهينى سه‌رينه گه‌وره‌كه به‌ر باهوى چوارپايه‌كه بگه‌ويت له به‌ره‌متا پنچه‌وانى حاله‌ته‌كى نه‌و نيه‌يه. به‌لام نه‌و واى ده‌يينى كه به نيسه‌مت نه‌و ياسايه‌وه بينزراوه. بن نه‌وى به‌ره‌ته‌كان هه‌ست پينكات. يان بينه‌وى بزاني ماناي چيه‌وه پالنه‌ره‌كان درك پينكات نه‌و پالنه‌راني كه وزمكاني نه‌و ده‌مژن...

فرۆيد ده‌لن له‌گه‌ل (بروير) چه‌خت له‌سه‌ر نه‌وه ده‌كه‌مه‌وه: كه هه‌رجايه‌كه به‌ بيارمه‌يه‌كه له‌ بيارمه‌كان بگه‌ين ده‌كرئ له‌ نووتوينى نه‌م بيارمه‌يه ره‌وگه ناشعوريه‌كاني نه‌ي نه‌خوش كه ماناي نه‌و بيارمه‌يه‌يه له‌خ‌ گرته‌وه ده‌ستيشان بگه‌ين. به‌لام ده‌شكرئ نه‌و مانايه به‌ ناناكايي به‌روات تا به‌ حاله‌تى به‌ياركه‌وتنى بياره‌ ده‌كات. نه‌وى ليزه‌نا چينگى نيشاره‌ت پيتانه نه‌ويه كه ره‌وگه شعوريه‌كان ناگوازينه‌وه تا بيارمه‌كان نازاد نه‌كه‌ين. واته به‌ نه‌مانى بيارمه‌كانه‌وه ده‌توانين ناشعور به‌ره‌و شعور به‌رين. ((بروير)) به‌ پينى نه‌و ته‌كنيكه توانى نه‌خوشه‌ هيس‌تيرناره‌كه چاكبكاتوه. يان له‌ بيارمه‌كان نازايى بكات. نه‌و نۆزينه‌وى ((بروير)) من به‌ شي‌وه‌يه‌كى يه‌كه ده‌ريده‌به‌رم: - بياره له‌ به‌يلى شتى پينكه‌اتوه كه نه‌يه‌توانيووه خ‌زى بۆ ده‌روه ده‌ريبه‌ريت. واته بياره به‌ره‌مى نه‌و ره‌وگه له‌كاركه‌وتوه‌يه كه كۆمه‌لينك كرنا رينگاي گه‌شه‌كرنيسان پينكرته‌وه بۆيه به‌ ونه‌بونى بيارمه‌كان هه‌رجه ناشعوريه‌كان به‌ره‌و شعور ده‌چن.

ليزه‌نا ده‌كرئ هه‌موو نه‌وانه به‌مجۆره كورته‌كه‌ينه‌وه بلتين گرينگى چاره‌سه‌ركرني شي‌كرنه‌وى نه‌روونى گواسته‌وه‌يه هه‌موو مانده ناشعوريه‌كان (كه‌هوى نه‌خوشيه‌كه‌ن) بۆ مانده‌ى شعورى. هه‌روه‌ها ده‌كرئ نه‌وه‌ش له‌م شي‌وه‌يه‌نا خ‌زى بنوينى: - په‌ركرنه‌وى هه‌موو بۆشايه‌كاني يانه‌وه‌رى نه‌خوشو رزگاركرنيسان له‌ فه‌رامۆشكرن كه‌واته فه‌رامۆشكرنه به‌مارگيريه‌كان رۆلى گه‌وره له‌ ناشكراكرنى بيارمه‌كان ده‌گه‌ين. ره‌نگ نه‌گه‌ر نمونه‌ى نه‌خوشى يه‌كه‌م دووباره به‌رخينه به‌رچاو. ده‌يينين فه‌رامۆشكرن هه‌چ رۆلئى نيه‌يه. چونكه نه‌و بيمه‌نى (شه‌وى نانوميتى به‌زاوايون) فه‌رامۆش نه‌كړيووه. هه‌روه‌ها هه‌چ فه‌رامۆشكرنئى يه‌كه‌ش له‌م رووه‌وه له‌ دروستكرنى بيارمه‌كانه‌وه رۆلى بياريان نيه‌يه. نه‌و هه‌لوئسته لاي خاوه‌ن ته‌فسه‌كه كه‌مه‌تر بياره له‌گه‌ل نه‌وه‌شنا هه‌ندى له‌ هه‌لوئسته يه‌كه‌م

نزيكه. وات كاتى دهيويت دهرگاي نينوان ژوروى خوتنى خويو باوكى كراوهييت. يان كاتى هولدهات نايكى له شوينى زهوجى خوى نابزنى. هه موو نهواته به جزيريك يادكرنهوى پتوه بياره به لام نهوى كه چنگاي سهرسورمانه نهويه كه نه خوشى يه كم نهو كرنايه بيزماره دووباره دهكاتوه. بن نهوى بزاني له نينوان نهوكرناوه رووناوى به زاوايون پهيوهنييهك هيه.

ليزدها مهسهلى فراموشكرنى يادهوهريهكان نابيته هوى راگيركرنو دووره پريزكرنى مانا. بهلكو تنها نابرانن له پهيوهنييهكانه كه تيايدا وا له يادهوهري دهكرت رووناوهكان وهيربخاتوهو نونيان بكانتوه. به لام نهگر نام بؤ چورنه به نيسبت دمارگيرى وهسواسى بهس بن. نهوه ينگومان به نيسبت هيسترياه واناكهويتهوه. چونكه نه خوشى هيستريا له بيركرننكى بهرفراوان لهخوهمگريته. له ميانى شيكرنهوى هر دمارگيريهكى هيستريشنا زور به راشكاويهوه له بيركرنى نهو شتانه رادهگيه نيت و دهليته له بيرم چوهو له زوربهى كاتنا نهو زنجيرهيه بؤ سالهكانى يهكمى ژيانى نه خوش دهگريتهوه. وات لهبيركرنى هيستريانه له بيركرننكى راستهوخوى مثالكارانه. كهوا پهريهپوشى قوناغهكانى سهرتايى حالته دهرنويهكان دهكات. نهوش هر نه خوش ناگريتهوه بهلكو ساغهكانيش دهگريتهوه. نهوه لهلايهك، لهلايهكى بيكهش دهبينين لهبيركرنن لريژهى هيه تا دهكات رووناوه نزيكهكانى ژيان به دياركهوتنى نه خوشيش واته ونبون له نيو له بيركرنو فراموشكرن. يان ونكرنى رافهكارييه كشتيو جوانهكانى يادهوهري. ياخود چنگريتهوى هه ننئ يادهوهري دروزنانه نه شوينى يادهوهريه راستهقيهنهكان. هه ننئ جاريش يادهوهريه له بيركراوه دوورهكان دين و شوينى يادهوهريه نه بيركراوه نزيكهكان دهكرنهوه. سهرهپاي نهوى نهو يادهوهريه دوورانه كاتى خوى بوشاييهكى زوريان لهسر رهوت نهستاتيكيهكانهوه بهجهننيشتوه. گوتمان نهو شوينانئ يادهوهري سيمايهكى جياكارانئ هيستريا بهياردهخت. هيسترياش كومهلييك بياره له تويى نوبهكانيدا له خو دهكرت كه به شينهويهكى گشتى شونيان لهسر يادهوهريهكان بهيارناكهويت. به لام نهامه له دمارگيرى وهسواسيدا واناكهويتهوه.

ليزدها ماناي بياره دهكرت به دوو جور تماشابكرت:- بؤچوونى نهسلى و بؤچوونى نامانجدار - واته يهكم له بؤچوونى نهو رووناوانئ كه نه خويانهوه هه لندهقولى

و نووهم له‌بر روشنایی نو نیازه‌ی که خزمه‌تی بۆچوونی نەسلی بھکات. که‌واته لێره‌نا بۆمان دهره‌که‌وێت که نەسلی بیاره‌ بۆ نو بۆچوونانه بھگه‌ریته‌وه که له‌بهره‌وه بۆناوه‌وه هاتوووه له کاتێک له کاته‌کاندا واعی بوونه پاشان به‌هۆی له بیرکرن و فرامۆشکرن که‌وتونه‌وه نووتوویی ناشعورمه‌وه. به‌لام نامانجی بیاره‌و نیازه‌کانی پێچه‌وانه‌یه. واته له هه‌موو حاله‌ته‌کاندا ره‌وگه‌ی دهروونیو خودی ناوه‌وه بوونه. له کاتێک له کاته‌کاندا وایان لێهاتوووه که بینه واعی. به‌لام هه‌میشه له حاله‌تی وه‌عیشنا به‌ندی ناشعورن. که‌واته گرینگ نییه که درێژبوونه‌وه‌ی له بیرکرن و فرامۆشکرن نەسلی بیاره‌ بیت.

سه‌ره‌تا گوتمان له‌کاتی وه‌قسه‌هینانی نه‌خۆش هه‌میشه بووچارى وشه‌ی نازانم. هه‌ره‌هیندم له بیرماوه. هه‌رنه‌وه‌نده‌یه.... نه‌بینه‌وه. له‌لایه‌ک هه‌موو نو ملنه‌نانو به‌رگریکرن و به‌هێچ نه‌زانینه‌وه.... به‌کری به‌رگرییه‌کی سروشتی خه‌زه‌کانی نیگۆی نه‌خۆش بیت. به‌و مانایه‌ش هه‌موو ئه‌رکه‌کانی زالبوون کارى سه‌ره‌کی شیکرنه‌وه‌ی دهروونیه‌ چونکه نه‌گه‌ر شیکرنه‌وه‌ی دهروونی به‌سه‌ر نو ته‌گه‌رانما زال نه‌بێت هه‌رگیز ره‌وگه دهروونیه‌کان به‌شعور ناگه‌نو بیاره‌کانیش هه‌روه‌ک خزیان نه‌مێنه‌وه. له‌لایه‌کی بیکه‌ش ته‌واوی نو به‌رگریکرنه‌ناش په‌یوه‌ندى به‌ که‌بتبوونه‌وه هه‌یه. یان به‌ مانایه‌کی بیکه نه‌وه‌ی ئینه له شینوه‌ی به‌رگری هه‌ستی پێنه‌که‌ین به‌ سه‌رکو‌تکرن یان چه‌پاندن ناوه‌زد کراوه. هه‌ر خودی نو که‌بتکرنه‌ش هه‌زی سه‌ره‌کی نه‌خۆشیه‌که‌و سه‌یروره‌تی چه‌پاندنیش مه‌رجی نامانه‌کراوی نروستبوونی بیاره له‌خۆ نه‌گه‌ریت. نه‌گه‌ر که‌بتکرن مه‌رجی پێشوو بیت بۆ نروستکرنی بیاره. ئینه هه‌روه‌ک له پێشه‌وه نیشاره‌تمان پێنا ده‌زانین که بیاره بیته ئێمه‌وه تاكو شونیی شتی بیکه پرېکاته‌وه. به‌ومانایه‌ش چه‌پاندن به‌که‌وته نێوان نو‌وه‌ی بۆخۆی رایه‌که‌یه‌نێتو نو‌وه‌ی که به‌هۆی نو‌وه‌وه به‌کوازیته‌وه. به‌لام له‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا نازانین نو پێکهاته به‌هیه له‌چی پێکهاتوووه. نه‌وه‌ش ته‌گه‌رمه‌یه‌کی بیکه‌یه‌و کۆمه‌لێک پرسیاری لێنده‌یته‌وه.

بۆسەرچاۋەكان،

بىروانى:

النظرية العامة للأمراض العصابية - فرويد ص ۲۲-ص ۵۸ ترجمة: جورج طرابيشي دار الطليعة بيروت

بەرھەمە چاپکراوەگانی نووسەر:

- ۱- سنجیری ئاو - کۆمەڵە شیعەر - ۱۹۹۵.
- ۲- بازەمینیک لە ئەمەشاکردنی ئاو بە رۆژبەین - قەسیدە - ۱۹۹۶.
- ۳- ئاگایی زمان زمانی ئاگایی - لیکۆلینە - ۱۹۹۹.
- ۴- ئەنیا مەرگ - سەن دەقی شاتویی- وەرگێڕانی لە عەرەبییە - ۱۹۹۹.
- ۵- ئەنیا ئاو ئەنیا باران - کۆمەڵە شیعەر - ۲۰۰۱.
- ۶- پەبیردن بە ژیان - پەبیردن بە شیعەر - لیکۆلینە - ۲۰۰۱.
- ۷- شیعەری دەق - ئەدۆتیس - وەرگێڕانی لە عەرەبییە - ۲۰۰۲.
- ۸- مەزەق لە رۆلنگە - فرۆید - وەرگێڕانی لە عەرەبییە - ۲۰۰۲.
- ۹- خەپالی زمان - لیکۆلینە - ۲۰۰۴.
- ۱۰- شوێنکاتی یەکەم لە دوویم و نۆتای سەگۆپ - لیکۆلینە - ۲۰۰۴.
- ۱۱- ئەدۆتیس: دوو گەشگۆزی ئەدەبی و فیکرییە - وەرگێڕانی لە عەرەبییە - ۲۰۰۵.
- ۱۲- خۆبێندەوی پەرلۆیز پەرلۆنزی خۆبێندە - لیکۆلینە - ۲۰۰۵.

ئەو بەرھەمەنە بۆ چاپ ناهاتن:

- ۱- ژیان دەروا ئاروئاو - کۆمەڵە شیعەر.
- ۲- دریدا: رەخە لە سینتەرالیزمی خۆئاوایی / کۆمەڵیک وتارە لە عەرەبییە و کراوە ئە کوردی.
- ۳- خۆبێندەوی ئەزموون، ئەزموونی خۆبێندە - کۆمەڵیک گەشگۆزی وتاری ئەدەبی و فیکرییە - لە عەرەبییە و کراوە بە کوردی.

